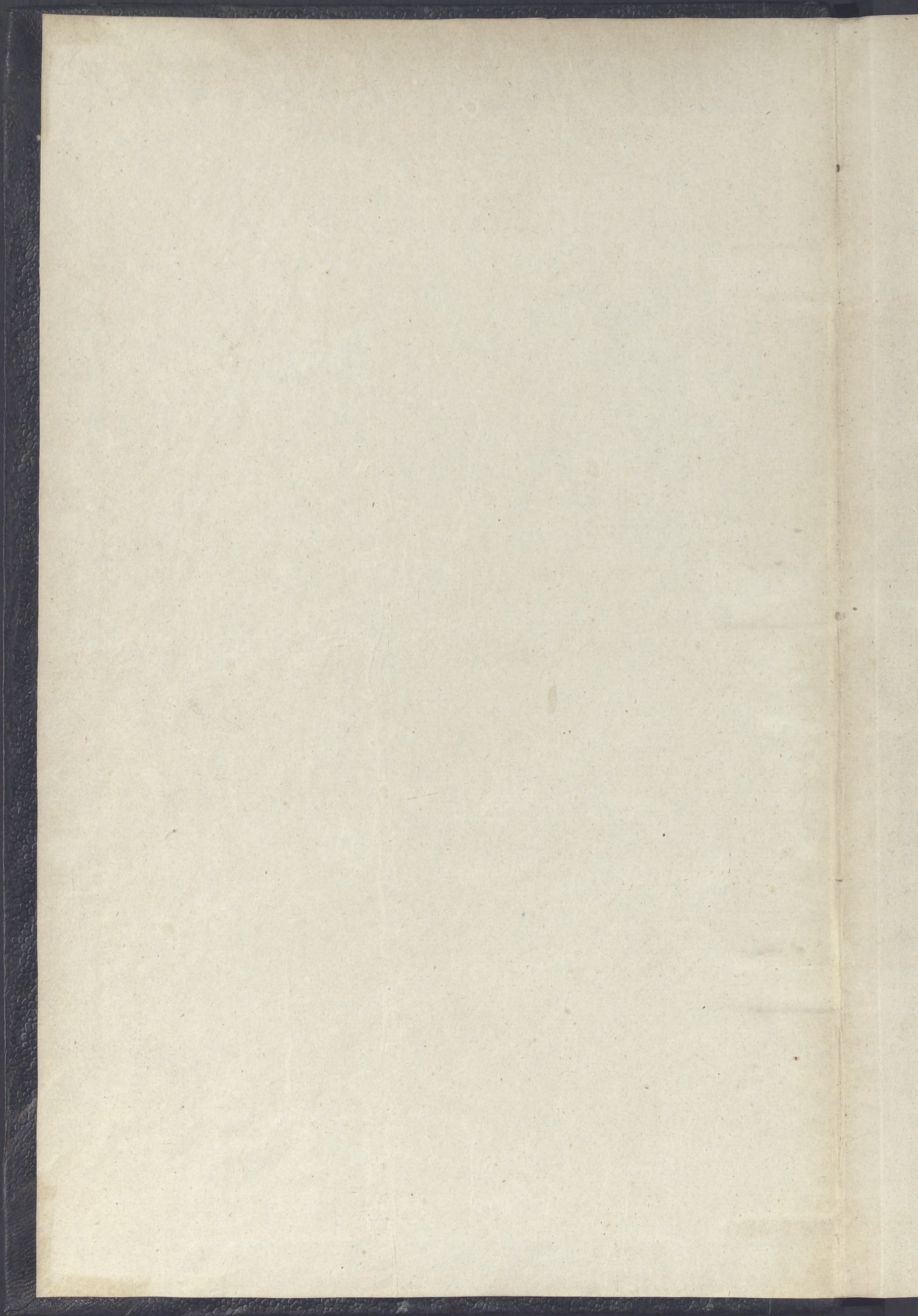
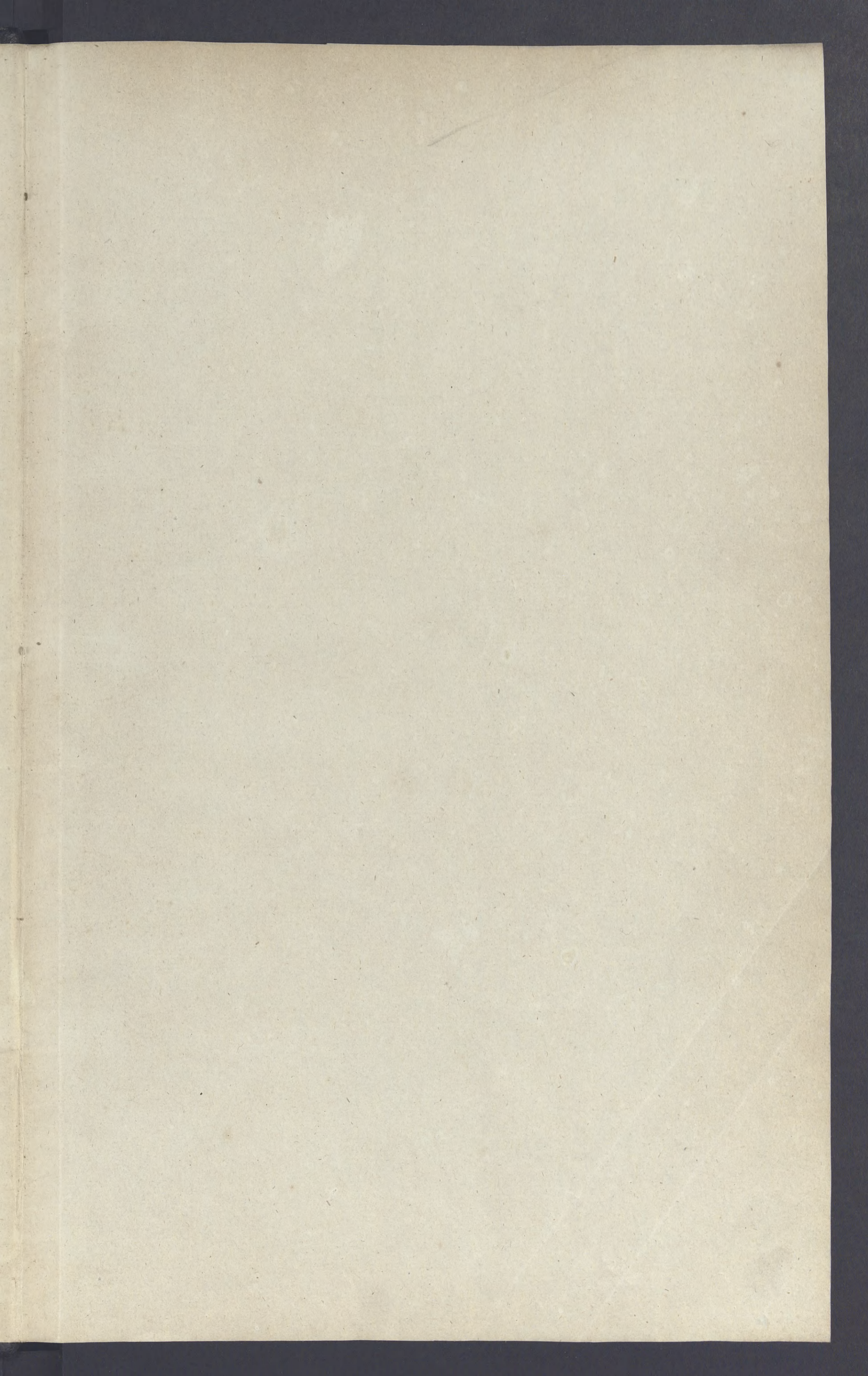

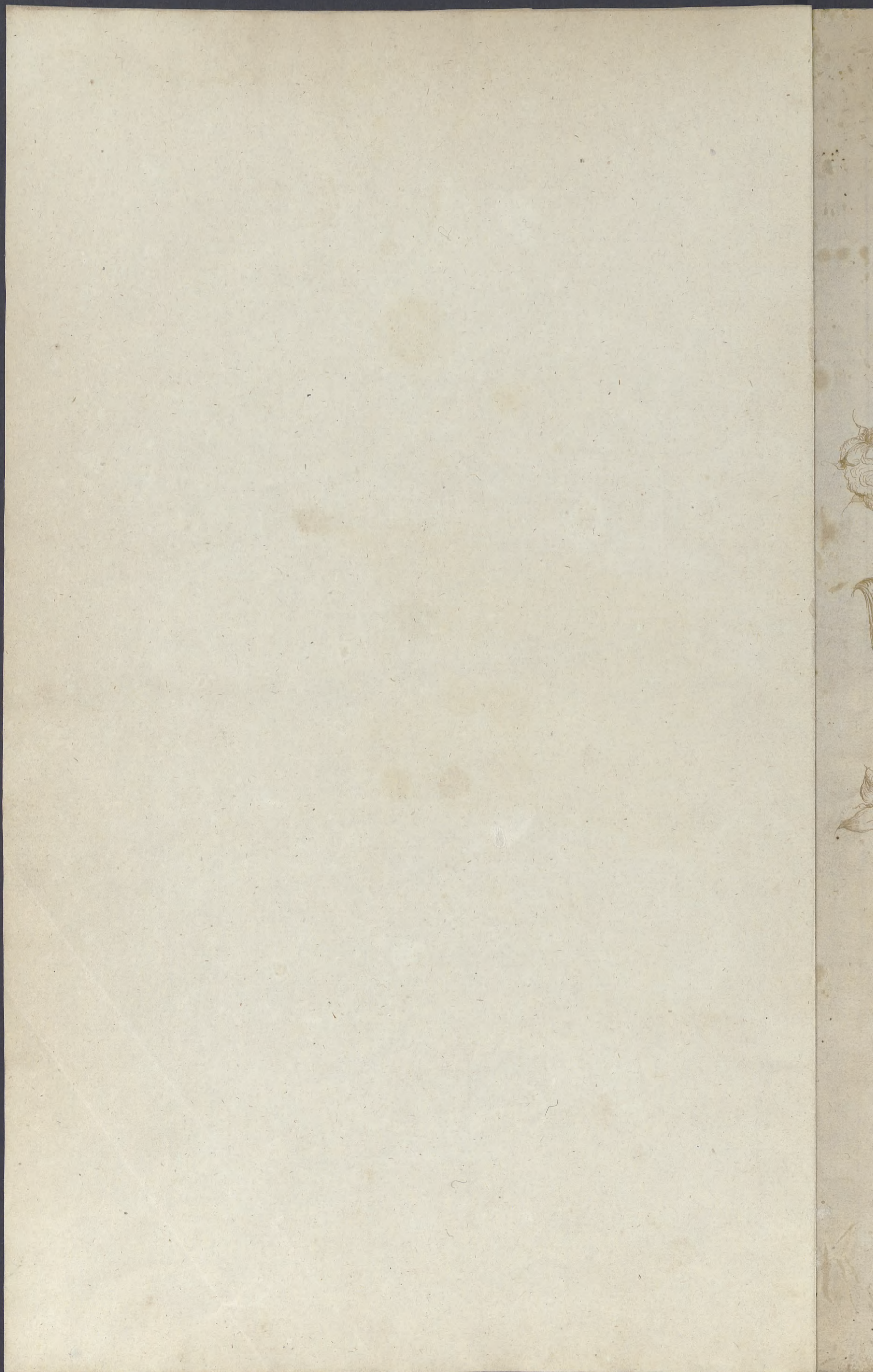
MANUSCRIPTA

INSTITUTI OSSOLINIANI

III. 325

452

1. 325

Sanctissimi
in Christo Patris &
Domini Nostri

CLEMENTIS

Divina Providentiâ
PAPÆ XIII.

EPISTOLA ENCYCLICA

Ad Patriarchas, Primate
tes Archiepiscopos, Epi
scopos Catholica
Universa Ecclesia

ROMÆ,
MDCCLVIII.

Ex Typographia
Rûdæ Camera

Aposto
lica

ca. 11

IN CHRISTO
DOMINI
CLEMENTIS
PAPAE XIII
EPISCOPI
ROMANI
LITTERAE

Venerabilibus Fra-
tribus Patriarchis Pri-
matibus Archiepiscopis
& Episcopis.

PIA XIII.

Venerabiles Fratres Salutem &
Apostolicam Benedictionem.

quo die Nobis prater
opinionem nostram in
credibile illud accidit, ut
ad Sacram B. Petri se-
dem omnium Ecclesia-
rum Verticem nostra
divinitus tolleretur hu-
militas, in acerrima ite-
la cogitatione perpetu-
aq; cura versari, nimio plus oneris, quam
quantum ferre possimus esse nobis impo-
situm; tristitia et lacrymis Nos plane
traddissemus, nisi quiddam simile, quod
Sanctissimo Propheta Israelisq; impigro
Duci contigit, a nimio Nos maiore deter-
nuisset. Indamans enim Moyses Domi-
num; ^a Cur inquit afflixisti Servum tu-
um? & cur imposuisti pondus universi
populi hujus super me? non possum so-
lus

Causa scri-
benda Epi-
stolz.

^a. Numer. XL. II. 14.

lus sustinere omnem hunc populum =
 quia gravis est mihi: Quem, ne deficeret
 animo, quodq; suscepit onus bene ut
 perferret, congregare sibi iussit DEUS se-
 ptuaginta Viros De Scribis Israel, qui-
 bus Moyses spiritum indidit ut populi ef-
 sent magistri, et sustentarent cum illo onus
 nec solus Moyses gravaretur. Nunc igitur il-
 la consolatio nos una sustentat Venerabi-
 les Fratres quod vos multo antea DEUS
 ipse a reliqua Fidelium multitudine ad re-
 gendarum curam animarum asciverit; So-
 cios Nobis, et adjuutores dederit; ac suo ipsi-
 us Spiritu cum Episcopalibus mysterijs
 initiati estis, abunde repleverit; ut nos jam
 DEI ope primum virtutiq; confisi, singu-
 lari deinde, quo flagrat^{is} vestri muneris
 obeundi studio, vestraq; freti sapientia =
 plurimum de nostra tristitia & sollicitudi-
 ne ademptum esse arbitremur. Itaq; tum ut
 consolemur in Vobis^a per eam que invicem
 est fidem Vestram; atq; Nostram, tum ut
 vestram^b excitemus in commotione sin-
 ceram mentem, has Literas ad vos scri-
 bimus, tum vero maxime, ut, quos adver-
 sus teterrimum humani generis hostem
 veluti instructa acie ardentis novimus & cre-
 ctos, tamen quo alacriores, erectioresq; ascen-
 datis ex adverso stantesq; in pralio pro do-
 mo Israel dimicetis, ad rem bene gerendam
 vos adhortemur.

Unitas inter
 Fratres servan-
 da.

Quo quidem in bello tam multiplica tamq;
 periculoso, spes victoriae, eo melior erit et ex-
 ploratio, quo^d arctiore vinculo pacis, uni-
 tatem servabimus. Eo igitur Venerabiles
 Fratres viribus omnibus incumbat charitas

a. Rom. I. 12.
 b. II. Petri III. 1.

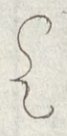
c. Ezech. XIII. 5.
 d. Ephes. IV. 3.

vestra

vestra ut furtivus e Fidelium animis vel ipsa tollantur, cujusq; modi certaminum semina. Vestrum est id sedulo prastare, ut omnes inquirant pacem, omnes sectentur que pacis sunt. Ipse enim Dominus IESUS paulo ante quam passioni se dederet, & Pacem relinquo vobis ait Apostolis, pacem meam do vobis. Nec Apostolis tantum, sed et nobis reliquit pacis hereditatem. Non pro: cis inquit tantum, sed et pro eis qui credi: turi sunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut Tu Pater in me et ego in Te, ut et ipsi in Nobis unum sint. Hanc tan: tam hereditatem, tamq; preclaram nobis a Christo traditam, videte queso Venerabiles Fratres, ut animorum dysensionibus extin: guendis constanter et perpetuo retineamus. Huius autem hereditatis pignus ait Aposto: lus: esse Spiritum Sanctum. Cum autem in ipsius conspectu ipsi nos ponimus, cumq; obse: cramus, ut ad Sanctificandum Ecclesia Sa: crificium Spiritum Sanctum de celo dimittat, nihil aliud Nobis postulare videmur, ni: si ut per gratiam spiritalem in Ecclesia cha: ritatis unitas indistrupta servetur. Illud vero nos omnes commemorasse oportet, quod que: rente Domino quem dicerent homines esse Filium hominis, et quem ipsum Discipuli crederent; cum alias de eo responderent, alio: rum esse opiniones; B. Petrus² ex omnium men: te Filium DEI vivi non carne et sanguine sed Patre revelante confessus est. Quo quidem omnibus facile apparuit, inter Filios lucis

Discrimen in ter Filios lucis & saculi.

e. 1. Petri. III. 11.
f. Roma: XIV. 19.
g. Ioan: XIV. 27.

h. Ioan: XVII.
a. Math. XVI. 17.
et sequ

unius

unius confessionem profiterentur.

Omnes igitur curas vestras Venerabiles Fratres in Fidelium coagmentanda pace defigite. Turba,^b contentiones, emulationes, animositates, dissensiones consulescant, ut qui Catholici nominis sunt, omnes in eodem sensu, in eadem sententia perfecti sint, idem unanimes dicant,^d idem sapiant: illudq; intelligant probe, atq; animo imbibant, se, qui Christi membra esse velint, non posse concordiam habere cum Capite, si discordes voluerint esse cum membris; nec Fratres à Summo Patre in Filijs numerari, qui in Fratrum charitate non fuerint.

Caritatis nota & indicia. Insignes verò notas, certissimamq; charitatis indicia, ne quis erraret in ea re qua salus humani generis continetur, ostendit Nobis. Apostolus. Charitas, inquit, patientis est, benigna est, Charitas non emulatur, non agit perperam non inflatur, non est ambitiosa, non querit quae sua sunt non irritatur. Ex quo illud intelligi debet unde charitas absit, illam ibi maxime vigere malignitatem, quam homines ab ipsa origine nostra contraximus. Inde tanquam animorum faces exardescunt, arrogantia superbumq; fastidium, & contumacia, & avaritia, & intolerantia: et ambitio, et invidentia et inanis gloria cupido, ceteraq; animi pravitates: quae omnes^f ex eius, quae in mundo est concupiscentiae corruptione gignuntur. Tacessant igitur ab Episcopali regimine animi tumor & contumaces mores. Qui dicimus nos manere in Christo, debe-

Unde Caritas
absit ibi vitia
vigere.

Ab Episcopa-
li regimine ab-
sint contuma-
ces mores.

b II Cor. XII. 20.
c I. Cor. I. 10.

}

d II. Cor. XIII. II.
e I. Cor. XIII. 4. 5.
f II Petri. I. #.

mus.

mus, ^a sicut ille ambulavit, et ipsi ambulare; nec aliunde, quam à Domino IESU petendum quod imitemur, exemplum. Ille enim, orta inter Discipulos contentione, quis eorum videretur esse major, ^b Reges Gentium, inquit dominantur eorum; vos autem non sic: sed qui major est in Vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator. Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat. Itaque cum Apostolis interdictus sit à Christo IESU dominatus, non ad Ecclesiæ principatum, sed ad Ecclesiæ servitutem nos venisse existimemus; atque illuc omnes cogitationes, labores & consilia nostra conferamus, ut, quæ oves à Domino fidei nostræ commissa sunt, eas integras et salvas in Ecclesia retineamus; nec quidquam tantopere voluisse videamur, quam earum incolumitati consulere. Quapropter Seniores, Apostolorum Principis vos alloquimur verbis, obsecro consenior et testis Christi passionum, qui & gloriæ communicator; pascite qui in Vobis est, Pæregem DEI; providentes non coactè quemadmodum: dum mercenarius ^d qui videt lupum venientem, et dimittit oves, et fugit; sed spontaneè secundum DEUM quemadmodum Pastor, qui dat animam suam ^e pro ovibus suis: neque ^f turpis lucri gratiâ, sed voluntariè, neque ut Dominantes in Cleris, sed for-

Dominandi
 Libido & Epi:
 scopo & Ecclē:
 siæ perniciō:
 sissima.

ma facti Pæregis ex animo. Nullum enim tetrius, venenum, aut perniciosius Dominandi libidine; qua si forte Episcopus corripitur, Ecclesiam illi creditam, si non interire, vehementer certe labefactari necesse est. Non

a. I. Ioan. II. 6.
 b. Luc. XXII. 29.
 c. I. Petri. V. 1. 2.
 d. Ioan. X. 12.

e. I. Petri. ubi sup. igitur
 f. Ioan: ubi sup. v. 11.
 g. I. Petri. ibid.

igitur praesse tantummodo velit Episcopus
sed potissimum prodesse, et forma Regis fa-
ctus ex animo, vita sua innocentiam, morum
integritatem, pietatem religionem tanquam
faciem praferat; in quam populus intuen-
do latus et alacer in via Domini gradietur, cum
viderit Ducem sibi datum esse non dominum.

Ab Episcopiani
mo absit invidi-
dentia.

Illud etiam charitatis est maxime pro-
prium praecipua quadam latitia perfundi,
sive potius gaudio efferri, cum quis in Ec-
clesia DEI pietatis, doctrinaeque floreat laude,
et salutis animarum vehementer cupidus.
Sacerdotalis officij munus industria, labore,
diligentia graviter exequatur. Ejusmodi ve-
ro hominem^a invidia patere proximi sa-
piusculi animadvertimus; quem nemo sanus
non videat invidorum obrectationibus pro-
sterni, atque obteri non oportere. Prophetanti-
bus in^b castris Eldad et Medad, Moyses mo-
nenti se Josue filio Nun ut eos prohibe-
ret se maxime velle respondit ut vel-
omnis populus prophetaret. Quid inquit,
amularis pro me? Quis tribuat ut omnis po-
pulus prophetet, et det eis Dominus spiri-
tum suum? Irritari vero et iram incendi, ne-
fas sibi putat Episcopi charitas; abductum
noxij cupiditatibus hominem, illum qui-
dem^d non quasi inimicum existimat, sed
ut fratrem corripit; et blandiendo, cohortan-
do, monendo, ab errore revocat, et in rectam
reducit viam. Quod si quid acciderit, in quo
graviore verborum castigatione oporteat uti,
cavet ne quid sibi verbum excludat in demen-
tius, et severitate adhibita ab omni absti-
net contumelia.

Sed de inanis gloria cupiditate, quam
quis Episcoporum scopulum recti appellave-

^a Eccl. 4.

^b Numer. XI. 27.

^c Numer. v. 29. ibidem ut supra rit.
^d II. Thes. III. 15.

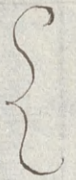
rit sileri non potest. Ea projecto nihil chari-
 tati, fortasse inimicus; quem enim Episcopu
 cutialis illa pestis corripuerit et infecerit, ad
 hunc obrepit adulatio; huius nobilissimam
 partem, animam scilicet adoritur, hunc ve-
 neratis assentationibus capit; huic perpe-
 tuo assidet, pravamq; illam, qua quisq; no-
 strum maxime decipimur, a estimationem
 sui nimiam immaniter augendo, eo mise-
 rum redigit ut non amplius DEI, sed sui
 gloriam quærat; quam tamen vel ipse
 Christus Dominus negavit se quærere.
 Adulationem perniciosissimi veluti satelli-
 tes et ministri aspectantur Detractio et
 mendacium; ut, bonis egregijsq; summotis
 viris, in Episcopi comitatu jam nihil sani,
 nihil integri reliquum sit. Propterea mo-
 net sapientissimus Salomon^f melius esse
 a sapiente corripi, quam stultorum adu-
 latione decipi: Et, Remove a te os pravum.
 detrahentia labia sint procul a te: Et illud,
 quod in memoria semper debet esse Episcopis
 Princeps, qui libenter audit verba mendacij,
 omnes ministros habet impios.^b Ne igitur effi-
 ciamur inanis gloriæ cupidi: ejusmodi glo-
 ria sit in eorum confusione qui terrena sa-
 piunt. Nos altè spectemus; caelestem illam
 æterna gloria domum contueamur, nec in
 ore hominum nostram arbitremur veram
 solidam, gravem, esse positam gloriam.
^d Omnes peccavimus, omnes egemus gloria
 DEI; omnes necesse habemus, ut peccatis:
 mortui in nobis non ipsi glorificemur, sed
^e glorificetur Pater in Filio utq; repleti simus
 fructu justitiæ per Jesum Christum in glo-
 riam DEI; cui soli^h gloria, magnificentia
 et imperium.

De inanis glo-
 riæ cupiditate:
 quanta inde ma-
 la oriuntur.

Adulationis
 asseda detra-
 ctio & menda-
 cium.

Atque

e. Ioan. VIII. 50.
 f. Eccl. VII. 6.
 g. Prov. IV. 24.
 a. Ibidem XXIX. 12.
 b. Galat. v. 26.
 c. Philip. III. 19.

d. Roman. III. 23.
 e. I. Petri. II. 24.
 f. Ioann. XIV. 13.
 g. Philip. I. 11.
 h. Iudæ v. 25.

De misericor
dia in paupe
res.

Potiori jure pau
peres ab Episco
pis largitatem
quam à ceteris
postulant.

Atq; inter justitia quidem fructus miseri
cordia in pauperes potissimum est numeranda
Justitia autem illa, quæ ex fide est Christi-
Jesu. Verum* si Frater & Soror nudi sunt et
indigeant victu quotidiano; dicat autem ex
nobis aliquis illis: Ite in pau calefacimini &
saturamini; non dederimus autem eis quæ
necessaria sunt corpori, quid proderit nobis
fides? sic enim Christianos omnes interro-
gat Jacobus Apostolus, et cujuslibet quidem
Fidelis ejus maxime qui paulo ditior sit
opitulari debet pauperibus misericordia: ij
tamen largitatem præcipuo quoddam jure
suo nostram requirunt, qui res Ecclesia quæ
sunt Vota Fidelium, pretia peccatorum, pa-
trimonia pauperum non ut proprias sed
commendatas habemus, nec ea æquum est
in usus nostros ita nos vindicare, ut nihil
reliqui sit eis quibus fas esset. Nostrum
est quod expenditis, clamitare. Etenim un-
de-nam pleriq; nisi de bonis Ecclesie tan-
ta abundamus affluentia rerum & copia?
De bonis igitur sponsa tantum sumen-
tum quo præsto sint alimenta, et quibus
tegamur; hisq; contenti simus, m. questum
magnum existimantes, pietatem cum suf-
ficientia, questus autem ille sanè præda-
rus, cum nobis ea suppetunt abundantius
quibus opus est ad custodiendam Spon-
sam nutriendam, ornandamq; omnium ve-
ro questus luculentissimus, quod elemo-
synis a DEO gratiam impetramus, quæ
caeca mens nostra illustratur, nosq; inge-
nito languore fracti, & jacentes erigimur
& sustinemur. Nam cum esurienti effun-
derimus^a animas nostras et animam affli-

i Philip. III. 9.
k Jacobi II. 15.
l. Timot. VI 8.

m. Ibidem. Ver. 6. Utam
a. Isaia. LVIII. 10. 11.

Etiam repleverimus, orietur in tenebris lux nostra, et tenebrae nostra erunt sicut meridi- dies, et implebit Dominus splendoribus ani- mas nostras.

Profecto ad lumen à DEO menti impe- trandum, obtinendamq; devotionis gratiam, sine qua Episcopalia officia necesse est re- languescere, magna vis est elemosyna, sed- oratione et sacrosancto Missa Sacrificio nihil est efficax magis. Orare sine intermissione nos jubet Apostolus et in omnibus gratias agere, hanc enim esse voluntatem DEI, ne fi- dei, et charitatis spiritum velimus extingui- re, qui quidem spiritus infirmitatem adjuvat nostram, et postulat pro nobis gemitibus in- enarrabilibus. Evidem, si quis alius, Sapi- entia Episcopus indiget, quam propterea po- stulet a DEO, et ipse dabit: postulet autem in fide nihil hesitans, tantamq; si fieri posset, optandum, ut in animo fidem suo excitaret, quanta fide fuit Moyses, qui DE- um invisibilem, tanquam videns sustinu- it. Ad eam fidem humilitas accedat oportet: Ego vero clamabat David egenus et pauper sum; DEUS adjuva me. Quanti ve- ro sit ponderis perseverantia in oratione et assiduitas, declarant illa Christi Domini verba: ^b Oportet semper orare et non deficere. Atq; in ea assiduitate et constantia DEI nu- men, ^h si moram fecerit, expectemus: appare- bit et non mentietur, quia veniens veniet: et non tardabit. Cumq; non nostras tan- tummodo curare debeamus infirmitates: sed etiam putare, aliorum mala ad Nos per- tinere, et ea aequè habere ac nostra, vehemen- tius, diutiusq; intendenda Nobis ad Domi-

Episcopis ma- ximè propria oratio & Sacro- sancti Sacri- ficij oblatio.

Orationem: tria habere, o- portet; fidem humilitatem perseverantia

b. I. Thessal. v. 17. 10.	}	f. Psal LXIX. 6. num
c. Roman. VIII. 26.		g. Luc. XVIII. 1.
d. Iacobi I. 5.		h. Habacuc. II. 3.
e. Habr. XI. 27.		

Sacrosanctum
Missæ Sacri-
ficium maxime
efficax ad quid
vis a Deo impe-
trandum.

num nostra est oratio; quâ, tanquam Ecclē-
sia Fidelium interpretes, omnium fidem spem
& charitatem ante oculos Domini statuentes
quod omnibus in universum, quodq; cuiq;
Fidelium opus est à Domino impetremus.
DEI autem exorandi viam nobis muniet,
et quidvis adipiscendi etiam aperiet augu-
stissimum Eucharistia Sacrificium. Idcirco
vel maximis nostri muneris occupa-
tionibus etiam implicati, Sacrosanctum Je-
su Christi Corpus et Sanguinem non re-
cusabimus, quominus frequenter DEO offe-
ramus; nullumq; majus putemus Nobis da-
tum esse negotium, quàm crebro placatio-
nis hostiam pro nostris populiq; peccatis
DEO Patri immolare.

Quæ præcipue
Fidelibus in-
gerenda doctri-
na.

Cumq; medijs quodammodo simus DE-
UM inter & homines; quemadmodum ad DE-
um vota hominum, ita DEI voluntatem
ad populum perferamus. Hæc est autem
voluntas DEI, Sanctificatio Nostra. Itaq;
Nostrum est Venerabiles Fratres, aperire
ostium sermonis ad loquendum mysteriū
Christi, ut manifestemus illud ita, ut oportet
Nos loqui. Illud potissimum docendi
sunt populi; Christum carnem suam, no-
stra, excepto peccato similem, illam qui-
dem non modo Sanctam, sed etiam San-
ctificantem, passibilem tamen, et morti
obnoxiam, quæ omnium nostrum vicem
representaret, justitia Divina, simulq; nos
itidem obtulisse; eam item et Nos eodem tem-
pore omnibus objecisse cruciatibus, quibus
digna erant nostra crimina. Damnatam
fuisse mortis doloribus, maledictum ad-
versus peccatores in lege pronuntiatum.

a. Thessal. IV. 5.

b. Galat. IV. 3. 4.

c. I. Petri. III. 10.

subijse

subijisse; inter acerbissimos dolores mortuam
 legi satisfactum: quidquid esset peccati simile
 per IESU Christi mortem et Sepulturam
 abolitum: & Sepulchro Dominum Jesum,
 cum eadem quidem carne sed mortalitatis =
 exuvis exuta, et immortalitatis honoribus
 exornata revixisse. Idcirco peccatoribus quo
 iustificentur, opus esse mori cum Christo
 sepulchrum ingredi, ut ibi culpam teneram
 tam carnem relinquunt: veterem hominem
 ira DEI, et mortis maledictione tradendum
 relinquentumq; ut per Baptismum novus
 in nobis homo, nova factus creatura, no-
 vumq; signum possit cum Christo
 ad immortalitatem aeternamq; gloriam re-
 viviscere. Propterea Christianis omnibus,
 de illa perpetua, non de hac exigua vita
 cogitandum: tum abijcendas voluptates &
 divitiarum, quae voluptatum sunt instru-
 menta, cupiditatem ex animo avellendam
 tum etiam maxime, quae noxia omnes cu-
 piditates continentur, exuendam esse super-
 biam; mundum transire eiusq; concupiscen-
 tiam: qui autem facit Voluntatem DEI,
 manere in aeternum.

Hae vero, reliquamq; doctrinam mysterio ^{Cautio in eli-}
 rum DEI quanti negotij sit populos docere, ^{gendis Sacris}
 ipsi Vos Venerabiles Fratres pro Sapiencia ^{Ministris.}
 vestra facile perspiciatis. Propterea conside-
 randum maxime est, quam multa in ijs
 esse oporteat, quos ad sacerdotale ministe-
 rium, instruendumq; Christianis institutio-
 nibus populum, elegeritis, quanta vite immo-
 centia, quanta merum integritas, quanta ca-
 stitas, justitia, pietas, religio; quam magnū
 sit si quid pravum, si quid vitiosum si-

a 1. Ioan. II. 17.

b. II. Timoth. III. 16.

quid

quid improbum consuetudine mala inha-
 serit moribus, illud Parochos caute et pruden-
 ter auellere: proximum quernq; Salutaribus
 monitis consilijsq; iuare & instruere, animam
 fidele deniq; penas dare, quibus se humo
 tollat ad rerum Divinarum contemplationē.
 eam mundo ereptam DEO tradere, divinamq;
 in illa imaginem in pristinum revocare. Con-
 tra quam non ferendum, a Fidelibus sibi
 commissis eos Parochos rationem Vita repo-
 scere, qui reddere non possint sub; et ita mo-
 res in altero reprehendere, ut quo minus ipsi
 redarguantur reusare non queant. Ad puros
 sanctosq; mores accedat, oportet digna Ecclesia-
 stico homine ab is percepta doctrina. Scriptu-
 ras cognititas habeant: Omnis enim Scriptura di-
 vinitus inspirata, utilis est ad docendum, ad ar-
 guendum, ad corripiendum ad erudiendum in ju-
 stitia, ut perfectus sit homo DEI ad omne opus
 bonum instructus. Sacrum igitur utriusq; fa-
 deris codicem Ecclesie Traditiones, Sanctorumq;
 Patrum scripta veluti fontes adeant, unde pu-
 ra et incorrupta fidei morumq; doctrina pro-
 funditur. Romanum vero Catechismum Catho-
 lica Doctrina summam assidue versent &
 lectitent, unde sacras conciones ad populum ha-
 berendas depromant. Non studijs igitur priva-
 tis nec ex cuiusquam commendatione, sed
 optimum quernq; illumq; praesertim cuius
 timida virtus ministerium defugiat, fidelem
 fore putelis ministrum, cui partem Regis Do-
 minii committatis. In universum manus
 cito nemini imposueritis: quod tunc cito fie-
 ri arbitramur, cum non nisi semel, aut ite-
 rum hominem experidimus et probamus, quem
 contra accurate, exquisitēq; exploratum, ac se-
 vere iudicatum oportuit, ne alienis peccatis.

Sacris Mini-
 stris Sacrarum
 literarum stu-
 dia colenda

Lenta delibe-
 rationis & ma-
 xime conside-
 rati consilij:
 esse manus
 imponere.

b. II. Timoth. III. 16.

a I. Timoth. V. Ver. 22.

com

^b communicantes, inconsulta temeritatis,
 DCC penas demus. Neq; vos tadeat Vene-
 rables Fratres, si in ea re, q̄e magnam
 cautionem habet paulo diutius immore-
 mur. Cujusmodi enim sunt Sacerdotes, ejus-
 modi plerumq; esse solet & populus. In eos,
 praesertim si Parochi sint, tanquam in
 speculum omnes inspiciunt. Quapropter
 neminem perniciosius de Ecclesia mereri-
 quam vitiosos Clericos existimandum est
 qui sua vitia infundunt in populum, cum
 q̄e ita corrumpunt, ut plus exemplo suo,
 quam peccato nocere videantur.

Ascitis autem in sacrum ministerium
 viris quamvis egyptijs, non propterea euan-
 gelizandi munere nos esse defunctos arbi-
 trabimur: sic enim in aliorum manus re-
 tia dimittere videremur, q̄a tamen tradidit
 nobis Dominus, ut ipsi simus hominum
 scatores. Praecipuum Episcoporum officium est
 Verbum DEI predicare. Va mihi, clamabat
 Apostolus, si non evangelizavero: necessitas e-
 nim mihi inumbit, nec praecipue ad bap-
 tizandi munus quamvis, sanctum, sed potissi-
 mum ad evangelizandum a Christo Domino
 se missum esse. Ipso autem Apostolorum ju-
 dicio primas tenere novimus Verbi minist-
 rium, quod non aequum derelinquere existi-
 marunt sanctissimi viri, ac propterea reli-
 qua opera, q̄e ad misericordiam erga pro-
 ximum pertinerent, Diaconis consueverunt
 oportere committi, & Beatissimus Paulus
 ad Timotheum scribit: & Attende lectioni, ex-
 hortationi & doctrinae. Si quis autem se
 carere sentiat facultate dicendi, nec ingenij
 sui esse dicat id munus exequi, in reliquis

Munus Episco-
 porum per se =
 iplos predicare.

Quid agen-
 dum Episcopo:
 cui desit facul-
 tas dicendi.

b Ibidem.
 c. Matth. IV. 19.
 d. I. Corin. IX. 16.

e Ibidem. I. 17.
 f Acto. VI. 2. 4.
 g I. Timoth. IV. 13.

saltem, quae ad Verbum DEI quovomode per-
tinent, non patiatur Officium suum requiri.
Itaq; si mandaverit Clericis, ut Christianae
Doctrinae rudimenta pueris tradant, in eam
rem det operam quoq; suam. Parochis etiam
in docendo populo socium se adjungat, ut suum
annuntiandi Verbi murus aliqua ex parte tue-
atur: quae res alacritatem etiam summam
omnibus affert, quae suum quisq; obeat officium.
Quamobrem, ne gravetur cum Con-
sacerdotibus suis aliquoties Sacramenta Fidelibus
ministrare; Chorum interdum adire, et Psalmos
cum Canonicis canere; Collationibus, quas in-
stituerit coram praesente: ex quo fiet, ut non mi-
nimum sacri ministri de illius spiritu, quem
admodum Septuaginta Viri de spiritu Moysis
accipiant. Huc accedit, quod populum, qui haec vi-
derit, summa de divini Sanctitatis cultus op-
plebit opinio; et ejusmodi augusto spectaculo
homines maculosi deterriti, ad sacrum mini-
sterium ne aspirare quidem audebunt.

Episcopus ab
Ecclesia sua
nunquam absit
nisi ex gravissi-
ma causa Dis-
cessum visitet.

Quoniam vero Ecclesiae procuracionem, quo-
visq; tutelam sui nullò pacto potest gerere, si
absit, Episcopus: propterea sua quisq; Vestrum
Ecclesiae nullo non tempore adsideatis oportet.
Id et naturali lege et Sacris etiam Canonibus,
et Tridentinis praesertim Decretis sanatum est.
Universa quoq; Diacesis loca adeunda, ut qua-
rum legum vires deficere ceperint, eas vel a mi-
nistrorum indigentia, vel à Subditorum con-
tumacia vindicetis. Quod si qua gravior, et neces-
saria causa extiterit, quamobrem de vestra
Diacesi discedendum vobis sit, atq; ab ea ali-
quandiu vos abesse oporteat, ne quaso patiamini
Pastoris desiderio sui confici Ecclesiam, à cu-
jus periculo nunquam putetis absentiam ve-
stram esse sejunctam.

9

Præterea verbis conjungatur exemplum ^{Ut verbo sic}
in omnibus nosmetipsos præbecamus exem- ^{exemplo pascen-}
plum, bonorum operum, ut ^{is} qui ex adverso ^b est ^{domini.}
verecatur, nihil habens dicere de nobis. Ne ope-
ra absq[ue] sermone sint tacita, neq[ue] dicta fa-
ctis deficientibus crubescant: atq[ue] illud ani-
mò reputemus perfectum Ecclesie Princi-
pem perfectis maximarum virtutum bo-
nis ita esse instructum, ut et vita ejus di-
cendo, et doctrina vivendo exornetur. Domus
autem ajusq[ue] nostrum sit pudoris, et mode-
stie magistra, Ecclesiastice disciplina Offi-
cina; plena dignitatis atq[ue] concordia, quòd
tum asequemur, si nullius voluntati aut
gratiæ dediti, nihil animi nostri imbecil-
litati et mollitiæ indulgeamus, neminem
que habeamus eximium; quòd in Ecclē-
sia administranda magnas plerumq[ue]
turbas creat et offensionem habet gravem
et Episcopo invidiam et contemptum parit

Quòd ad nos attinet, ^a vigilias anticipa- ^{Qui in}
verunt oculi nostri, ut per Civitates con- ^{Episcopatus}
stituamus Episcopos, qui ad Episcopatum ^{gradu locandi}
afferant doctrinam suam, vitam irrepre-
hensibilem, mentem ad omnia paratam
pro Christo; quiq[ue] id sibi munus obve-
nisse arbitrentur, cui qui præsit, non intu-
mescat amplitudine dignitatis, sed humi-
litate decrescat. Et in exquirendis quidem
explorandisq[ue] Viris, quos tante muneri-
prepositos esse velimus, sancta testimo-
ny vestri religione et fide confisi, vobis te-
stibus utemur et auctoribus, quos mini-
mè dubitamus nullam carnis et sangui-
nis rationem habituros, sed ejus tantum

a. Tit. II. 7.
b. Ibid. Ver. 5.

a. Psal. LXXVI. 5.

modo

modo, qui vocavit vos^b in opus ministerij
in adificationem Corporis Christi.

In victo seani:
mi robore mu-
riat Episcopus
adversus ea qua
fidem & pieta-
tem laedunt.

Reliquum est Venerabiles Fratres, ut vos
de fortitudine moneamus, et animi robo-
re; quo maxime est opus adversus ea, que
vel orthodoxam Fidem oppugnant, vel pie-
tatem laedunt, vel morum integritatem in-
fringunt. Repleti^c simus obsecro, fortitu-
dine spiritus Domini, iudicio & virtute.
Ne^d tanquam canes muti, non valentes la-
trare, Reges nostros patiamur^e fieri in
rapinam & oves nostras in devorationem
omnium bestiarum agri, neq; nos quidquam
deterreat, quominus pro DEI gloria & sa-
lute animarum ad omnes dimicationes
nosmet ipsi obiciamus. Recogitemus^f eum,
qui talem sustinuit a peccatoribus adversus
semetipsum contradictionem. Quod si ne-
quissimorum timeamus audaciam, actum
est de Episcopatus vigore, et de Ecclesia
gubernanda sublimi ac divina potestate,
nec Christiani ultra, aut durare, aut esse
jam possumus, si ad hoc ventum est, ut
perditorum minas, aut insidias pertime-
scamus. Fidentes^a igitur non in nobis, sed
in DEO, qui suscitavit mortuos, alti, excelsi,
humanas res despicientes, Dominum in-
clamemus: Spes^b mea Tu in die afflictionis,
nec unquam animis, aut corporibus defati-
gemur: DEI enim^c adiutores sumus: Domi-
nus autem Iesus nobiscum est^d omnibus
diebus usq; ad consummationem seculi.
Itaq; nullis scandalis, nullis persecutioni-
bus infirmemur, ne electioni DEI videamur
ingrati, cuius tam valida sunt adiutoria,
quam vera promissa.

b Ephes. IV. 12.
c Mich. III. 9.
d Isai. LVI. 10.
e Ezech. XXXIV. 9.
f Hebr. XII.

d Matth. XXVIII. 20.
a II. Corint. I. 9.
b Jerem. XVII. 17.
c I Corin. III. 9.

Deniq; quoniam in aeterno examine
 pro omnibus & pro omnibus, qui Christi
 censentur nomine, rationem reddituri su-
 mus; vos obtestamur Venerabiles Fratres
 & obsecramus, ut si quæ scandala & dissen-
 siones oriantur, quibus sedandis impares
 sitis, ad hanc Beatissimi Apostolorum
 Principis Sedem, tanquam ad Caput et
 Episcopatus apicem referatis, unde ipse
 Episcopatus, et tota auctoritas nominis
 hujus emerit. Hinc, veluti de natali suo
 fonte, aquæ uncta procedunt, et per diver-
 sas totius mundi regiones puri Capitis
 incorrupta dimanant. Ecclesia omnes
 sumant quid præcipere, quos abluere, quos
 veluti in ceno inemundabili sordidatos,
 mundis digna corporibus unda devitat.
 Nos quidem DEI primum virtute nixi, de
 inde B. Petri tutela confisi, cujus cura
 omnes habet presentes, consilio, ope, au-
 thoritate vos juvabimus. Parati sumus
 ipsi pro Vobis impendere & superimpendi,
 ut incolumes Ecclesias, incolumes Fratres
 tueamur. Caterum sub ipsa suscepti one
 ris mole, fiduciam habuimus DEO, qui cū
 nobis oneris sit author, nobis fiet etiam
 adiutor; et ne sub magnitudine gratiæ
 succumbat infirmitas, dabit Virtutem, qui
 contulit dignitatem. Interea misericor-
 tissimam DEI nostri clementiam sup-
 plices obsecrate, ut in diebus nostris ex-
 pugnet impugnantes Nos; muniat fidem
 vestram, multiplicet devotionem; augeat
 pacem: meq; Servulum suum, quem ad
 ostendendas divitias gratiæ suæ, guber-
 nauis Ecclesiæ voluit præsidere, suffi-

Epistola
 Conclusio.
 B. Petri Sedes,
 Caput & apex
 Episcopatus:
 unde Episco-
 palis omnis
 emerit au-
 thoritas.

e II. Corin. XII. 15. { f Thessal. II. 2.

cientem tanto operi, et utilem vestra defen-
sioni dignetur efficere; et ad hoc tempora
nostra servitutis extendere, ut proficiat de-
votioni, quod fuerit largitus aetati. Gratia
Domini Nostri Iesu Christi vobis cum;
quibus benedicimus; vosq; salutamus in
osculo sancto, omnibusq; itidem Consa-
cerdotibus vestris, ceterisq; Ecclesiarum ve-
strarum Fidelibus Apostolicam Benedi-
ctionem amantissimè impertimur. Da-
tum Romæ apud S. Mariam Majorem
Die XIV. Septembris Annò MDCLVIII. Pon-
tificatus Nostri Annò Imo.

KAZANIE

Na dokonczeniu Jubileuszu dwuniedzielnego w
Kosciele Katedralnym Krakowskim przez Imci
xiędza Andrzeia Lipiewicza oboygą Prawa
Profesora y Kollegę jurydycznego dnia 10. kwie-
tnia Roku Pańskiego 1759. miane.

Quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis
permanserit, quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre
manebitis 1. Ioan: 2.

Coście styszeli od początku, niechay w was trwa; iezliby w
was trwato, coście styszeli od początku, y wy w Synie
y w Oycu trwać będziecie.

niech będzie Panu Bogu Cześć y
Chwata, ze z nieprzebraney miłości
swoiey, którą nas ukochat, dać nam raczył
bogactwa y Skarby łaski poświęcaiącey
podczas terazniejszego juz kończącego się
lata miłosciwego. Naywyższemu Koscioła
Chrystusowego Namieśnikowi, Klemensowi tego Imie-
nia XIII. Papieżowi, niech będzie od nas naygłębsze
podziękowanie, ze nam z Oycowskiey łaskawości swo-
iey twę skarbnicę łaski Boskiey poświęcaiącey do uzy-
wania.

wania przez pozwolony terazniejszy Święty Jubileusz otworzył: Jasnemu Oświeconemu y Najprzewielebniejszemu Kajetanowi tego Imienia pierwszemu Xiążęciu Biskupowi a Pasterzowi naszemu, niech będzie od nas wieczne zawdzięczenie za Pasterską Jego czułość, która nas wszystkich iako do zaczęcia tak y do zakończenia tegoś. Jubileuszu na podziękowanie Panu Bogu za łaski Jego do tey Świętey sprowadzita Bazyliki: a nam wszystkim z założonych słow Pana Świętego niech będzie zbawien: na nauka: że co słyszeliśmy na początku zaczynającego się tegoś. Jubileuszu, aby to w nas trwało, uźli y my chcemy w Bogu y w Panie naszym Jezusie Chrystusie trwać na wieki. Słyszeliśmy na początku, iako Pan Bóg z miłości swojej, którą nas ukochał, dał nam nieprzebrane bogactwa łaski swojej poświęcającej; iako Klemens XIII. Najwyższy Papierz Kościoła Bożego z miłości Oycowskiej otworzył te skarby y bogactwa łaski Bożkiej do szafowania ich nam dosyć choynie; iako my sami z miłości porządnej ku nam samym używać powinniśmy byli tych bogactw, tych skarbow łaski Bożkiej poświęcającej: a więc aby iak miłość Pana Boga, tak y miłość Najwyższego Papierza, y nas samych plonna nie była, potrzeba abyśmy w tym, cośmy na początku słyszeli, trwali statecznie do końca, quod audistis ab initio, in vobis permaneat. Podczas zaczynającego się tegoś. Jubileuszu o troiakię słyszeliśmy miłości: o miłości udzielającej, o miłości szafującej, y o miłości używającej: uźli nie było w nas miłości używającej tegoś. Jubileuszu, zanić była miłość udzielająca, zanić była y miłość szafująca. A dajmy to że była w nas miłość używająca tegoś. Jubileuszu, ale uźli w niej trwać niebędziemy statecznie do końca, będzie wielka wzgarda miłości udzielającej Pana Boga, y miłości szafującej

cej Najwyższego Papieża a szafującej nam bogactwa y Skarby łaski Boskiej poświęcającej. Albowiem staniemy się podobni Marnotrawnemu Synowi który wzięty był w prawdzie od Ojca część Majętności, która na niego przypadła, ale iij niedługo y na złe zazywał: podobnym sposobem podczas tego S. Jubileuszu dał nam Pan Bóg z miłości Oycowskiej niewymowne bogactwa swoje, przez otworzenie Skarbu Kościoła S. za szafowaniem Pasterstkim Najbłogosławionszego Klemensa XIII. y tak rozumiem żeśmy się dosyć przez usprawiedliwienie sumnienia naszego w łaskę Boską poświęcającą ubogacili, chowajmyż mocno ten Skarb nabyty, nie tracaymy tego ubogacenia, nie rozmarniwaymy tych bogactw, jeżeli pragniemy y życzymy sobie trwać zawsze w Oycowskiej Miłości Pana Boga naszego, boć to samego Chrystusa słowa Joan. 15. trwajcie w miłości mojej jeżeli przykazania moje zachowacie, będziecie trwać w miłości mojej. Takoby chciał powiedzieć Zbawiciel Pan: jeżeli uczynionego na terazniejszej Spowiedzi Jubileuszowej przedsięwzięcia waszego nie dotrzymacie, jeżeli do przeszłych grzechów z którychście podczas tego Jubileuszu rozwiązani zostali, y dla których wam z pełnością Zwierzchności Apostolskiej tak doczesna iako y wieczna kara, przy mocnej nadziei w Miłosierdziu Pana Boga naszego odpuszczona iest, jeżeli, mowi Zbawiciel Jezus do przeszłych grzechów powrócicie się; jeżeli dawnych nalogów waszych którychście się teraz mocno wyprzysięgli, nie odrzucicie, przykazania moje nie zachowacie, idzie za tym, że trwać w miłości mojej nie będziecie: manete in dilectione mea si precepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea. Cy Katolicy padło nasienie Słowa Bożego od początku tego S. Jubileuszu dziś już kończącego się na rolę ser-
ca

ca naszego, niechże serce nasze nie będzie ową rolą o kto-
reży mamy u Lukaszas. w Rozd. 8. podług drogi aby na niej na-
sienia Słowa Bożego nie podoptano, a ptacy niebiescy aby
go nie pozobali, to jest aby diabeł przyszedłszy nie wybrał z
serc naszych tego Słowa Bożego. Niech nie będzie serce
nasze ową opołą, na którejby wszedłszy to nasienie Sło-
wa Bożego dla niedostatku wilgotności uschnąć miało,
to jest, usłyszawszy od początku tego S. Jubileuszu to Sło-
wo Zbawienne, y z weselem go przyjąwszy, czasu pokusy
abyśmy nie odstępowali od niego. Niech nie będzie serce na-
sze owym polem cierniem zarosłym, aby to ciernie nie za-
dusiło w nas Słowa Bożego, czyli abyśmy usłyszawszy
tak zbawienne Słowo z początku, od troskania y bogactw
y rozkoszy żywota zaduszeni nie byli. ale niech będzie
serce nasze ową ziemią dobrą, aby wszedłszy na niej to
nasienie słowa Bożego, uczyniło owoc stokratny abyśmy
dobrym a wybornym sercem usłyszawszy to Słowo na
początku zatrzymowali go w sercach naszych y owoc
przynosili w cierpliwości, kto ma uszy ku słuchaniu nie-
chay słucha. coście słyszeli od początku niechay w was
trwa, uzeliby w was trwato coście słyszeli od początku,
y wy w Synie y w Oycu trwać będziecie. A zaż nie sty-
szeliscie od początku co do was słowy wielkiego Kazno-
dziei Pawła Apostoła wyrazonemi w liście 2. do Korinthian w
Rozd. 6. mowiono: napominamy was, abyście nadaremno
taski Bożkiej nie przyjęli. I więcej ta taska Bożka po-
święcająca którąście podczas tego S. Jubileuszu w obfito-
ści Błogosławieństwa Chrystusowego słowa Pawła
w Rom. 15. odebrali w was napotym przynowac będzie? y
więcej w kilka tygodni, w kilka dni, dużom zamierzył
czasu, w kilka godzin, w kilka godzin rugowac ią z serc wa-
szych będziecie? y więcej w tej taski Bożkiej poświęca-
jącej, którąśmy przez ten S. Jubileusz dostąpili trwać
statecznie do końca nie będziemy? nie day tego Panie
Boże

13

Boże, ale słowy Ioba S. w Rozd: 27. mówmy sobie każdy z nas: donec deficiam, non recedam ab innocentia mea, justificationem meam, quam capi teneri, non deseram. Az ustane nie odstąpię od niewinności mojej, usprawiedliwienia mego którego się iął trzymać nie puszcze się. Pierwey niebo y ziemia przeminie, pierwey mocy niebieskie wzruszone będą, pierwey się w proch rozsypę, a od niewinności mojej nie odstąpię usprawiedliwienia mego, którego się iął trzymać nie puszcze się. Kiedy tedy już, mówie słowy Pawła do Rzymian w Rozd: 13. noc przeminieła, naszych nieprawości, a dzień się przybliżył usprawiedliwienia naszego podczas tego Miosotowego lata, odrzucmyz tedy uczynki ciemności a obleczmy się w zbroję swiatłości, iako we dnie ucziwiew odtąd chodźmy, nie w busiadach y w pianstwach, nie w łozach y niewstydlivostiach, nie w zwadzie y zazdrości, ale obleczmy się w Pana naszego Jezusa Chrystusa, a starania o Ciele nie czynimy w poządliwosciach. Trwamy w tym, cośmy styszeli od początku zaczetego S. Jubileuszu, a y Bog w nas, y my w Bogu trwać będziemy. Inaczej jeżeli w naszych postanowionych, przedsięwzięciach, w naszych uczynionych obietnicach Panu Bogu podczas terazniejszey S. Jubileuszowey spowiedzi trwać statecznie do końca nie będziemy, nietylko że Bog w nas, y my w Panu Bogu trwać nie będziemy, ale oprócz tego uczynimy wielką krzywdę, y Bogu, krzywdę, y nam samym. O tym mówic będę ad M. D. G.

Je bydz może rodzajow grzechu, tylo sposobami krzywdy Panu Bogu naszemu czynimy, gdy Go obrazamy: osobliwie iednak Człowiek czyniący mocne przedsięwzięcia y postanowienia podczas tey Świętey Jubileuszowey Spowiedzi, więcej Pana Boga nie obrazac grzechami, gdy w takowym przedsięwzięciu y

y postanowieniu trwać statecznie nie będzie do końca, u-
czyni najprzód krzywdę Bogu, częścią przez wzgardę Pana
Boga, częścią przez niewdzięczność ku Panu Bogu, częścią
przez niedotrzymanie wiary Panu Bogu. A nie byłaby to
wielka wzgarda Pana Boga? odebrawszy podczas tego S.
Jubileuszu łaskę Boską poświęcającą, a o nie napotym
nie dbać y utracić już to nie dbać o Pana Boga, y Boga
utracić: Boga, który jest Skarbem nieskończonym, a Je-
go utrata nieoszacowana: który jest Królem nad Królmi
y Panem nad panującemi, a Jego wygnać od siebie złość
nieporównana: który jest Oblubieńcem Dusz naszych, a
Jego oddalić od siebie rzecz niegodziwa: który jest Dobrem
naszym, przez łaskę poświęcającą, teraz podczas S. Jubi-
leuszu dostąpioną w nas przemieszkiwającym, a to Do-
bro, abysmy przez następujący grzech śmiertelny z serc
naszych wyrzucić wazyli się, byłby też to już grzech naj-
większy, zelżywość najśromotniejsza, sprośność naj-
straszniejsza. Uważmy ieno z jednej strony co to za do-
broć Pana Boga naszego, ku nam grzesznikom, co za
miłość? że chociaż grzechy nasze liczbą swoją przewyższa-
ły piasek na brzegach morskich, wielkością swoją prze-
chodziły wszystkie złości, które tylko rozumem ludz-
kim być może, postaraliśmy Pan Bog z dobroci
swojej y miłości, którą nas ukochał, wszystkich nas po-
wracających się do siebie przez szczerą, terazniejszą Jubi-
leuszową spowiedz, łaskawie, iat mam w miłości, ierdziu
Boskim nadzieie, przyjął, sercem ukochał, łaską poświę-
cającą ubogacił, za Synów przysposobił, y królestwa
Niebieskiego Dziedzicami uczynił. To uważwszy, z
drugiej strony weźmy sobie na mocną reflexyę, jeżeli
po tylo odebranych od Boga dobrodziejszwach podczas
tego S. Jubileuszu w postanowionym przedsięwzięciu
y w przedsięwziętym postanowieniu trwać nie będzie-
my statecznie do końca, ale do przeszłych, grzechów?

do dawnych nalogow, do zastarzanych nieprawosci wra-
 cac się będziemy, oto według S. Aug. serm. de penit. & jejun. Bog
 przydzie u nas na udonu posmiewisko, smiech sobie ieden
 z Pana Boga uczyniemy, *irrisor est & non verè penitens, qui
 adhuc agit, quod penitet, penitentia enim est, sic plangere com-
 missa, ut non committantur plangenda, nasmiewa się y nie
 prawdziwie pokutujący, ktory to czyni, za co potutuię, po-
 kuta bowiem iest, tak optakiwać popelnione grzechy, a-
 by więcej nie popelniać, mając bydz znowu optakiwa-
 ne. Podczas terazniejszey Jubileuszowey Spowiedzi,
 gdyśmy zał szczerzy za grzechy czynili, przyobiecaliśmy
 Panu Bogu, a na miejscu Jego zasiadającemu Spowie-
 dnikowi więcej z tą lub ową nie przestawac Osoba, ktora
 nas tylo razy do grzechu y obrazy Boskiej pociągala by-
 la: przyrzekliśmy więcej na tamte nie uczeszczac miej-
 sca, gdzieśmy tylerazy niemalą szkodę. Boga, duszy y
 sumnienia ponieśli byli: oswiadczyliśmy się, lichwy,
 obzarstwa, piansstwa, kosterstwa, szarpania cudzey
 slawy y honoru, nabywania fortuny z trzywdą bliźnie-
 go wyrzec się y wyprzysięż; a więc iżeli w tym na-
 szym przedsięwzięciu, w tym naszym oswiadczeniu się
 Panu Bogu trwać statecznie nie będziemy, uczyniemy
 wielką trzywdę Panu Bogu przez wzgardę Jego: *irrisor
 est non verè penitens, qui adhuc agit quod penitet.* Miałaby to
 byla wzgarda Krola, lub Pana iakiego możnego, gdyby
 kto z nas obrawszy Go wprzod, a proszący odpuszczenia
 urazy, oswiadczył mu się, z swoią ustugą, ze rozkazy
 Jego petnić będzie, ze przeciw niemu nic złego y szko-
 dliwego myśleć nie będzie: a potym wyszedłszy co tylko
 z Palacu, gdyby się, z Jego nieprzyiaciomni spoprzysięgl
 na życie owegoż Krola lub Pana możnego, gdyby Go
 słowy y uczynkami lzył, mnie się zdaię y tak w sa-
 mey rzeczy iest, ze ta powtorna uraza, byłaby cięższa
 od pierwszey, a takaby byla, y owszem nierownie wię-
 ksza*

ksza wżgarda Pana Boga, Jerola wiekow nieśmiertelne-
go, gdybyśmy po odebranych odpuszczeniu złosci y nieprawo-
ści naszych, ktorymiśmy tylerazy nieśkonczony Majestat
Tego Boski obrazili, gdybyśmy mówiąc po dostapioney ta-
sa poświęcaiący podczas tego S. Jubileuszu smieli się od-
wazyć przez niedotrwanie w przedsięwzięciu naszym zno-
wu tenże Majestat Boski sprofanować grzechami nasze-
mi, *irrisor est & non veni penitens, qui adhuc agit quod penitet.*
Zgrzeszył Piotr zaprzawszy się Chrystusa Pana, y Świę-
ty Bernard ten grzech Piotra S. nazywa naywiększym
grzechem, nad który byż większy nie może: *peccavit pecca-
tum grande Petrus, & fortassis quo grandius nullum est.* a kiedy
Żydzi zaprzeli się Chrystusa Pana przed Litatem, o czym
mamy w Dziejach Apostolskich w Rozd: 3. zaden z Teo-
logow wielkosc grzechu tego nie rozszeria, y owszem
sam Piotr S. słowa wszystkich Teologow wymawia
Ich, iż to przez niewiadomosc uczynili, *scio quia per ignoran-
tiam fecistis, sicut & Principes vestri.* Coż tego za przyczyna, gdy
iak Piotr tak y Żydzi zaprzeli się Chrystusa Pana, posta-
nuż nie Żydowskie ale Piotrowe zaprzeczenie się Chry-
stusa Pana, nazywa się grzechem naywiększym.
Przyczyna tego jest: bo Piotr zaparł się Chrystusa Pa-
na, kiedy mu wprzod przyobecal był, tego nigdy nie u-
czynić: choćby mu też przyszło umrzeć z Tobą, nie zapre-
sił Ciebie, słowa Piotra. O Żydach zaś nigdzie nie czy-
tamy, aby kiedy przyobecac mieli byli Chrystusowi Pa-
nu, nigdy Go się nie zaprzec, co S. Tomasz Doktor Anielski,
tak potwierdza: kto obietnicę uczynioną Panu Bogu wy-
petnić zaniedbywa, staje się Panu Bogu niewiernym,
ta zaś niewierność zamyka w sobie poniewazanie, nie ia-
kiokolwiek, ale naywiększe, *infidelitas subjecti ad Dominum,*
est maxima irreverentia. Przeto iżeli y my tak iak Piotr w
tym naszym przedsięwzięciu, w tym naszym przyobie-
canym Panu Bogu postanowieniu podczas tego S. Ju-
bileuszu

biletuszu, więcej Go grzechami nie obrazac, trwac y przesta-
 wać statecznie nie bedziemy, dopuszczemy sie y grzechu
 naywiększego, y naywiększego poniewazania Majestatu
 Boskiego, infidelitas subiecti ad Dominum est maxima irreverentia;
 a tym samym uczyniemy krzywdę Bogu przez wzgardę, Je-
 goż samego, infidelitas subiecti ad Dominum est maxima irre-
 verentia. Nato na tym uczynilismy krzywdę Panu Bogu, y
 przez niewdzięczność ku Niemu, bo lubo wszelki grzech smier-
 telny ma sobie przywiązana jakąś niewdzięczność, ile ze
 kazdy grzech smiertelny zelzywy jest Bogu Stworcy y
 Dobrodziejowi naszemu; osobliwsza udnak niewdzięczność
 wydaie się w Grzesniku, ktory po dostąpionym odpuszcze-
 niu, powtornie obrazaiąc Pana Boga, nietylko dobrodziejstw
 Boskich, ale tez y samego odpuszczenia grzechow niewdzie-
 cznym stae się, indulgentia ingratus est, qui post veniam pec-
 cat, sanitate indignus est, qui semetipsum postquam curatus est vul-
 nerat, nec mundari meretur, qui se ipsum, post gratiam sordidat. tak
 S. Chryzostom de laps. prim. hom. tom. 1. Wielkość dobrodziejstw
 Boskich kto opowie, ze nas z przepasa niczego stworzył,
 ze nas do Wiary Swietey powolat, ze nas krwią swoją
 naydrozsza odkupil, wielkie to dobrodziejstwo Pana Bo-
 ga naszego. Ale ze nam utraconą łaskę przez grzech
 przy Sakramentalney Spowiedzi y prawdziwym za-
 lu za grzechy przywraca, czyniąc nas z Synow gniew-
 wu Synami łaski, z Synow ciemnosu Synami
 Swiatla, z Synow zatracenia Synami Bozymi, wie-
 ksze to przyznam Dobrodziejstwo Boskie, iustificac-
 re impium est majus, quam creare Calum & Terram, tak S. Th.
 Doktor Anielski, usprawiedliwić bezboznego, większa jest ni-
 zli stworzyć Niubo y Ziemię. a uzele kiedy, tedy podczas
 tego S. Jubileuszu ukazał nam Bóg to dobrodziej-
 stwo swoje, kiedy nam sercem skruszonym, y szcze-
 rze przy zalu serdecznym wyznawaiącym winy na-
 sze, nietylko grzechy odpuscic, złosci naszych nie pa-
 mietac

miętać, ale jeszcze nado to karę tak doczesną iak y wieczną
darować nam raczył, bo ta jest natura y własność Jubileu-
szu; gdy tedy na tak wielkie dobrodzieystwo Pana Boga
naszego nie pamiętaiąc, trwać w postanowionym przed-
sięwzięciu nie będziemy statecznie staniemy się wielkie-
mi niewdzięcznikami łaski Boskiej y odpuszczenia grze-
chow, któregośmy podczas tego S. Jubileuszu dostąpili, in-
dulgencie ingratus est, qui post veniam peccat. Cztery rodzaje nie-
wdzięczności naznaczaia Teologowie. Pierwszy rodzaj nie-
wdzięczności jest, gdy dobrodzieystwo dobrodzieystwem
nie nagradza się, wtory, gdy kto o odebranym dobrodziey-
stwie zapomina, Trzeci, gdy się złe za dobre oddaie. Czwar-
ty, gdy kto tak odebranego dobrodzieystwa zazywa, aby
Dobrodziejowi swojemu krzywdę uczynił. Tych wszyst-
kich niewdzięczności, stalibyśmy się uczestnikami, gdy-
byśmy po odebraney łasce Boskiej poświęcaiaćey podczas
tego S. Jubileuszu, w mocnym przedsięwzięciu naszym,
więcej Pana Boga nie obrazac, nie trwali statecznie. Al-
bowiem za tak wielkie dobrodzieystwo, że nam Pan
Bóg z Miłosierdzia swojego y grzechy y karę za nie
doczesną y wieczną iako o tym powatpiewać nie po-
trzeba, jeżeli tylko my sami szczerze do tego dotożyli
się, odpuszc raczył, żadnego dobrodzieystwa nie odda-
libysmy, o tak wielkim dobrodzieystwie zapomnielibys-
my, tak wielkie dobrodzieystwo samemi tylko złościa-
mi y nieprawościami naszymi nagrodzilibysmy, a co
największa, tegoż samego dobrodzieystwa Boskiego,
zazylibysmy za instrument do wyrządzenia krzywdy
Panu Bogu, nie przestaiąc statecznie na mocnym po-
stanowieniu, odtąd wystrzegania się, najmniejszey
okkazyi do grzechu. Przeto do wszystkich łakowych,
nie maiących trwać statecznie do końca w swietych za-
mystach swoich postanowionych podczas tego S. Jubi-
leuszu, mówić się mogą słowa Moysesza, które on do
ludu

16

ludu Izraelskiego mowil, Deut. 32. Izali to oddawasz Panu, lu-
du nieroztropny, a zaz nie On jest Oycem, ktory Cie posiadl, y
uczynil, y stworzyl Cie. Tento naylaskawszy Oyciec, ledwo
co tylko skruszonym sercem podczas tey S. Jubileuszowey
spowiedzi westchnales ku niemu, Oycze zgrzeszytem
przeciw Niebu y przed Tobą, Ciebie marnotrawnego Syna
do pierwsey laski przyial, y przypuscil, On stat sie czą-
ką Dziedzicwa twego, On Ciebie iuz obumarlego przez
grzech do zywota wiecznego przyprowadzil; a ty grzesni-
ku, tak wielkie laski y dobrodzieystwa, przez niedotrwa-
nie w postanowieniu twoim, zechcesz Mu niewdzieczno-
scia twoia nagradzac, *haccine reddis Domino popule insipi-
ens, nunquid non Ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creavit
te? Ach Boze naylaskawszy, uzliby kiedy przyjsc mialo do
tego, abym po tym S. Jubileuszu w moim postanowionym
przedsięwzięciu trwac statecznie niemial, powtarzac be-
de, częstokroć słowa Saula do Dawida 1. Reg. 29. sprawie-
dliwszys ty usz, nizli ja, bo ty mnie oddal dobre, a iam
tobie złym oddal: *justior tu es, quam ego: tu enim tribuisti
mihi bona, ego autem reddidi tibi mala.**

Coz dopiero mowic, co by to za Irzywda byla Panu
Bogu, przez niedotrzymanie Jemu wiary danej podczas
tego S. Jubileuszu, oto kiedyśmy chcieli wchodzic w Sąd
z sumnieniem naszym na Trybunale S. Spowiedzi, u-
czynilismy przymierze y umowe z Panem Bogiem, wie-
cay So od tego S. Jubileuszu nie obrazac grzechami, y w
tey umowie z obudwu stron zaszla zobopólna obietni-
ca. Bog z strony swojej, obiecal nam odpuszczenie grze-
chow, y tary tak doczesney iako y wieczney za nie, byle
tylko z nas samych nie bylo iakiey przeszkody; my zas
z strony naszej przyobiecailismy Panu Bogu trwac sta-
tecznie do konca, w naszych postanowieniach nie powra-
cania się wiecey do przeszlych grzechow y natogow na-
szych. Otoz umowa Bog co jest z strony swojej wypetnil o-
bietnice

bietnicę, y wiernie umowę wykonał, bo tak o Nim napisał
Moyzesz Deut. 7. Deus fidelis custodiens pactum. My użeli w o-
bietnicach naszych uczynionych Panu Bogu trwać nie be-
dziemy statecznie, użeli przymierze y wiarę Bogu daną,
teraz podczas S. Jubileuszu, więcej go nie obrazaci grze-
chami, zgwałcimy: pokazemy się niewiernemi Panu
Bogu naszemu, y sprawdzą się o nas słowa Ezechiela w
Rozd. 44. Dissolvistis pactum meum in omnibus sceleribus vestris,
clamastis primum meum, in omni sceleribus vestris.
I owszem według tegoż Ezechiela w Rozd. 2. Stanie-
my się narodami odstępnymi, y przestępującemi przymie-
rze Jego: gentes apostatras, quae recesserunt a me, & pravari-
catis sunt pactum meum, y bōdziemy Synami kłamstwa, filii alieni menti-
ti sunt mihi Psal. 57. sklamac zaś Panu Bogu, jest to naywię-
ższa wzgarda nie skończonogo Majestatu Boskiego: albo-
wiem sklamac Panu Bogu, jest to straszne bluźnierstwo
przeciw Majestatowi Jego, tak na to miejsce pisze Aug. kan.
filii alieni mentiti sunt mihi, contra me blasphemantes. Przypomni-
my sobie owę straszną Historię na początku kościoła
S. o której wspominaia Dzieie Apostolskie w Rozd. 5. tyl-
ko co rzekł Piotr do Ananiasza, nie sklamates ludziom,
ale Bogu, na tych miast padł Ananiasz, y umarł, toż
samo stało się y z Żoną jego Saphirą, a żywo zrozu-
mieć chaeymy, że użeli danego słowa Panu Bogu, pod-
czas tego S. Jubileuszu nie dotrymamy, stanemy się
w oczach Boskich kłamcami, y obawiać nam się bōdzie
potrzeba, aby nas Bog tak, iak Ananiasza y Saphirą,
ktorzy nie ludziom ale Bogu sklamali, na ow czas goy-
mu złamiemy wiarę nagłą nie skaral śmiercią. Jako
więc nie przepuscił Bóg ludowi Izraelskiemu, że nie będzie
wdzięczen łaski Pana Boga, iż go wyprowadziwszy z nie-
woli Egipskiej, on postaremuż nazad chciał się do Egiptu
wrocic, non ne melius est reverti in Egyptum, constituamus nobis
Ducem & revertamur in Egyptum. Num. 34. iako mowie nie prze-
puscit

17
puszcil Bóg ludowi Izraelskiemu, ale go powietrzem skara-
rat na puszczy usquequo detrahet mihi populus iste, senam eos pe-
nitentia atq; consumam: y tak owa Manna w truciznę, owe
przepionki w smiertelne rany, owa ognista Kolumna w cie-
mności, ow baranek wielkanocny przemieniły im się w pie-
kielne furje: tak y nam bac się potrzeba, że jeżeli od tego S. Ju-
bileuszu wiernemu Panu Bogu nie będziemy, ale się do pier-
wszych grzechow' naszych powrociemy, aby nam łaski y Do-
brodziejsstwa Boskie podczas tego miłosierdnego lata uczy-
nione, na większą karę, te bogactwa Skarbu Kościoła: na
większą niewolę, ten sam Jubileuszowy Odpust nie był na
większe potępienie, bo to wyraźnie pisze Paweł Apostoł w
liście do Żydow' w Rozd. 6. niepodobna jest, aby ci, którzy raz są
oswieceni, skosztowali też Daru Niebieskiego, y uczestniki
się stali Ducha Świętego, a upadli, aby zaś byli odnowie-
ni ku pokuciw. I taby to była krzywda Panu Bogu, wzgar-
da Jego, niewdzięczność ku Niemu, y niedotrzymanie mu
wiary, gdybyśmy w postanowionym przedsięwzięciu naszym
podczas tego S. Jubileuszu, więcej Pana Boga nie obrazić
grzechami, trwać statecznie do końca nie mieli.

A nam samym co byśmy też za krzywdę uczynili
gdybyśmy w postanowionym przedsięwzięciu naszym
podczas tego Świętego Jubileuszu, więcej Pana Bo-
ga nie obrazić, trwać statecznie do końca nie mieli? oto
zatrzymalibyśmy Pana Boga w świadczeniu nam
łask swoich, pozbawilibyśmy Chwały Niebieskiej y zba-
wienia wiecznego, a stalibyśmy się godnymi wiecznego
potępienia. Co do pierwszego, że przez niedotrwanie w po-
stanowionym przedsięwzięciu podczas tego S. Jubileuszu,
zatrzymalibyśmy Pana Boga w świadczeniu nam łask
swoich, tak to objaśniam. Lubo Miłosierdzie Pana Boga
jest nie skończone co do siebie, nam się jednak sposobem
nie skończonym nie udziela, skutki jego co do nas nie są
nie skończone, a zatym y łaski, które nam daje nie są nie-
skończone

skonczony, mają swoje granice, swoje miarę, mają swy
kres y metę. Prawda że Bog wszystkim obficie dawa, y nie
liedy wielki łask swoich dostatek, iako pod czas terazniey
szego S. Jubileuszu; ale użeli tych łask na złe zazywać bę-
dziemy, nie trwając statecznie w przedsięwzięciu naszym
postanowionym, podczas tego S. Jubileuszu, więcej Go nie
obrazac grzechami: umińcie nam Bog ręki swojej, umniey-
szy nam łask swoich, y podobno nie da nam tey łaski
swoiey, abyśmy potym mogli z grzechow naszych powstać.
Prawda że łaska Bosta iest Skarbem drogim, y owym
najdroższym, którym się dokupujemy Żywota wiecznego,
gratia Dei vita aeterna, tak Tertull. lib. de penit. ale tym Skarbem
Pan Bog mądrze y pomiernie szafuje. Otworzył nam
ten Skarb podczas tego miłosciwego lata, dał nam tę łaskę
swoie poświęcającą, wsparł nas tą łaską swoją, abyśmy
z grzechow powstałi: ale użeli tego Skarbu Bostiego na złe
zazyjemy, kto wie czy nam go potym otworzy, kto wie czy
nam da takowe skuteczne łaski do powstania z grzechow
naszych, iak teraz podczas tego miłosciwego lata, dla czego
mowi S. Bernard. serm. 59. in cant. timeas pro accepta gratia, maxime
pro recuperata. Umińcie Bog ten Skarb łaski swojej, y na po-
tym nam go nie otworzy, użeli w postanowionym naszym
przedsięwzięciu podczas tego S. Jubileuszu, więcej Go nie o-
brazac grzechami, trwać nie będziemy statecznie. Biermy
podobienstwo z piersi Matczynych, które gdy wyschną,
niech ie się dziecie iak chę y iak długo chę, postaremu
nić z nich nie wysie, podobnym sposobem ukarmit nas
Bog piersiami miłosierdzia swego podczas tego miło-
sciwego lata, ale użeli trwać nie będziemy w naszym przed-
sięwzięciu, wyschną nam na potym te piersi miłosierdzia
Bostiego, y choćbyśmy potym nad temi piersiami plaka-
li super ubera plangite Isa. 32. y kropelki iednak mleka, łaski Bo-
stiey, za naszą niewdzięczność nie wyisniemy, iako więc sta-
ło się z Antyochem, który sata był prawdą piersi miłosier-
dzia

Dzia Boskiego, postaremu albo malo co, albo nic nieicy sat, orabat autem hic scelestus Dominum, a quo misericordiam non esset consecuturus. 2. Mach. 9.

A nietylko zatrzymalibyśmy Pana Boga w swiadczeniu nam łask swoich, ale nadto godybysmy w postanowionym przedsięwzięciu naszym podczas tego S. Jubileuszu nie trwali statecznie, porbawilibysmy się Chwały Niebieskiej y zbawienia wiecznego: godyz to samego Chrystusa. Słowa Luc. 9. żaden który rękę swą przyłożył do pluga, a ogląda się nazad, nie jest sposobny, do Królestwa Niebieskiego. S. Gregorz hom. 3. in Ezech. tak na to pisze: retro post aratrum respiciat, qui post exordia boni operis ad mala revertitur, quae reliquit. Oto kiedyś my podczas tego S. Jubileuszu, spowiadali się grzechom naszym, y za nie z mocnym przedsięwzięciem niepopetniania ich więcej struszonem sercem zatowali, z nieprzyiaciołmi naszymi udnali się urazy wszelkie, iakiekolwiek tylko bydz mogli, z serca im darowali, i almuzny, posty, modlitwy, y inne dobre uczynki czynili, przyłożyliśmy to rękę do pluga. Przeto jeżeli w tym przedsięwzięciu naszym trwać nie będziemy statecznie, ale się będziemy oglądać na przeszłe życie nasze, wracając się do pierwszych grzechom naszym, do dawnych nalogow, stanemy się nie sposobnymi do Królestwa Niebieskiego, nemo mittens manum suam ad aratrum, & aspiciens retro, aptus est Regno Dei. Wiadome nam są dobrze owe słowa Chrystusa Pana u Matt. 5. w Rozd. 10. Kto dotrwa aż do końca, ten Zbawion będzie. Wszystkie cnoty ubiegają się, do Korony, ale samo dotrwanie do końca, odbiera Królestwo Niebieskie, virtutes currunt ad Regnum Christi, sed una sola accipit bravium, id est perseverantia, tak S. Bonav. sup. Psal. 67. Ubiega się wiara, nadzieia y miłość, ale samo dotrwanie w wierze, nadziei y miłości, otrzymuje palmę, ubiega się roztropność, sprawiedliwość, meśstwo, wstrzemięzliwość, ale samo dotrwanie w roztropności, w sprawiedliwości, w meśtwie, w wstrzemięzliwości odbiera

odbiera korone. Ubiegają się, cierpliwość, iakmuzna, Modlitwa,
posty, ale samo dotrwanie w cierpliwości w iakmuznie, w
modlitwie, w postach, tryumfue y wygrywa Zwycięstwo,
absq̄ perseverantia nec qui pugnat viciniam, nec palmam Victor consequi-
tur. tak S. Bernard. ep. 119. Bez dotrwania nic nie są inne cnoty:
wiara bez dotrwania iest kacerstwem, nadzieia bez dotrwa-
nia iest rozpacz, miłość bez dotrwania iest nienawiść, y
posłuszeństwo bez dotrwania iest uporem, czystość bez do-
trwania iest lubieżnością, uboństwo bez dotrwania iest la-
komstwem, cierpliwość bez dotrwania iest gniewem, iak-
muzna bez dotrwania iest okrucieństwem, modlitwa bez
dotrwania iest szyderstwem, post bez dotrwania iest ob-
zarstwem, słowem Anioł bez wytrwania iest Czartem
przeklętym, Apostoł bez dotrwania iest Judaszem, Za-
konnik bez dotrwania albo bezbożny Luter, albo święto-
kradzki Bucerus, kaptan bez dotrwania albo nieszczęśliwy
Origenes, albo przeklęty Arysus, krotko mowiąc Człowiek
Chrzescianin prawowiemny Katolik bez dotrwania iest to ónu-
gi Anty-Chryst: więc kto dotrwa do końca ten Zbawion be-
dzie. Na ostatek do każdego z nas zazywam słow wielkie-
go Kaznodziei Pawła Apostoła, ktorzy napominał Ty-
moteusza 2. ad Timot. 4. nie zaniedbujay łaski, ktora iest w
tobie, ktorać dana iest przez prorokowanie, a ia mowie, przez
ten S. Jubileusz, o tym rozmyslay, pilnuy samego siebie
y nauki, trwaj w nich, bo to czyniąc y siebie samego zba-
wisz, y tych ktorzy ci sluchają. Inaczey uzeli trwać w
przedsięwzięciu naszym podczas tego S. Jubileuszu posta-
nowionym nie będziemy statecznie, utracemy Chwałę,
Niebieską y Zbawienie wieczne, qui perseveraverit usq̄ in finem,
hic salvus erit.

Trwajmy statecznie w tym naszym postanowie-
niu uzeli nie chcemy uczynić nam samym krzywdy, stać
się gódnymi wiecznego potępienia. Wszakże o tych wszyst-
kich, ktorzy w uczynionym przedsięwzięciu swoim są nie-
statecznymi

statecznemi, y nietrwaiącemu statecznie do konca, Duches.
 u Eklezjastyka Lanskiego w Rozd. 26. przepowiedział: który
 od sprawiedliwości ustępuje do grzechu, Bóg na miecz go na-
 gotował, qui transgreditur a justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad
 romphaam. O czym też podczas tego S. Jubileuszu Pana Boga
 prosili, oto prosiliśmy o odpuszczenie grzechow, o darowa-
 nie nam kary za grzechy nasze tak doczesney jako y wie-
 czney, o pokoy y zgodę między Lany Chrześciańskimi, o od-
 dalenie od Krolestwa naszego, y całego Kościoła Bozego, y
 od wszystkiego Chrześcianstwa, wojny powietrza, głodu y
 innych tysiącznych plag Boskich, ktor nad nami Re, ka
 sprawiedliwości Boskiej. Wiedzmyż o tym że jeżeli prze-
 staniemy błagać Majestat Boski, jeżeli w uczynionym
 przedsięwzięciu naszym podczas tego S. Jubileuszu wie-
 cey Pana Boga nie obrazac grzechami, trwać nie będzie-
 my statecznie nie schronimy się nie, ani przed mieczem
 nie pokoiu, ani przed mieczem wojny, powietrza y głodu
 ani przed mieczem innych tysiącznych plag Boskich, qui
 transgreditur a justitia ad peccatum, Deus paravit eum ad romphaam. A
 co naywiększa, gdybyśmy po odebraney łasce Boskiej, po-
 święcaiący podczas terazniejszey S. Jubileuszowej Spo-
 więdzy trwać nie mieli statecznie w przedsięwzięciu naszym,
 stalibyśmy się Synami piekła, y zatracenia wiecznego:
 filius sit gehenna multipliciter, qui post indulgentiam delictorum, in eadem
 denuo serpens incidit. tak S. Bernard. serm. 2. de assumpt. Pomnyimy
 na Samsona, ten raz czwarty y piąty poimany y związany
 od Filistynczykow, potargat więzy na sobie, y wolen wy-
 szedł, od nieprzyjaciół, ale szósty raz, gdy za zdradę niewia-
 sty związany został, rzekł ci on prawda w duchu, wynide-
 iakom przedtym uczynił, a otrząsnę się, niewudzając że
 Pan Bóg odrąpił od niego, Judic. 16. już potym więcej
 nie mógł potargać na sobie więzow, y aż do śmierci w
 niewoli u Filistynow zostawać musiał. Co się przedtym
 z Samsonem stało, to się temi czasy praktykowato y
 z nami

z nami, w Roku 1751. podczas generalnego Lata miłosier-
wego otrząsneliśmy się byli dobrze nieprzyjacielowi dusznemu
y potargaliśmy byli na sobie więzy jego, ale nas podobno
znowu powtornie usidlił był, o toż gdyśmy się teraz powtornie
z sidła y więzów jego wywikłali podczas terazniejszego S.
Jubileuszu, strzeżmy się mocno, abyśmy potym znowu w re-
ce y w więzy nieprzyjaciela naszego dusznego nie wpadli,
boby nam ciężko podobno było iuz więzy jego potargać. Ra-
cya też sama co y dla Samsona: bo gdybyśmy w tym przed-
sięwzięciu naszym podczas tego S. Jubileuszu postanowio-
nym nie trwali statecznie do końca, podobnoby Pan Bóg
umknął nam taski swojej, y odstąpiłby od nas tak iak od
Samsona, a tak niewolnikami piekła stałibyśmy się mu-
sieli na wieki. O toż z niedotrwania w przedsięwzięciu na-
szym podczas tego S. Jubileuszu uczynionym, uczynili-
byśmy krzywdę y nam samym, gdyż zatrzymalibyśmy
Pana Boga w świadczeniu nam task swoich, pozbawili-
byśmy się Chwały Niebieskiej, y Zbawienia wieczne-
go, a stalibyśmy godnemi wiecznego potępienia.

Przy konkluzji Jazania przyszła mi na myśl
owa wspaniałość serca Oblubienicy (ant. 5. Jolace do Nicy
w nocy Oblubieniec, y mowi: otworz mi Srobro moia,
Przyjaciolko moia, Potembico moia, Niepokalana moia,
a Oblubienica tak Mu odpowiedziata: zwlokłam suknie
moie, iakoz ię oblec mam, umyłam nogi moie, iakoz u zma-
zać mam. Te wspaniałości pełne słowa Oblubienicy po
skończonym tym S. Jubileuszu niechay tkwią zawsze w
sercu naszym, w myśli naszej, y użeli kiedy potusa ko-
latać będzie do serca naszego, abyśmy się do przeszłych
grzechów powrocili, w praktyce dawnych natogów nie-
ustrawali, my mowmy w sobie zwokliśmy suknie na-
szą, iako że ię oblec mamy, to jest według Pawła ad Eph. 4. Złoty-
liśmy starego Człowieka, a przyoblekliśmy się w nowego,
podczas tego S. Jubileuszu; z wszelkich pasy, pozgodliwo
si,

19
ści, namietności naszych wyzuliśmy się, podczas terazniey-
szej S. Jubileuszowej Spowiedzi, nie uczynimy tego nie,
abyśmy przez łaskę Boską, poświęcającą, będąc odnowieni
do zastarzałych nieprawości naszych powracać się mieli.
Jeżeli kiedy ciągnąc nas będą, na tamte miejsca, gdzieś-
my przedtym niemata, szkoda Boga, Duszy y sumnie-
nia odnieśli byli, na owe kompanie, gdzie nieraz niewin-
nie sławę y honor bliźniego szarpaliśmy, na owe posiedze-
nia, gdzie przedtym zapomniawszy o Bogu, o Niebie, o Zba-
wieniu, w swiatowosciach y doczesnościach zatopialiśmy
serca nasze, my mowmy sobie: umyliśmy nogi nasze, ia-
koż ie zmazac mamy, to jest: we łzach pokutnych podczas
tego S. Jubileuszu oczyściliśmy sumnienia nasze, ob-
myliśmy Dusze nasze, oplukaliśmy serca nasze z naj-
mniejszego prochu swiatowosci, nie uczynimy tego wię-
cey nie, w' postanowionym przedsięwzięciu naszym
więcey od tego S. Jubileuszu nie obrazac Pana Bo-
ga, trwać chcemy statecznie do końca: *expoliavi me tu-
nicā, quomodo induar illam? lavi pedes meos quomodo inquinabo illos?*

Abysmy zaś tym skuteczniey w postanowionym
przedsięwzięciu naszym podczas tego S.

Jubileuszu trwać mogli przypomnij-
my sobie owych Uczniow do Emma:

w Miasteczka idących z Chrystu-

sem Panem rozmawiających, y u

stolu zasiadających, a affektem

Ich y sercem prosimy Zbawi-

cila Pana, aby od tego S.

Jubileuszu mieszkaty

przebywał w sercach

naszych mane no-

biscum Domine.

The first part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author has followed the usual order of chronology, and has given a full and accurate account of all the principal events which have happened in the world since the first year of the world's history. He has also given a full and accurate account of the lives of all the principal persons who have lived in the world since the first year of the world's history.

The second part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author has followed the usual order of chronology, and has given a full and accurate account of all the principal events which have happened in the world since the first year of the world's history. He has also given a full and accurate account of the lives of all the principal persons who have lived in the world since the first year of the world's history.

The third part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author has followed the usual order of chronology, and has given a full and accurate account of all the principal events which have happened in the world since the first year of the world's history. He has also given a full and accurate account of the lives of all the principal persons who have lived in the world since the first year of the world's history.

The fourth part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author has followed the usual order of chronology, and has given a full and accurate account of all the principal events which have happened in the world since the first year of the world's history. He has also given a full and accurate account of the lives of all the principal persons who have lived in the world since the first year of the world's history.

The fifth part of the book is devoted to a general history of the world, from the beginning of time to the present day. The author has followed the usual order of chronology, and has given a full and accurate account of all the principal events which have happened in the world since the first year of the world's history. He has also given a full and accurate account of the lives of all the principal persons who have lived in the world since the first year of the world's history.

KAZANIE

Na zaczęcie Trybunału Ko-
ronnego.

W sam dzień

Zwiastowania Najswie-
tszej Panny MARYI

MIANE

Wybornym tegoż J. O. Trybunału Sędziom
Jasnie WWm. WWm. utriusq. Collegii

DEPUTATOM

Panom y Dobrodziom
przy Ich Godności powi-
taniu oddane

przez X. Konstantego

AWEDYKA Soc: JESU

Roku Pańskiego. 1750go.

Dnia 3. kwietnia.

Nemo in consilium istud cooptatus est, cuius mores spectatissimi non fuerint, et qui probitatis suae multa non dederint documenta, tanta illorum virtus ut nemo vitium amplectatur. *Socrates in Areopag. c. 3.*

At verò is, qui in Areopago est Senatus, mi Pericles, an non ex probatissimis Viris constat? an nostri alios? qui vel magis legitime, vel gravius, vel aequius causas in iudiciis cognoscant? aliaque cuncta gerant? *Xenophon l. 3. memorabil. fol. 132.*

Bona sententia nisi ab optimis dicitur Viris Ille de omnibus iudicat, qui nullum habet crimen. *Idem ibidem.*

*Asunie Wielmozni Wielmozni
Na ten Trybunat Koronny*

DEPUTACI

PREZYDENT

*Sw. Smx. Andrzej Baier Kanclerz Archi-Katedral-
ny Gnieznienski.*

MARSZALEK

*Sw. Smx. Michal Skorzewski Starosta Pyzdrski
Lutkownik I. K. Mei y Rzeczypospolitey.*

COLLEGIUM DUCHOWNE

z Kapituly Gnieznienskiej

*Sw. Smx. Ignacy Ciencki Kanonik Gnieznienski Vice-
Prezydent.*

z Kapituly Lwowskiej

*Sw. Smx. Samuel Glowinski Biskup Hebronwski
Suffragan Lwowski.*

z Kapituly Krakowskiej

*Sw. Smx. Dominik Kielczewski Kanonik y Offi-
cyat Krakowski.*

*Sw. Smx. Alex Trembinski Infulat Lamoycki
Proboszcz Chelmski Archi-Dyakon Lubelski.*

z Kapituly Poznanskiej

Sw. Smx. Tomasz Ropsowski Kanonik Poznanski

z Kapituly Ptoackiej

z Kapituły Łuckiej
P.W. P.M.X. Ignacy Krutynski Kanonik Łucki
z Kapituły Przemyślańskiej
P.W. P.M.X. Stanisław Wytowski Kanonik Przemyślański
z Kapituły Chetmińskiej
P.W. P.M.X. Józef Rembowski Proboszcz Chetmiński
Oficyat Łomorski.
z Kapituły Chetmińskiej
P.W. P.M.X. Józef Kossadyni Kanonik Chetmiński
z Kapituły Kijowskiej.
P.W. P.M.X. Franciszek Pacynowski Kanonik Kijowski.
z Kapituły Kamienieckiej
P.W. P.M.X. Stefan Bogulla Starzeński Kanonik
Kamieniecki.

COLLEGIUM SWIĘCKIE

z Księstwa Oswiecimskiego.
P.W. P.M.P. Józef Pakliński Kasztellan Oswiecimski
z Ziemi Wieluńskiej.
P.W. P.M.P. Józef Plebocki Kasztellan Kruswicki
z Ziemi Dobrzyńskiej
P.W. P.M.P. Kazimierz Machczyński Skarbnik
Dobrzyński.
z Województwa Kijowskiego.
P.W. P.M.P. Jan Woynarowski Podstoli Kijowski
P.W. P.M.P. Ignacy Woronicz Miecznik Bra-
dawski Szkoła Prodzki Lutomirski.
z Województwa Wołyńskiego
P.W. P.M.P. Szymon Oszański Stolnik Wołyński
P.W. P.M.P. Józef Swanicki Łowczy Nowogrodzki
P.W. P.M.P. Andrzej Waleczyński Stolnik Wendeniski
z Województwa Podlaskiego

JW. Imię P. Tadeusz Lipski Kasztellanic Łeczycki
 JW. Imię P. Walenty Siemicki Pisarz Ziemi Branickiej
 z Województwa Rawskiego

JW. Imię P. Antoni Mikorski Pisarz Ziemi Go-
 stynskiej

JW. Imię P. Alexander Skarzynski Łowczy
 Brzezinski.

z Województwa Chetminskiego

JW. Imię P. Michał Skorzewski Marszałek.

JW. Imię P. Melchior Działowski Regent Ziemi
 Chetminskiej.

IASNIE WIELMO

LNIE WIELMOIENI

PANOWIE y Dobrodzieje

 rząd wysotich Sedziow, Itory J. J. W. W.
 P. z honorem sprawuicie, Cnoty y dostko-
 nalości, Itoremi wyższą y szacowniey-
 szą tę Godność czynicie, Zasługi wielkie,
 w gornych Województwach, juz potozo-
 ne, a teraz do nas przeszle: całą są przyczyna, ze nie
 przestawszy na tym, co na powitanie J. J. W. W. P. mo-
 witem

witem, następującym wiekom sprawiedliwe Ich po-
chwaty, do wiadomości podać. Jest to publiczny po-
wszechnego dobra interes, wielkich ludzi chwata. Ta-
kowym stawy iednych odglosem, do dzieł podobnie
chwalebnych, mocno się zwykli pobudzać orudzy.
Zwłaszcza pod te wieki, gdzie multi famam, pauci
conscientiam verentur. Więcej piękne Imię, dobrą
stawę, zostawioną wiekom pamięć, niż Sumnienie,
niektorzy wazą. Co jest wstawieniem iednych, to
silną pobudką drugich, aby podobnemi drogami
rownie na wiekopomną zastugowali chwate.
Wyrazitem na publicznym Kazaniu, iak wielkich
zastug? iak wielkiej chwaty? ta Funkcyja Polskich
Vice-Rejow o wysokości chwaty, wybornych my-
śli Tertulian, nie bez sprawiedliwego zadziwienia
swego tak pisze. O! quanta honoris voluptas, tan-
ta potentia! videre supra se neminem, infra se o-
mnes. (a) Tak owego Egipskiego Vice-Reja Jozefa,
ktory widziat, że mu się y gwiazdy staniały, y
nawyzsze luminarze części winną czynity.
Wielkie też zastugi, z wszystkich okolicznosci
chwalebnego urzędu waszego I I W W I I dosyc
jasnie wywiodtem. Jezeli bowiem Święta Cnota
za zatym niemata przed Niebem zastuga? rato-
wać niedzne, zapomagać potrzebne, dzwigać upadłe?
wszystko to jest Urząd Sędziow. Jezeli wielka
publicznemu Dobru przystuga? karac winne,
bronic niewinne zastuzonym oddawać nagrody,
zyciu, fortunom, honorowi, bezpieczeństwo? prawom
nie naruszona, catości opatrować? y to Funkcyi Wiel-
kich Sędziow Sprawa. Wy I I W W I I żywym
(a) Tertul. ad scapulam, y mowiqcym.

y mowiacym prawem; prawa Sedziami niezywemi y nie mowiacemi. (a) Wy tyle przed ludzmi y Bogiem zastugi macie, ile do wysluzenia wysokicy w Niebie chwaty trzeba. Dla tego tez, ieden z Papierzow mawiat: (b) *Da te mihi Magistratus, qui leges servent, & ego illos canonisabo.*

Nie wyliczam tu w osobnosci J. J. W. W. P. P. utriusq; Collegii glownego Trybunatu ad prasens Deputatow, partykularne y osobiste in publicum zastugi, dystyngwowana kazdego z Nich godnosi, wysoka Imion wybornych rodowitosci; *Quam genus a Proavis ingens! clarumq; Laterna nomen adest virtutis.* Ieden kazdy w swej szczegulnosci wziety; bylby obszerna niematey Xiega materya. Dosyc w powszechnosci powiedziec, co rzecz sama: *Convenit in unum, quidquid in orbe fuit Procerum.* Cokolwiek wybornych y zastuzonych publico, Imion, Dycezye y Kapituły, Prowincye y Wojewodztwa, Ziemie y Powiaty miaty? tych godnoscia, Trybunat Koronny zaszczyity.

Ktorych, gdy *distinctissimo cultu, & glibotim uszanowaniem* wilam, te votum kazdemu skladam, ktorym listy swoje niektorzy konkludowac zwykli z Rzymu. *Romanorum justitiam, Graecorum Sapientiam, Scipionum prosperitatem, Aetorum favorem, Tamamque inter homines aeternam.* (c) A po pracowitych publicznemu dobru ustugach, ze byscie tandem na wysokich spoczeli Krzewtach. Tak zyczy
Jasnie Wielmoznych P. P. y Dobrodziejow

Najniegodniejszy Stuga Ich y Kazrodzieja
Konstanty Awedyt Soc. J. C. S. U.

(a) *Murtus Orat. 10.* (b) *Lauredan. de Innoc. 5.* (c) *ex Epistola Cornelia suis Grachis. (Horol Prin.)*

Propozycja. Część I. Dopiero przy swoim powitaniu obaczyła *MARJA*, iakich zasług? y chwaty? była w sobie pełna *Jey* Podność.

Część II. Iak też wielkich zasług? y chwaty *petrus*, Urząd wielkich Sędziów dla nich? w dzisiejszym powitaniu wyrazę.

Ave gratia plena; & cogitabat, qualis esset ista salutatio Luc 1.
Witay łaski *petra*; y myśla, iakieby to pozdrowienie było.

ierozumiencie słuchacze, aby to wcale był trafny, że się dziś przy naszym: *J.O. Trybunatu*, dwoiakie: wielce od siebie różne: powitanie schodzi y łączy. Powitanie *Przenaychwalebniejszey Panny MARJI*, które ieden z naygodniejszych Aniołów sprawi y powitanie *J.O. Trybunatu* głównego *Koronnego*, które, ieden z nayniegodniejszych, mam honor uczynić. Wielki y w wielkim charakterze Gość, z naywyższego Nieba Deputowany, Archanioł *Gabryel*? Wielcy z gornych *Województw* y *Wy Goscie*, *Angeli* pacis: *potoy* między walczącymi stronami czyniący: Aniołowie *potoy*, z waszym naywyższym wodzem *Michałem* (a) *Michael unus de Principibus venit.* (b) *Wiemy* co dziś zwiastuje *Gabryel*, z uszczęśliwieniem *Zemian*, y z zupełnym ukontentowaniem oczekiwania wszystkich. (c) *też Michał*? co też ten dobry Anioł? nam y publicznemu Dobru zwiastować będzie? domyslamy się, mając fundament z publicznego sta: (a) *Nomen III. Marschala, Michael* (b) *Dan. 10.* wy

wy odgłosu, iako Michäel & Angeli ejus praliabantur (a) iako
mowie; chwalebnie z swoimi Aniolami dotąd w wyższej Pro-
wincyi walczył, utrzymując sprawiedliwość w swojej catoci

Takowe y tak się wraz schodzące okolicznosci nie
mniemaycie, zeby miały bydz samym trefunulowym przy-
padkiem. Co u nas trefunek? co u nas przypadkową y nie
przeyrzaną wypadlosią? to w Boskim rządzeniu y od wie-
kow przeyrzano y w czasie nie bez przyczyny naznaczono
Takoz ia sobie tłumaczę, ze te Zwiastowanie, te powitanie
Anielskie, B O G mi dat za regule, opatrzył ieden pewny tekst:
iak tez ia Was I. J. W. W. P. B. witac; co? przy Zwiastowaniu
Krolowy Neba rocznym naszym Krolom mam Zwiastowac.
Kleskonione dzięki opatrznyim B O G A moiego dyspozy-
cyom, ze mi przez te terminy Anielskiego powitania Ave
gratia plena: Witay taski pełna? natrąca sposob, podac
materya, co, witaię S. O. Trybunat, mowie powinienem:

A tu przenikam myśli wszystkich, ze każdy z przywo-
mnych sluchaczow, w skutku petni po części drugiej z Ewan-
gelia; Cogitabat, qualis esset ista salutatio? Myśli u siebie
každy, co to za powitanie będzie. Oto! będzie powitanie, podob-
ne powitaniu Gabrijela, acz z proporcjonalnym ogranicze-
niem. Co powitanie M. A. R. Y. I., zamyka w sobie? to moie wzglę-
dem Was I. J. W. W. P. B. zamykać będzie. Co ten Jezusodzieja
niebieski zwiastuje? co? podobnego y ia zwiastowac wam
umyslitem, y zechę, bo o tym w dwoch częściach kazania
mowie.

Propozycja. Dopiero się w Anielskim powitaniu
wydalo, iakich zaslug? y chwaty? byla w sobie pełna Marya
To część pierwsza.

Podnosi Wielkich Sędziow, iak tez wielkich zaslug?
y chwaty? dla nich pełna? w moim powitaniu się wyda:
y to będzie część druga ad M. D. G. poblogostawisz, de ui-
jus plenitudine accipiunt universi ktorey petności wyle-
wa się na wszystkich taski pełna M. A. R. Y. I.

(a) Dan. 12.

CZESCI.

Dopiero przy powitaniu swym obaczyła MARYA, iakich zaslug y chwaly byla Jej Podność petna.

Je najpotorniejsza MARYA nie o tym swoim szczęściu nie o wywyższeniu takowym przed zwiastowaniem Anioła nie wiedziata? ze nigdy y w najmniejszej myśli przenauchwałebniejszej Pannie nie stanelo, aby miała tyle zaslugi, tyle łaski u BOGA. zeby mogła być do tak wysokiej czci wyniesiona? to oczywiscie z dzisiejszej Ewangelii mamy. I to to było jedną pryncypalniejszą przyczyną ztrwożenia się Jej y zmieszania. (a) W tym ci się to, najosobliwsza doskonałość MARYA wydała, ze tak się całym swoim sposobem życia, na tak wysokie wysiliła zaslugi, iako gdyby wiedziata, do czego Jej BÓG przejrzał, y wyznaczył. Rycerscy ludzie, zawsze nalezyta y dostateczną broń maia, dopieroz, gdy popis publiczny nakazą; zawsze Krolewskie pokoje dosyc ozdoby, dosyc skarbu mieć zwykly, nierownie okazaley i przyozdobia, kiedy się tego z Monarchow, albo od Monarchow spodziwaią. Czci najgódniejsza MARYA nie wiedząc, iakiego w przybytku wnętrznosci swoich mieć goscia miała, a iak dziwnie wydoskonalita, y wyozdobita mieszkanie BOGU. Dopieroz, kiedy w powitaniu swym wyrazil Gabriel, y wyiawil umysły Bostie, na iakie wtedy cnot akty, wnieść się Jej serce musialo.

Moy BOZE! pomyslic cokolwiek moge, ale wyrazic nigdy nie potrafe, ta niewpodzianość! iakie y iak wdzięczne w niej uczynita zmieszanie, iak wysokich cnot wzbudzita affekta. Jeden z Świętych powieda, (b) iż o

(a) Novitate summi mystarii percussa, turbata est Maria S. Bern: in Mis: wa

(b) Bernardin: Senen: t. 1. Conc. 61. aa. 1 c. 12. et subdit Ad illam aby sum inperscrutabilem omnium charismatum Spir: S. qua in B. V. M. descenderunt, in hora Divina Conceptionis intellectus humanus vel Angelicus nunquam poterit pertingere. S. S. Athan. Spir S. Descendit in Virginem cum omnibus virtutibus, ut in omnibus et per omnes gratiosa esset.

wa tajemnica, była dla Przenajświętszej Mł. R. Y. I. okazyą wszystkich a wszystkich Cnot w skutku praktykowania. Do prochu gdy ogień zażydzie? tak gwałtownie, y tak razem wybuchnie ze najmnieysze prochu ziarnko nie zostanie, któreby w ogniu nie pozostało: ogniem Ducha Najświętszego przeięta, przedziwna B. O. G. A. Matka, cała w mowencie w najwyższe najwyższych Cnot wybuchneta affekta. Augustyn S. słicznie to j. swoim sposobem j. wyraża. Tego S. Doktora są słowa. Dzis Marya pierwiastki największej ofiary catopalenia serca y krwi, oddata Bogu Dwie osoby, tę jednę sprawowały ofiarę, Mł. R. Y. I. ofiarowała najwybornieyszą krew serca swego, Syn Boski o. fiarował też krew y ciało z niej wzięte. (a) Widzieć by to iatim sercem głębokiego uszanowania pełnym, tę Krolowa Nieba czynita ofiarę! z iak przepasciwym upotrzezieniem, z iaką ducha rezolucyą &c. (b) Korneliusz a lapide, na dzisieyszą pisząc Ewangelią, przywodzi powieść y zdarie niektórych Świętych, na pewnym obławieniu zasadzona. Leow Święty Gabriel, godzin dziewięć bawi w widzialney postaci w potoku Najsw. B. O. G. A. Matki, podziwieniem napętniony, zwaziąc ogromność Majestatu Przenajchwalebniejszej Mł. R. Y. I. y wysokie zabawy Jej serca. (c)

Na tę precudną tajemnicę, Oycowie Święci pisząc, nie podobna iak się jedni nad drugich przesilać, już w głębokich myslach, już w wdzięcznego Stylu wyborze; Bonawentura S. powiada ze ta uroczystość dla honoru Mł. R. Y. I. jest najwyższa, Summa Virginis gloriosa solemnitas, y daie przyczyne, bo dzis, bo tego zwiastowania momentu, Ociei Przedwieczny za Corke, Syn Boski za Matkę, Duch S. bierze Ją za Oblubienicę, sobie. Wysokich myśli Tertulian, mowi, zawsze, bo pierwszego momentu poczęcia swiego Najbłogosławienstwa Panna, iednym była cudem łask B. O. G. A.; dzis troiakiem cudem

staie się,

(a) Aug. tract. de laud. Mar. (b) Virginem Beatam consensu plus meruisse, quam omnes creaturas, tam Angelos, quam homines in cunctis actibus, motibus, ac cogitationibus suis. S. Bernardin, Sen. tom. 1. ut supra. (c) Cornel. in c. 1. Lucae.

staie się prodigium Natura, gratia, gloria, Cudem natury? w
nie naruszonym Panieństwie, zostaię prawdziwą Chrystu-
sa Matką (a) Cudem iest także dla tej pełności łask, które
razem; ze tak rzekę; BOG na Nie, w ow czas wylat. (b) Cu-
dem zostata Chwaty? bo czyliż pomyslic się może wie-
ksza, dla szczerego stworzenia Chwata, iako Zwiierzchność
Macierzynską strzymac nad Fedynakiem Boskim. (c)
Gregorz S. zowie tajemnice, że aktom wesela, dniem zaslu-
bin, y złączenia się Osoby Boskiej z naturą ludzką. In-
ni uważaię cudowną moc y dzielność słow MRIT, że
za wyrzeczeniem Fiat, niech się, stanie, stanęto tak dzi-
wne dzieło Wcielania się Syna Boskiego, iakie po tyle
razy od BOGA powtorzone przy stworzeniu Nieba y zie-
mi, Fiat niech się, stanie! niech się, stanie! nie równego y
podobnego nie stalo się. Insi porównywaię, że Błogosła-
wioney Panny słowa; z słowami Sakramentalnemi, któ-
re do sprawowania Najswiętszey Ofiary postanowit Chry-
stus; iako bowiem przy najsrożniejszey tajemnicy, za
wymowieniem tych słow pięciu: Hoc, est, enim, Corpus,
meum. To iest, bowiem, Ciasto, moie. Syn Boski zstepu-
ie, y staie się ofiarą dla nas? tak za wymowieniem także
słow pięciu Najswiętszey Panny Fiat mihi, secundum,
Verbum, tuum. Stań mi się, według woli twoiey. Syn Bo-
ski zstepit z łona Ojca swego, złączył się z naturą naszą,
zostal ofiarą za nas. Uc. Widzę, ia widzę, o Cudowna Bogga
naszego Matko, iak wysakich u Stworcy swego zastug ie-
steś: kiedy na tak krotkie słowa Twoie, BOG dziwne sprai-
wuię skutki, dzieło zbawienia y odkupienia naszego w
Twoich wnętrznościach zaczyna. (d)

Niektorzy

(a) Nec primam visa est nec habere sequentem, Gaudia Matris habens cum Virgini-
tatis honore. S. Bern. (b) Oportuit, ut sic dicam, feminam talem elevari ad quandam equali-
tatem Divinam, per quandam quasi infinitudinem perfectionum et gratiarum. Bern. t. 2.
ut supra ac Cornel. hic citatus. (c) MRIT altius exaltari non poterat, quam Mater Dei
vocari et esse Bern. et S. Damasc. Infra te est, quidquid Deus non est supra te nisi so-
lus DEUS.

(d) Expectamus verbum miserationis, quos premit sententia damnationis: ex ore
tuo pendet solamen miserorum, redemptio captivorum, salus universorum. Res-
ponde verbum, et suscipe verbum: profer tuum, concipe Divinum: emitte transi-
turum, amplectere sempiternum Bern. sup. Misus.

Niektorzy z Katolickich Teologow, są zdania tego ze pod ow moment, tak wysoką taskę, y w tak wysokim stopniu, odebrata M. R. Y. B. ze w dalszym zyciu przez następujące lata, nie do istotney poświęcającej taski Jez przybydzi nie mogło (a) y (b) gdyby w owym roku wieku swego | miała zaś lat w ten czas Naybłogostawien za Pana, 15. według zgodniejszego Swiętych zdania | zakonczyła nayświętobliwsze zycie, ten zeby sam dziedziczyła stopień Chwały w Niebie, ktoren osiągnęła po lat siedmiu dziesiąt dwóch. | acz niektorzy 63. lat wyznaczają zycia M. R. Y. B. | Też to tę taskę pełności odebrata przedziwna Matko! z zrodem taskę wszystkich Synem Boskim. Tego zdania był, y wielki S. y wielki Teolog, Anselm S. ktory, tajemnicę dzisiejszą zowie, wszystkich Cnot M. R. Y. B. y taskę dla Niey przeznaczonych, dopełnieniem, ostatecznością y nayostatnieyszym wydoskonaleniem, Tego są słowa. (c) Omnium virtutum, gratiarum, adimpletio ultimatia, et summa ac ultima perfectio. Uważaciesz N. N. iaką tu obszerność zastug. Cnoty, Chwały M. R. Y. B. w krotkich powitaniach towach Ave, gratia plena | zamknął Aniot.

Przy postanowieniu tego Swiata, była nie iaka trudność u Katolickich Oycow, Uroczystość ta czy między swiętami tajemnic zycia Jezusa Pana liczyć się miała, czy też do Swięt M. R. Y. B. nalezeć. Fundament mocny po sobie mieli ci z Swiętych ktorzy twierdzili, iż zwiastowanie te, nalezy y powinno nalezeć, do Swięt Jezusowych, cale bowiem obiektem tej tajemnicy Wcielenie się Syna Bozego. Cala rzecz? złączenie się osobiste natury Boskiej z naturą ludzką. Poczęcie się Chrystusa w wnętrznościach Matki: Takoz, w Kosciolach Leodycyi pod tytulem tym dnia tego obchodzą Uroczystość: Annunciatio Dominicae Incarnationis Zwiastowanie Wcielenia Lanskiego w Kosciolach Trewirskich: Conceptio Domini Nostri Iesu Christi secundum Carnem. Poczęcie P. N. JEZUSA Chrystusa wedle Ciata. (d) Ale. Kosciol powszechny inne dni | to jest Adwentowe | wyznaczyszy uszanowaniu Wcielenia się Syna Boskiego, ten dzień w regestr naypierwszych Uroczystości, y tajemnic Naychwalebniejszey Matki Boskiej policzył. Na koncili-

(a) Joan de Cardena S. J. d alii ab illo citati ut Spinel. Soarez. (b) 2 Joan. Card. citatur hic textus. (c) Bollandus 25. Martii d. S. Athan. Festum hoc unum ex Dominicis Christi Festis atq. primarium et prorsus venerandum, quippe in quo Filii Dei descensu in terras agitur.

um Toletanskim (a) gdy toż stwierdzano, naznaczyli racją O O.
*S. quod festum magis proprium magisq; gloriosum Matri?
 quam Incarnatio tanti Filii. A ktore Święto bardziej wtaśi
 wsze, bardziej chwalebniejsze być może dla przedziwnej
 Matki? iako Wcielenie się Syna takowego w Jej wnętrzo-
 sciach. Ona swoją cnotą, swoją pokorą, swojemi zasługami
 Syna Bostiego z nieba na ziemię, z łona Cyca do swoich
 wnętrzości sprowadziła, / mowi z wielkich Teologow ieden /
 (b) toć tak cudny owoc temu się drzewu słusznie przywłaszcza,
 (c) Iako między wszystkimi Świętami Najświętszej Pani-
 ny, to najpierwej Kościół powszechny obchodzi początek, ko-
 to Roku 250. (d) a partykularne kościoły zaraz w pier-
 wszym Chrześcianstwa wieku, święcily tę Uroczystość.
 Inni wywodzą, że święcenie tej tajemnicy postanowione było od sa-
 mych Świętych Apostolow (e) / Sprawiedliwie! bo dziś wielkie za-
 sługi Twoje o! Najwyższa Najwyższego Boga Matko! po-
 winną odbierać nadgrode. Cnota, Chwała, Pokora, wywyższenie.
 Dziś Bóg zakopany skarb otworzył. Dziś zwiastował y ob-
 wiescił Anioł, co przez tyle wieków ukryto przed niebem było,
 słowem dziś w powitanium krótkim Tabryel, nieskonczone, nie-
 zliczone, zasługi, y chwale, twej godności wyiawil, opowiedział.
 Gratia plena plena tak wszystkich Matko.*

CZĘŚC II.

Podnawielkich Sędziow, iakich też zasług y chwaty? dla nich, pełna.

Nuz od takowego Przenachwalebniejszej Mat-
 ki YI powitania, idę do powitania S. O. Try-
 bunatu, ktore Godności S. O. P. Q. jest po-
 winne, y podobnemi terminami, acz / iako
 się otworzyscie tłumaczę / w pewnym skry-
 steniu, y ograniczeniu wziętemi, witam głę-
 boko, pokorą tych, ktorych Urząd, wielkich
 zasług y chwaty pełen. Ta Godność namie-
 striczey Monarchow naszych władzy, ktora zaszczyce-
 ni.

(a) Concil. Tolet. 10. c. 1. (b) Ad Virginem refertur festivitatis istius mysterium
 quia illa cum in sua traxit viscera Suarez apud Joan da Card. (c) Bollandus. (d) ex
 Spinello S. J. (e) Idem serm. de Annunc. & Andrichomius n. 73.

ni testescie? Ten urząd który z honorem dla siebie, a z satisfakcyą publicznego oczekiwania sprawuiecie? Otwiera wam Panowie moi pole, a zbyt obszerne, wielorakię zasługi, iuz przed Bogiem, iuz przed ludzmi, podaje wielką sposobność uczynienia stawy sobie, Województwom swoim, chwaty.

Materia ta pochwał dobrych Sędziow aż nadto obszerna, gdybym ją na czaści powinne rozebrał, y zwyczajne Krasomowcom podziaty czynił. Tylko że y dzień niepotemu, gdzie o tak wielkiej uroczystości mowić się musiało, y że ia zwyczajnie nie mam dłuższych Kazan mowienia, Wy J.F.W.W.P. podobno ochoty do sluchania, więc chwalebności urzędu dobrych Sędziow nie dziś mowić nie będę, tylko o wielkich zasługach sprawujących takową Funkcyę, y to o niektórych tylko. Takoz tak krotko wszystkie w tym punkcie myśli moie Kaznodziejście zbieram.

Urząd wielkich Sędziow, iakowemi J.F.W.W.P. testescie wysokich, y wielorakich Zasług iest peten, iuz dla tych trudności które zwycięzac; iuz dla tych cnot, które czynić iestescie winni, y czynicie. Las według wszystkich Oycow Katolickich zdania, tym są chwalebniejszye tym wyższe y dziwniejsze zasługi, im większe zwycięzamy trudności, im trudniejszye y heroiczniejsze czyniemy cnoty.

A któryż proszę urząd, która funkcya? większe, w powinności swych sprawowaniu ma trudności? Ktory liczniejszye podaje okazy do cnot heroicznych, cnot wysmienitych? iezeli nie urząd dobrych Sędziow? Naypierwey co do trudności mowiac, które oni w petnieniu sprawuliwości, mają? o: iak te w sobie ciężkie, w okolicznosciach przykre; w swym rodzaju liczne y wielorakie. Takich tu, y iak mocnych nieprzyiaciot; Ktorych zbyt ma dosyć sprawiedliwości; Konai trzeba y zwycięzac. Iuz respekt który iest iednym z nayokrutniczyjszych na wolne umysły, na wspaniate sentymenta Tyranem, który piękną rozumu wolności, w szpetną niewolę bierze (a) iuz godne owe, a wolne sobie osoby, muszą mowić, co u siebie nie sądzą, muszą sądzić, co doskonaty Ich rozum sądzić nie może. Ten główny sprawuliwości nieprzyiaciel/respekt; zabrania wolności, iść za dwoma swoimi Wodzami sumienia

(a) O libera ingenia ad turpem servitutem nata. Facit: et simulacra libertatis J. Martialis, audis, nec tu labra moves Jupiter; marmoreus esto.

mnienia y rozumu. *Duos duces Judex sequatur, est neceſſe, scientia & conscientia, do czego y przysięga, obowięzua, ſie. In omnibus Conscientia mea judicium ſequar* (a) Ten to nieprzyiaciel zoburacz, owszem wraz dwoma rękami walczy y bić na ſprawiedliwość boiaznią, y nadzieją, boiaznią; aby go nie utracie, nadzieją; aby przy nim profitowac, Drugi rownie mocny y zwawy nieprzyiaciel *Interesſi własny prywatne ſwoie dobro* (b) O iak natarczywy y ten, o iak ſie mocno domysli y ſerca wdziera, a wdart. ſzy co chce dotaznie y tryumfuić. Trze, ſienie ziemi, o których ſtyſzemy; nawalności burzowego ſie morza, których zgluiący doznaią, ognie w niektórych mieyſcach Sytylii, y indziej z gór wybuchaiące pochodzą, z powietrza, czy wiatru ukrytego wſzrod ziemi, który aby wyſzedł na ſwoia, wolność te gwałty, te wzruszenia, te ſzkody w ziemiach, w prowincyach czyni, podobnie ukryty interes niezwruszona, ſprawiedliwość, z gruntu wzrusza y wywraca. Trzeci nieprzyiaciel otrućny y nad wſzyſtkie zelaza nazywa. Trzey ſprawiedliwoſci całość rani, ow, o którym Poeta: *Tamq̃ nocens, ferrum, ferrōq̃ nocentius aurum prodiderat. Prodit bellum, quod pugnat utroq̃* (c) Ten to wſzyſtkiego złego w dobrych Magistratach auctorem, *radix omnium malorum cupiditas.* Apostoł mowi (d) ten nieprzyiaciel | złoto | złote y nieoszacowane prawa łamie, niewinność potępia, wielu na fortunie, honorze, y zyciu gubi *Auro pulsa fides, auro venalia jura, aurum lex sequitur* (e) co mowic o innych natarczywoſciach tłumiających prawdę, ſprawiedliwoſci, już nienawisci y gniewu; przeciw iednym; już miłości, przyiazni, afektu, ku drugim (f) już boiazni pewnych, już ſmiałości przeciw innym (g) już pogardy, y wynioſtoſci, już ſzeptney ſubjekcyi y niewolniczego holdowania &c. Te to ieſt wojſko nieprzyiacioli, które w ſamey drodze y biegu chwalebney ſprawiedliwoſci zaſtąpi, walczyć y wojowac będzie, te wam zwycięzić, z tych koniecznie tryumfowac trzeba. Toż rozumiec o innych

(a) *rota juramen.* (b) *Privati nil habet iſta domus.* (c) *Ovidi. i. i. Metam. & Proverb. Graec. Lepus & Leonem trahet, ſi vinculum habeat aurcum. & Perſon. Auri vera famas, quid non mortalia cogis pecora.* (d) *1. ad Timot. 5. ex Jac. 4. Unde bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris* (e) *& Labbata: Quanto plena crumena auro, tanto vacua ſententia jure. & ex P. ſentiv. & J. Qui ſpernat munus, non eſt ex millibus unus. Quando crumena ſonat, litem cito fine coronat. Invertunt jura, accipiunt qui munera plura. Lex eſt defuncta; ſi judicis eſt manus uncta* (f) *Aquila nec ſiniſtram odii nec dextram amoris novit. Puavera.* (g) *Quatuor iſta timens, odium, dilectio, cenſus; ſape ſolent hominum rectos pervertere ſenſus. ſentiv. & in mundo mirā faciunt manus & ira. Idem.*

nych przeszkodach, a upartych, które odrzucać, trudach, a pracowitych, które ponosić; ciężkościach, a nieznośnych, które dźwigać; przykrościach, a nie pomatu gorzkich; które trawie koniecznie należy. Dodajemy: do tego rodzaju trudności i przeszkód: pokusy; i wieloliczne i gwałtowne, które koniecznie zwyciężyć, honor i cnota. Łazę. Wszystkie a wszystkie pokusy z trzech wyptływają źródeł, z trzech pochodzą początków, iedne od czarta; od ludzi drugie, od siebie samego trzecie, te wszystkie rodzaje pokus, zaraz z początku stworzenia człowieka uderzyły na najpierwszych ludzi, gdy w stanie początkowej sprawiedliwości zostawali. Czart zaczął, poprawił człowieka Niewiasta, dokonczył Adam, sam od siebie i od swych przewyższających pasy i: respektu, miłości, czy boiazni swej Cwicy: zwyciężony. Ciężka pokusa Czart, cięższa i ty człowiek, bo ta była racya: i jako niektórzy z O. S. S. wnoszą: i zepteć słabsza, utomniejszą Cwicę, sam Czart a najwyższy, bo w swojej osobie Lucyper (a) kusil; zaś na wszelkiej doskonałości meza, głowę, i najpierwszego wodza wszystkich ludzi Adama, Cwicę rzeczy pod zmysły powierzchowne podpadające, mocniejszą i mięjszą czynią, bardziej się wdzierają do serca, niż ukryte przed nimi; diabel tentuje niewidomie, zaś ludzie oboim sposobem kusie zwykli, i ukrytemi i jawnymi, pod zmysły podchodzą: cemi, to natrącając oczom na co te patrzeć lubią; to do ucha szepcąc i poddając, co te rade słuchac; to rękąm podtykając co brać ochotę mają &c. Łatym (ze inne dowody mi iam) cięższa pokusa od ludzi ludzianich pochodząca; niż od czarta. Ale najcięższa pokusa, sam sobie każdy, swojej wolności, i swoim pasyom zostawiony (b) człowiek racyi dla obszerności materyi nie przywodzi; Dopieroż kiedy się wraz te wszystkie złączą i razem szturm z wszelkich stron poczną, a która forteca wytrzyma, tak mocne i tak sztuczne ataki? Owoi te wszystkie rodzaje pokus razem na ugruntowaną sprawiedliwość błą, a tym zwawuły, i mocniejszy błą, im się ta bardziej niewzruszoną bydz im zdaje.

O! takich diabel pokuszenia sposobow na zwiędzenie
spraw:

(a) Cornelii Sen. (b) Grande sibi ipsi theatrum, homo Sen.

sprawiedliwych, przez siebie, y przez swoje Instrumenta
nie używa! on a to pierwszy jako Naywyższego Sędziego BO-
GA nieprzyjaciel, tak ugo namiestniczy władzy, którą sam
BOG naypryncypalnierz na Sędziow wktada, według wyra-
zistego pisma (a) *Intelligite & discite Iudices, quoniam*
data est a DEO potestas vobis, & virtus ab altissimo. Rozu-
miejcie y uciecie sie, Sędziowie, że dana jest od BOGA wła-
dza wam y dzielność od naywyższego y indziej. (b) Patrzaj-
cie, co czynicie, ponieważ nie ludzki Sąd sprawujecie, ale Bos-
ski, to jest nie od ludzi władzę sądenia wzięliście, ale od BO-
GA jako Apostoł mowi (c) nie masz władzy ktoraby nie
była od BOGA a ktore są! od BOGA zarządzone są.

Wielki tedy Sędziego BOGA y od niego stanowionych
urzędow nieprzyjaciel Diabeł wszystkich przemysłów wty-
wa, ażeby nie według myśli naywyższego swowego władzo-
dawcy dawali zdania od niego postanowione urzędy. Wzy-
wa pomocy y innych wielu złych Duchow, według owej Ewan-
gelii przybiera siódmiu innych duchow gorszych nad sie
(d) aby przeciw duchowi prawdy walczyli. Te to złe duchy te!
wieloraką potwłą zwiesić usiłują, Duchem Boskim tchną-
ce Magistraty, a naywięcej blaskiem nadziei y wszelkich
obietnic. Dobra myśl jest u jednego z uczonych, który taką
ma uwagę, (e) trzy są cnoty naypryncypalnierzsze ktore
zowiemy Teologicznemi Wiara, Nadzieja, Miłość. (zart,
iako sztuczny Zwodziciel tych cnot farbami zwykt spra-
wiedliwych zwodzic. Wiara, iż do ktorey ich strony przy-
wiąże!; zwyczajnie zaś przywiązanie do niesprawiedliwego!
wnet wszystkiemu wierzą, co ta chce, co ta mowi, taką po-
twłą uprzedzeni wszystkie remonstracye przeciwnie, za
podeyrrzane, y za falszywe mają. Ludzi Nadzieja, y
wielkich obietnic blaskiem oczy omamia jako naypier-
wszych sprawiedliwych w Raju uwiodł; *Critis sicut*
Dii. Będziecie jako Bogowie iacy, wielkie uszanowa-
nie, odbieracie od wszystkich. Pokusił sie ten Duch
zdradliwy tym sposobem na samego naywiększego Sędzie-
go

(a) Sap. 6. (b) Paral. 19. (c) ad Rom. 13. (d) Luc. 11. & Marc. 5. *Legi mihi nomen quia multi sunt*
mus. (e) *Laured. in silva rer.*

go Chrystusa na pustyni, gdy mu Państwa, Possepsye obszernę, maiećności całej ziemi pokazał, y assekurował. hac omnia tibi dabo. Tentuje naostatek miłością, czy osob y stron niektórych, czy dobr ich, czy swego dobra. Wdzieczna reflexya tego o takowych piszącego. Który między innymi mówi Tribus non conveniunt. Fides mulieri, spes Iudici, charitas seni. (a) Trzem rodzajom ludzi, te trzy iakoby cnoty. Wiara, nadzieja, miłość, nie służą. Wiara niewiastom, dla tylu zdradliwych ich praktyk. Adam Samsonem, Petrum, David, Salomonem, deceptit mulier, quis modo fidet iis? (b) Nadzieja Sędziom, bo ta kotwica okręt sprawiedliwości w największym biegu zatrzymuje. Trzeci rodzaj iakoby cnoty miłości, powiada tenże Autor, niestuzę starym, y owszem u szpeci, według owego, turpe senex miles, turpe senilis amor. Owoż diabet, kolorem tych trzech cnot, tak zepsowanych y skazonych, tentowac zwykł sprawiedliwych, wszystkie wraz im zalecając, y poddając. Morza zawsze się trzeba lękać zeglującym, czy w miley spokojności stoi, czyli się burzy. czy na nim Syreny piękne owe twarzyczki, monstra jednak morskie, wdzięcznie przyspiwiają, czyli straszne szумы, y loskoty oblatujących się o skały hukow przerażają uszy, y niebezpieczeństwem grozą; na wszystko to ostrożny zeglarsz mieć pilnie oko y uwagę powinien. Tak pełne niebezpieczeństw, pełne podchlebnych pogód morze przebywac musicie wielcy Sędziowie, ale też iak to wysoko przed Bogiem zastugi, przed ludzmi chwaty, okręt sprawiedliwości w tylu niebezpieczeństwach umieć kierowac y do samego portu, do samego terminu, tak go szczęśliwie doprowadzić, iak teraz chwalebnie z aprobacją publiczney sławy kierujecie. Musimy przyznac NN. co prawda, że od mocnego Nieprzyjaciela mocno opasana fortecę obronić, szturmę wszystkie y ataki wytrzymac, dosyć chwaty dla obleżanych. Dopieroż iaka chwata dla nich? atakując z swoich szancow, y okopow spędzić, zbić, zwyciężyć

(a) Laured tit. Mulier (b) Quidam.

ciężyc y zupełnie tryumfowac? (a) Wielkiej osobliwosci dotkaza-
 li oni trzy z wojska Dawidowego Rycerze, ktorzy zastysza-
 wszy ze zapragnat Dawid wody z Studni Belleemskiej,
 przez putki nieprzyjacielskie przebiwszy sie, przynieśli mu-
 ia. Ale większe, y cudowniejsze dzieło Jonaty. Syna Jzola
 Paula, który iednego tylko z slug swoich, Rycerskiego me-
 za, wziawszy, na wojsko nieprzyjacielskie, napadł, cały
 oboz zmieszat, kilka tysięcy trupem polozył, innych
 wszystkich do uciezki przymusił, (b) y bylo to iednym
 cudem u wszystkich iako pismo S. mowi et accidit quasi
 miraculum a Deo. Juzesmy widzieli, iako wielkich zastug
 pełną funkcya wysokich Sędziow, dla tylu trudności,
 ktore oni zniesć y przebyć muszą, ale iak nierownie wie-
 kszych? dla tych cnot y dzieł, wspanialosci, y męstwa, peł-
 nych, ktore czynią, y czynić powinni, y do czynienia ich,
 obfita sposobność mają. Im ktore cnoty gwałtowniejsze
 sercu? skłonnościom naturalnym przeciwniejsze?
 im trudniejsze w sobie; tym większej zastugi przed Bo-
 giem, chwaty przed ludzmi: większą od Boga nadgrode; od
 ludzi sprawiedliwsze zadzewienie wymuszają. Itak
 prawdziwych nieprzyjaciot swoich, toczac, im dobrze ży-
 czyć? jest to mocna dla serca wioleńcy! y osobliwsze
 siebie y serca swego zwycięstwo, niz gdy do przyjaciot
 y dobroczyńcow mamy serce. Osobom, juz dla nieczemności
 ich, iuz dla ubostwa wzgardzonym y zapomnianym, przy-
 stugę wyswiadczyć, dać pomoc, większą; niz Panom y mo-
 carzom. Osobie, o partykularnym swoim interessie S. za-
 pomnieć, a publicznemu dobru oddać, y zatrudnić się stu-
 zeniem bliżnim. O iak to wyborne, iak heroiczne y peł-
 ne zwycięstwa cnoty. Te wszystkie praktykować musicie
 P. L. moi, gdy swiętobliwie, według opisanja prawa, a swego
 go: o którym uwiadomieni jestesmy: zwyczajem, admini-
 struiccie sprawiedliwość Tu swoich, y swojej Familii,
 swego Imienia, nieprzyjaciot, przetożyc nad przyjaciot;
 y pragnie-

(a) 2. Regum 21. | Iruperunt 3. fortes castra Philistin; & hauserunt aquam | (b) 1. Reg. 15.

y pragnieniom tamtych wierniey, y wiecey sluzyc musicie, gdy
 slusznosc sprawy kaze. Tak uczynil ow wzieoty Filozof Arystote-
 les, Platona, ucznia Sokratesa, uczen; mowiac; Amicus Plato, a-
 micus Socrates, sed magis amica veritas. Przyjaciel moy Pla-
 to, Sokrates ieszcze wiekszy, ale przyjaciel naywiekszy. Pra-
 wda. Naymitosiernieyszy Zbawiciel, nie chcial na pierwsze,
 y drugie, y trzecie prozby Chananeyskiej Niewiescie uczynic
 taskę, y Cortę, iey od okrutnego Czarta uwolnic, ale iq ofutnqt,
 mowiac. Nie iest rzecz dobra, chleb taknacy Synom zgotowa-
 ny brać, a psom go dawac. Non est bonum panem filiorum su-
 mere, et mittere cum canibus (a) Wy NN. czesto przeciwnie be-
 dziecie winni, czynic; od gęby swym braci, swym dobrym
 przyjaciotom chleb odigwszy, psom; to iest zaibdym nieprzy-
 jaciotom swoim; przysadzic go y oddac. (b) Wielki czlowiek
 w Grecyi imieniem Kleo gdy byl od Senatu wyniesiony
 na rzady ich naywyzsze; powiada Historyk. Convocatus amis-
 cis omnium amicitia valedixit (c) zwolawszy przyjaciot,
 pokrewnych; y innych, czy poufalsza konfidencya, czy krwi-
 relacya interessowanych, wszystkich przyiazni podzieko-
 wal. Tu owe Chrystusa Ewangelia y w terminach prze-
 ciwna, y w skutkach trudna, koniecznie petnic trzeba; y
 co iest radq dla innych, to przykazaniem cięzkim dla Se-
 dziow, kto szuka duszy, zgubi iq. Kto zgubi znajdzie iq; (d)
 to iest nie siebie ale publicznego szukac nalezy dobra, aczby z
 utratq fortuny, y nieco z zdrowia naruszeniem przyszlo. Tu
 owe przedziwna cnote Apostotom samym y ludziom Apostol-
 skim przepisana, czynic koniecznie nalezy. Wyprzey sie sa-
 mego siebie, nies krzyz, y podz za mna; y inna. Kto nie nie-
 nawidzi Oycy, Matke, Lone, Syny; y Braci, y Siostry, nad-
 to y duszy swey, bydz nie moze moim. (e) Sprawiedliwosc
 ; powiada ieden z Medrcow; zadney pokrewnosci y powin-
 wactwa na ziemi niema, ani Oycy, ani Matki, ani Braci,
 bo z naywyzszego nieba przyszla corka iconego z Bogow
 wielkich; iako oni mowili; od niego zestana na ziemi. (f)
 Tak to wlasnie iako o Melchisedechu, iednym z krolow y
 z kaptanow Pawet S. powiada. Melchisedech, qui interpre-
 tatur

(a) Math. 5. (b) ex horol. Princ. (c) Non virgo, justitia, quae tot tibi amicos peperit cui-
 dam Iudici dixit Aristides. (d) Luc. 9. (e) Luc. 14. (f) Tunc illa Virgo Numinis ma-
 gni Dea. Iustitia calo missa Sen. in Octavium.

tatur Rex justitiae, sine Patre, sine Matre, sine genealogia, neq̄
initium dierum, neq̄ finem habens (a) Melchisedech, który z Imienia
iedno znaczy, co król sprawiedliwosci, bez Ojca; bez Matki, bez Genea-
logii, ani początku dni, ani końca nie mający. Albo iako Najukocho-
szy Zbawiciel odpowiedział, gdy mu doniesli mowić. Oto Matka
twoja y bracia twoi czekają na cie, rzekt: a ktora jest Matka mo-
ja? Ktorzy Bracia moi? y wskazawszy na ucznie dodał, oto ci
Matka, ci Bracia moi są, ktorzy słow moich słuchają y strze-
gą je. Tuz to nie Matka nie Bracia, najsprawiedliwszego Pana
czeli prawa Jego nie słuchają, nie strzegą. O! iako święta y nie-
naruszona sprawiedliwość, jeżeli się ani krwią ani krwawością
swoją nie uwodzi. Si mei non fuerint dominati, tunc immacu-
latus ero. (b) Jeżeli nad sobą panować moim nie dam w tedy
nie winnym będę, mowit Dawid.

Co to jest, ieden z Włoskich Kaznodziejow pyta, że pierwej
Rodzice nasi, gdy w stanie pierwszej sprawiedliwosci, gdy
wcale niewinnymi w Raju byli, nadzy, ogoloceni, nie przy-
strojeni zostawali; iakże Prawo Boskie przestąpili, najpier-
wej się sami z liści figowego drzewa okryli, potym ich P. Bóg
w szuby iakich barankow przybrał. (c) Tuz to należało; tuz
dy tak zawinili; tych pierwszych prawolomcow, złupic, y
choćby do ostatniego obrac. Wziąć Kazac w co się sami przy-
brali. Tedy owę nieoszacowaną niewinności sukienkę przez
swę winę utracili. Ale inaczej się dzieje, tedy sprawiedliwymi
byli, nie mieli tych sukien, tuz garderoby iakże niesprawiedli-
woscią się uwiodszy przelamali prawa: przysli do szat, y nie
zle się okryli; y racya: myśl jest tamtego: (d) bo sprawiedli-
wość w swę ścisłości zachowana nie panoszy nitogo nie
okrywa, owszem nieco z swoiego wyzuię, a mowić Naj-
świętszego Nauczyciela słowy, wyzuię ich powinna y z
przyjaciot, y z pokrewnych, y z samych siebie nie iako o-
golocic. Nu pierwej Chrystus Sędziactw godność Apostotom
oddal, az Piotr y swoim y swych kolegow imieniem oswiad-
czył. Oto my opuszciliśmy wszystko, (e) toz dopiero Jezus
kreował ie Najwyzszego swoego Trybunatu Sędziami,
mowić: sędzięć będziecie na dwunastu Stolicach sądząc.

Do tego to moie sięgają się myśli, że na Urzędzie
waszym N.N. godni y z sprawiedliwosci zachwaleni Sędzi-
wie.

(a) Ad Hebr. 7. (b) Psal. 10. (c) Gen. 3. (d) Laured tit. Just. (e) Math. 19.

20
wie, osobliwsze cnoty, Apostolom własne, wy z niemalą zastugą, peł-
nie, macie powinność, y chwalebnie je pełnicie. które tylko miłosier-
ne uczynki zalecił w swej Ewangelii Zbawiciel, iako to, pragnące
ochłodzić, taknące zasilić, wierznie nawiedzić &c. tych wszystkich czy-
nienia, obszerną macie okazyją

Szczęście na rekomendacyą, wielkich zastug waszych N.N. u-
wazam y to; Rzeczy tak sobie przeciwne, tak daleko rozne pogodzić
z sobą, y w sobie wzajemnie, o iaka to Cnota! iak osobliwsza dosto-
nalość: iakie są te: wspanialość, y powagę, iaka Polskim Vice-
Rejom należy, z pokorą y z przyjemnością (a) surowość którą
sprawiedliwość wymusza, z miłosierdziem, y z łaskawością, nie-
nawiść y gniew przeciw występkom, co jest sprawiedliwa y po-
winna, z miłością prawdziwą przewinionych, iako swych bli-
źnich. Wiadomośc prawa, biegłość Statutu y Konstytucyi, wy-
soki y przenikający rozum potężny z nieiadaą prostotą, y cier-
pliwym stuchaniem przedtuzonych indukt, w sprawach z
siebie y sobie wiadomych. Wszystko to cnoty iak heroiczne,
iak rzadkie, tak wielkich y wielorakich zastug pełne. Jeden
wielki myśli trytyk powie: że w niektórych stanach
ludzi cztery są raritates, a osobliwsze, y takie wylicza. Quatuor
rarissima mundi; in Juridico simplicitas, in politico sinceritas,
in sapiente obedientia, in innocente patientia, (Cztery oso-
bliwosci rzadkie na świecie. U prawnych prostota. U politykach
szczerosc. U Mądrych posłuszenstwo. U niewinnych cierpliwosc.)
Te osobliwosci tak rzadkie na świecie, Waszemu N.N. Urzędowi
są zostawione, y już od was praktykowane, iako Was chwale-
bnemi u wszystkich czynią! iak do wielkich Wam pomagają
zastug? a kto nie widzi? Zdaje mi się N.N. że więcej już, niż
dosyć pokazałem iako wielkich zastug, bo cnot osobliwszych,
jest pełen urząd wybornych Sędziów. Szczęście w tym moie,
ba y publicznego dobra szczęście, że co ia mówię, co przez racye
wywodzę, tego już Wy S. S. W. utruwają Collegii Lanowie, w
gornych Województwach dowodzą oali, że y tu w Lublinie podob-
nym skutkiem chwalebna Funkcyą zaszczycać będziecie,
pełni nadziei jesteśmy. Takoz, takową ufność postładamy
nayıpierwej w Krzyżu I. G. D. R. L. E. J. A. J. W. Imi. X. L. R. C. L. I. -
D. C. N. T. A. wysokich doskonałości Prata. Ja slichnego zycia
tego pobożności, która przykladem prawdziwej swiętobliwosci
nazwac

(a) Quanto major es, humiliate in omnibus Eccl. 5.

nazwać się może. Ta słodka obyczajow przyjemność, którą wszystkim
tu sobie ciągnie serca, że, sprawiedliwie przyznać winniemy, to, co o
Lukaszu Gorce Wojewodzie Poznańskim Dziełopis zastawit, (a) Vir
in quo omnes colendo amandog certabant. Ta obojga praw, zwłaszcza
Koronnych wiadomości, które tylekrotnie, w tych tu namiestnikich
J. K. M. i. Radach dat dowody, pewnym publiczney nadziei są fun-
damentem. Dziwne opatrzności Boga rządzenie w tej okoliczności
adorujemy, że iako nas w Roku 1752. za Twojej J. W. L. pierwszej
Prezydencji umartwił, iż dla strasznego pogorzenia Tej Świę-
tricy, S. O. Trybunał indziej przeniesić się musiał, tak za twojej
powtorney terazniejszej godności, szczęśliwie, ten pierwszy S.
O. Trybunał powraca, nie bez nadziei ubogostawienia publiczne-
go dobra, które od Jerzyza sptywać będzie. Za co Herbowne deliwy
Twojego Luminarze, niechay B. O. P. dopetri wysokich honorow
przyprowadzi donec impleat Orbem. Podobne votum, potwor-
ny sercem S. J. W. W. Collegii Spiritualis Prælatom, Mladam, a
by Infulata, infulandag, capita pomyslnosciami wszystkimi
B. O. P. Koronowat. Kiedy zaś Godność J. W. M. A. R. S. L. A.
L. K. A. na uwagę biore, zdać mi się, że to ten czas z uszczęśliwie-
niem Województw naszych przyszedł, o którym Daniel te wy-
pisał proroctwo (b) In illo tempore consurget Michæl, et veniet
tempus, quale non fuit, Wtedy powstanie Michæl, y przyjdzie
czas, iakiego nie byto dotąd. Tak się teraz w skutku dzieje, iak w
Herbownym klejnocie twoim J. W. Panie, widzimy; Te zło-
zone ręce, a w górę do Nieba wzniesione pokazują właśnie,
iako już uedni z pacjentow, dziekują B. O. P. U, że łaskawego
Obrońcę, sprawiedliwosci, im opatrzył. Drudzy iak Dusze w
Czyscu, którym mocniejsi mocno dopiekają, wnoszą ręce, o-
chłody dla siebie zebrząc. Nic ia tu o Godności Imienia, a
mimi Rycerskimi w Oyczyźnie ludzmi wstawionego nie
mowie. Nic, o spotkanie z najpierwszemi w Prusich
w Wielkiej, y w Malej Polszcze Domami Familii nie wspo-
minam. Same osobiste zasługi Twoje J. W. M. A. R. S. L. A. L. K. U,
Starosto Grodowy Pyzdrowski Wojsk Koroni. Waleczny Rotmi-
strzu, zbyt obszerną, sprawiedliwych pochwał materya. Nawet
partykularney Łaskonu moiego obligacyi nie tłumaczę, wie-
dząc, że ludzie wielcy, którzy dosyć z siebie mają stawy y chwa-
ty, malunt laudabilia, facere, quam laudari, wolę chwalębnie ety-
nic,

(a) Niesiecki (b) Dan. 12.

nie, niż bydz chwalonemi. Mam więc racye nie tłumaczyć iakę Prowincye nasze Polskie. Protekcyi J.W.L. wdzięczności maig, ze wyższą re-
 monstracyę y głębszemi reflexyami, niemato interesowi naszemu
 pomodz raczytes. Kosciota Bożego iest zdanie, ze urząd Michala iest
 ten, azeby dusze wybranych na pokoy wieczny wyprowadzał. Cui
 tradidit Deus animas, ut perducatur eas in Paradisum exultationis
 (a) O iaka! dla zdrczonych Duszyček nadzieja w Michale, kto-
 rych sprawy zepchniete, głęboko w regestrze zapadły; ze ten ie wy-
 prowadzić chwalebnie moze, z Aniotami swoiemi z godnemi swey
 Funkcyi Kolegami. Ta swieta przystuga J.J.W.P.P. iako bez po-
 winney chwaty, tak bez swey nagrody bydz nie moze nigdy.

Przychodzić y wy in partem wielkich zasług W.W. Sędzio y Pi-
 sarzu Lemszy. Ładnym wstepem nierozdzielni Trybunalow Koron-
 nych Swiadkow. Tym chwalebniysze w Arcopagach Lolskich
 trudy y prace Wasze Wielmożni Lanowie, im trwalsze, y chyba z
 samym zyciem zakończone iz mogłbymowych słow pisma S.
 użyć. Terra autem stat in aeternum (b) Trybunaty konczye sie y od-
 mieniać muszą. Lemsztwo zaś w swym nieustającym Dykta-
 torstwie stoi nieodmienne. Wieleż to wiele Majestatowi J.J.O.O.
 Trybunalow, y do Ich powagi, y do Ich chwalebności należy: na
 asystencyi godnego Lemsztwa. Mam fundament y z Ewangelii,
 tey moiey uwagi, gdzie Chrystus mowi (c) Si duo ex vobis con-
 senserint super terram, de omni re, quamcumq; petierint, fiet illis.
 Jezeli dwoch z was zgodzą się na ziemi, o którą, tylko rzecz pro-
 sic będą, stanie się im. Jezeli a dway: ktorých Bóg na publiczne u-
 stugi niechay wzmacnia w naypoźniejszy lata. Jezeli a dway
 : mowię, zgodzą się w Lemsztwie, potrafią uprosic wszystko. Si
 duo consenserint? fiet illis.

Wam zaś naywyższych sądow wielkie fundamenta y podpory,
 Praw Oyczytych tłumacze, Fortun y Honorow obroncy, Wielmo-
 zna Lubelska Palestro, godnemi Osobami zawsze zaszczycona,
 O! iakie wam do slichnych zasług y wysatier chwały podaię okła-
 zyc Trybunaty. Sprawiedliwym Tytulem iestescie, mecenas praw-
 dziwi, bo nie idne tascie, nie idne Dobrodziystwo czynicie wielu.
 Wam od owego Poety wypisane pochwały stuzg: Et decus et columnen
 legum, Patriaq; Togaq; Bedzie to, ze iak wy chwalebnie utrzymiecie
 sprawiedliwość, y do iey calosci dopomagacie, tak tez sama spra-
 wiedliwość

(a) Brevia Rom. (b) Cl. 1. (c) Math. 16.

wiedliwość do wysokich honorów wam będzie pomocą. Tak tedy, pełnym głębokiego uszanowania sercem powitawszy S. O. Trybunał S. J. W. W. Panów. utruśną Collegii głównych Sędziów nomina magna Deorum. Od Tey, którą przy swym powitaniu Archaniół Gabryel zowie łaski, pełną, życze, pełności łask y, pełności Ducha tak trudney Funkcyi potrzebnego. **Konkluzya.** Przy dokonczeniu zaś kazania powracam do Ciebie przedziwna przedziwnych łask, zasług, y chwaty, Matko B O R A, o! iako nas uiszę te wyrażenia Anielskiego powitania, o! iaką nadzieję czynią te słowa, łaski, pełna. Też znalazła przed Bogiem łaskę, Też między wszystkimi Cerkami ludzkimi nabyła go sławieńszą, bo, czyliż ta obfitość łask y darów, które Bog wylat w ten moment Zwiastowania na Cie o! Najswiętsza! y na nas nie spływa? Czyliż ta godność, do ktorey Cie wyniosł, o! Przenay chwalebniejsza! y nas nie uszczęśliwia? Czyliż ta ludzka natura, z którą się w Twoich wnetrznościach, o! dziwna Matko y Panno! Syn Boski łączy! y do nas się nie ciąga? Czyliż ten honor Twój iedney y iedyney tylko Osobie uczyniony, o! czyliż najgodniejsza! nie jest honorem naszym y całego narodu ludzkiego? **Momencie Zwiastowa Matki B O R A!** iakoś uspragniony, iako sprawiedliwie byłeś, z niewyrażonym Świętych uścześnieiem, przez wiekow 40. oczekiwany. **Momencie najszacowniejszy! największych Boskich tajemnic, y najwyższych koto nas, zamystow Jego pełny! ty nie jakim poczętkiem odstupienia, y zbawienia naszego. Ty dzieł najsłodniejszych majądrości wcieloney zaczęciem. Ten to jest moment, Ten N N, ktorego na okup nasz udzieliła Trwi swojej Najswiętszey Maryja, a tak pewnym dziwnym sposobem przyłożyła się do zbawienia y odstupienia naszego. Mory Boże! iako wszystkich a wszystkich, tak ludzi, tak Aniołów, tak Boga y wszystkie trzy rozdzielne Osoby Jego, ten punkt Zwiastowania Twojej Najukochańszey Matki, interesuje. Tajemnica Zwiastowania Maryi, tajemnica zasług, łask y chwaty dla Niey pełna? ale wraz pełna, uszczęśliwienia, ubłogostawienia, y chwaty naszej. A iakoż nie mamy wszelką część Tey świadczyć? Ktorego Bog sam tak uczył. Tak nie mamy pieszczonego serca y affektu mieć ku Tey? Ktorego Bog tak ukochał. Tak nie mamy do łona Tey Macierzynskiego ubiegai się y ucaikać? na którym Syn Boski spoczywał &c. Mocne to są racye wszystkie, N N. Ktore nas w powinney czci, w miłości, y w nabożeństwach ku Przedziwney Bogu naszemu Matce utrzymywac powinny. Zeby, ktora zbawienie, y Sprawce Zbawienia wydała światu, skutku zamystow Jego uczestnikami nas uczyniła. Amen.**

72

De mentis Humanae Potentiâ & Excessu Meditatio.

Qua fuerit olim sententia Salomonis de mentis Humanae abcessu Proverb. Cap. 30. v. 10. insinuat. Tria mihi sunt difficilia & quantum pronus ignoro. Viam Aquila in Caelo, viam Colubri super Petram, viam Navis in medio maris, & viam viri in adolescentia Sapientissimus Rex cum supra humanum conceptu multa edisseret in mentis tamen humanae conceptu hosit. ignorare se scilicet Viam viri in adolescentia, quam pro- no impetu in abcessum rapi noverat, ac ideo forte abys- sum ejus scrutari renuit.

Salomonis
Sententia Salomonis
de via viri

Mens itaq; humana cum distinctis Spiritus et intel- ligentiae praestet attributis qualiter caeteris Creaturis visibilibus negata cernimus, quid tandem sit? quo tendat? & num intra Sphaeram Creaturae uti est conti- neatur an excedat? reflexione sana perscrutari libet.

Quaeritur quid mens huma-
na & quo tendat.

Convincimur Fide, Traditione, ac operis prestantia hominem creatum esse ad Imaginem & similitudinem Dei. Imaginem D. & S.

Homo creatus ad Imaginem

Convincimur mentem humanam, aius indagim penetra- tioni et cogitationibus, nec modus nec terminus profigi potest, esse Imaginem Immortalitatis. Imaginem Immortalitatis

Mens humana Imago
Imaginem Immortalitatis

Convincimur Menti Humanae inesse omnino liberum Arbitrium: illa enim sponte sua Sectatur ideas sponte velle suum mutat, sive affectionis, sive aversionis causa, aut absq; causa nunc rationi cohaeret, voluntati subest, momento iterum utriq; refragatur & vago neclit sistem- mate causas.

Menti humana
liberum Arbitrium inesse

Hac mente cum natura humana distinguatur a na- tura Brutorum; nam quae ad massam corruptibilem idem est utraq; sentit se Homo plus sapere, plus posse, plus velle.

Qualitas mentis
humanae.

In effectu quidquid industria humana in Mundo con- spicimus, quotquot in mari operationes miramur, quot et quantas Astrorum Cognitiones palpamus, mentis Humanae opus est.

Potentia mentis

Tam vastus Orbis producti Campus, ceu coetanea cum ho- mine Creatura, disputationi hominis traditus, et si scruti- nio Mentis humanae permixtus sit, ne dum tamen in causis suis Naturalibus cognitus esse probatur. Mentis adhuc humanae haec otia sunt.

Nullum praeterit saeculum quod ad nova objecta mens hu- mana non desudet, desudabant olim Philosophorum inge- nia, quae nam dari possit Simpathia cum Antipathia con- nexio, vel quae discrepantia causa? qui fuerint vitalis ai- nimae vireculi? antequam mirabilis in homine sangui- nis circulatio detegeretur. Errabant diu in mari Na- varcha, usq; dum Providentia Divina Magnetis virtu- tem

Conatus mens

115

tem] at hucusq[ue] Phisica Demonstratione carentem,] co-
gnitam faceret. difficilis diu intellectui humano fuerat
obversus antipodium gressus usq[ue] dum detectus Novis Or-
bis rem plane naturalem, aut non sine mira Dei Omni-
potentia stabilitam, oculis exponeret.

Antequam prodirent optica, qua incomprehensibilium
Schemmata detegunt, & minimerum in infinitum ida-
as insinuant, quantis mens humana involvebatur dubi-
is usq[ue] dum posterioris aevi industria, Naturalia hac qui-
dem omnia, sed a supernaturali manu producta demon-
straret; mirari scilicet permisit Deus homini Omnipot-
entia, ac Sapientia sua opera, miram in Creaturis suis
productionem, incomprehensibilem in minimis fabricam
in maximis Majestatem, quo majori lumine, ac eviden-
tia Mens humana Deum suum agnosceret. Hinc Psal-
mista dicit. Psal. 65. Venite & videte Opera Dei terribilis
in Consiliis super Filios Hominum. Et S. Aug. de Civ. D.
Artifex est magnus in magnis, ut minor non sit in par-
vis. S. Augustinus lib. 11. de Civit. Dei.

Dissonantia mentis
humana

Astrologi antiqui fixerant Terram immobilem, Celos vero
et Astra ambitu suo volvi decernebant; nunc Terram rota-
ri, Astris tranquillitas datur? Neg ego Potentia Divina id
alienum puto, qualiquammodo id fieri velit mentiq[ue] huma-
na scrutandos effectus, at non causam relinquo.

Adest novum seculi nostri curiosa indagacionis argumen-
tum, Electricitatis detectio: simplex hac & naturalis demon-
stratio, quia demum influentia agitur, cuive objecto
inserviat? necdum ab humano genio elucidatur.

Mentis Industria
mentis.

Hae aliq[ue] ejusmodi objecta, mentis adhuc humanae
egent industria, qua per Phisicas demonstrationes proba-
bilem Nobis ferat Notitiam. Et haec sane ad mentis pos-
sentiam spectare non refragamur, ab hac expectare licet
quidquid in rebus Creatis ad Naturae Regulam compo-
situm, mentis indagine probari potest.

Crepusculum mentis
humana

Aut ea tam grandi Prarogativa, qua Deus dotavit Homi-
nem, pervicax Mentis Humanae crescit ambitio.

Elevatur audacter usq[ue] ad Divini Entis scrutinium, pe-
netrare nititur Secreta Dei Consilia, nosse Omnipotentia-
nosse Providentiae voluntatisq[ue] Opus causas, ipsarum des-
tign] ut ita loquar,] actionum Divinarum rationes, pa-
tere sibi ac percipere impune praesumit: quas vero Ar-
bitrari rerum Deus ad Naturae Leges, ad Causas Secundas
nec ultra, actus Voluntatis suae componere debeat? Deus
inquam ille, qui facit Angeles suos Spiritus & Mini-
stros suos ignem urentem Psalm. 103.

Verbo: quidquid de Divinis Ordinationibus, de Jubernio
Universi, tum de Hominis ipsius Destinatione, in quo pra-
cipuum Potentia, ac Sapientia sua Deus reservavit Consi-
lium,] arcano tectum velamine, fide aut revelatione com-
pertum habemus; Mens praesumens ad Causas, et ratio-
nes Naturales seu Phisicas Captui suo consonas, redi-
gere satagit: et dum oppressa succumbit, ad chymeras
declinat, aut authori suo renuntiat.

Hic la.

Hic laqueus est, quo nimius Divinitatis Scrutator irretitur. Dum supra Creaturae Spharam elevatur, posuit enim Deus terminos suos menti quos transgredi nequit.

Laqueus mentis

Percurramus paulisper antiquorum Philosophorum menti pericula, Hi genij tantum sui freti viribus, quantis ambagibus se suosq; Sectatores obfuscabant? plenis ipsorum scriptis informamur. Deniq; quidquid a sequi non valebant occulta virtuti tribuebant aut in pyrrhonismum delapsi omnia in dubium vocabant.

Obscuritas mentis

Fuere qui productam ex nihilo mundi Machinam non admittebant, atomos illi et fatum fatuum assignare maluerunt, ast quid sit fatum non determinant. Fuere qui Diluvij Causas maris Rubri viam, ac innumera Dei prodigia ad Phisicas rationes pertrahere conabantur, dumq; defuerent negare omnia maluerunt, ac ne antiquitatis monumentis urgerentur, etiam Historiarum fontes, ceu prohibitu confictas fabellas, tollebant. Adeo, ut quod a sensu Nationum probatur, mens effrons pruritu genij sui evertere presumit. Sed excessu tali proditur, quam huic delegat suam mens humana Stultitiam, quoties ultra vires conatur.

Prasumptio mentis

At, quanto majora errorum argumenta dederit Philosophi cum de supernis genijs tractatum instituerent, Animate immortalis statum, cum pro Captu suo concipere non valent mortalem habere maluerunt. Atq; Metempsychosim, seu transmigrationem anime de Corpore in Corpus, sive illud humanum sit, vel brutorum finire. Et cum tamen aliquali immortalitatis gustu tenerentur, adiones suas ad immortalitatem quandam hominum memoriam componebant. Deos suos quantumvis immortales, Omnipotentes ac omniscios nunciarent humanis tamen casibus vitij, et ignorantia obnoxios prodiderunt. Ita, secus accidisse multa referunt quae Jupiter reprobavit; Ita omniscientiam ejus sefellit Juno, quoties commercio alterius, frui libuit. Sed hae uli fabulosa, ita menti Sapientum contumeliosa.

Errores mentis

Transcamus ad tempora, ubi Deus revelatione specifica manifestum se fecit. Fideiq; lumen menti humanae praeberet dignatus est. Quamquam ab Origine mundi novit plasma Creatorem suum sed mentis excessu, seductoris suggestu Critis sicut Dij = aberravit, eiq; casu omnem caducitatis miseriam et mentis Confusionem in se traxit.

Fides lumen mentis

Habrei Prophetiarum et Promissionum Dei Custodes, credebant spe firma salutis Messiam venturum, Characteres ejus, signa, tempus, et locum adventus praesignata noverant; et tamen cum venisset, respuerunt, imo et trucidarunt, eo perverso mentis motivo, quod non ad mentem Ipsorum eventus scripturarum concurrerent. Nam Consilium quod Deus de libertate anime immortalis direxerat, ipsi ad libertatem, ac voluptatem carnis detorquebant.

Voluptas mentis

Demum in quantas absurditates mente prolapsi sunt, Talmud satis superq; indigitat. De Haecorum Apocriphis scribendo Criticus Saeculi nostri; Calmet; sic menti humanae alludit = invita in res miras propensione rapimur omnes simplicibus eventis, et factis communibus parum tangimur, miranda poscimus, esto fabulosa

Sint &

sint, et ad libitum conquisita = Hoc utiq; excessui mentis congruit, cui placet magis opinionis singularitas, quam recepta veritas

Fidei defectus

Machometes etsi Jesum Christum magnum Prophetam agnoscat, cumq; de Virgine intacta natum, quia tamen Deum Uxorem habere fideliter negabat, nec alia potentia ad fieri posse opinabatur, Jesum Filium Dei esse minime putabat.

Quid si ulteriora meditationis Nostrae pensa convertamus ad hos, qui spreto fidei ac revelationis lumine quid quid Phisicis rationibus suis concipere nequeunt insolenter impugnant, Traditiones pessumdant, authoritates explodunt, sibi tantum fidem dari praesumunt, quam alijs recusant. Quantis tenebris, ambagibus, ambiguisq; ideis intricantur ipsimet faterentur, si contumaci obstinationi renunciare vellet.

Contemptus Fidei
Prasumptio mentis

Hinc Arius quia magnum Trinitatis mysterium capere humanitus non valebat, Fidei ac Revelationis spreto documenta Sectatoribus demum suis infinitos praebuit errores.

Fuere Cuthiches et eorum Sectatores, qui dum humano intellectu capere Arcana Dei Consilia non possent nec Angelici effati monito convidi = Non esse impossibile apud Deum Omne Verbum = Verbo conceptum Filium Dei sola praebente materiae Matre Eus, negare non verebant.

Fuisse Heterodoxos, et nunc similes reperiri qui veram & realem Christi Praesentiam in Eucharistia disputant, eo quod palpabili mentis conceptu non assequantur. Sunt alij qui Verbis Divinis, quae in Consecratione Ultima Canae protulit, potestatem quidem non adimunt, sed in varios menti suae ardentibus sensu contorquent.

Aut, dum mirari te totum in speculo potes, dum totus itidem in fractis speculi fragmentis compares, Dubium tibi non aet te totum in toto, et totum in fragmentis contemplari, nec detrahis artificii, quod arti tribuis? quid est? quod inscrutabilis Omnipotentia opera, in tanta rapiant mentem tuam dubia? nisi quia spreto Fidei lumine plus creata menti tua tribuis, quam Creatori, adeoq; supra Spharam Creatura evolas. Non sunt humanae virtutis opera haec quae proponuntur S. Joan: Christ: Homil: 60.

Contu-
matia mentis

His demum de mentis excessu in Fidei ac Revelationis rebus obiter annotatis, si jungamus quotidianas Scholasticorum disceptationes, Criticorum scrutinia Theologorum Speculationesq; quae si absq; pertinacia ventilarentur Judicemq; patissentur, minus esset; sed quantis suspensionibus in Fide perniciosa audacia, obstinata pertinacia ansam praebere solemus!

mentis lapsus

Consequens est, precipitari in barathrum errorum, mentem humanam, quoties viribus suis arcana Dei Consilia metiri conatur. Princeps Terrenus non pateretur servum, qui mandata sua scrutari, eorumq; rationem dari sibi preterderet? Mens tamen humana, sui ipsius ignorans plasmatura, pretensione ejusmodi erga Deum infascinator.

Hinc est, quod de futura vite post mortem statu curiosius perscrutando, certam notitiam, qualem nec in humanis rebus praefixam habere possumus, patere vobis volumus. Et quia mens humana Arcanum hoc, Justitiae seu Misericordiae Dei reservatum, penetrare nequit, ruit

runt in abyssum Oppositi animamq̄ immortalem negat.

Sunt ē converso qui torquentur circa praedestinationis velamen: sed quo fine? ipsimet ignorant. Neq̄ enim Deo regulam praescribere possunt, neq̄ conditionem suam meliorare, nisi ut panam scrutato- ris in se obruant.

Periculum meriti in Prædestinationis obiecto

Argumentantur illi: Hominem praeordinatum esse ad vitam futuram sive felicem sive miseram: Et hanc Prædestinationem ita fixam esse, ut immutari nequeat. Inferunt deinde si quis ad vitam felicem sit praeordinatus nulla eum vita huius crimi- na impedient quin salvetur; ē converso si ad vitam infelicem sit praedeterminatus, nulla ei merita proderunt quin damnetur. Hoc argumento, mente sua concepto, non solum liberum ho- minis arbitrium tollunt, sed et exitum labyrinthi non repe- rientes, in reprobam sensum atheismi vel Deismi recidunt.

Temere sumpto

Et nisi in Barathrum tenebrarum recidant, caecitate a- deo non possent, ut non perspiciant quantam inferant injuri- am Misericordia et Iustitia Divina. Misericordia in- quam, quae Deum, in Terras traxit, Naturam mortalitatis assumere fecit, tot ac tantis laboribus, opprobriis, morte demum crudeli salutem hominis, quaerere adiecit, ipsaq̄ mirabili Resurrectione transmutationem fere Nostram praesigna- vit. Divina itidem iustitia sit injuria, nam ut quid demis- sus ē Caelo Salvator, vias mandatorum suorum nos in- struxerit? si haec prodesse nequeant?

Mali trutinato

Pleni sunt scripturarum veteris ac novi Testamenti Textus, quibus ad observanda mandata Dei revocamur de viis pes- simis reverti iubemur; sed ad quid haec? Si Prædestinatio vita vel interitus, ita ut mente vaga praesumitur, immuta- ri nequeat?

Præscientiam Divinam credimus infallibilem, novis- sima enim hominis Deum non latent. Sed num arcanum ejus Præscientia compertum habere & assequi gloriemur? Num frustra Legē Divinae premonemur, ut Iudicium ejus bonis operibus praevenire studeamus?

Torquetur hac perplexitate, quam sibi met recitat, mens humana, et quia fateri renuit = Deum plus posse, quam ho- minem concipere = Mavult præstantissimam sui dotem liberum videlicet = Arbitrium abijcere, Deumq̄ causam vita ac mortis arguere, quam a pertinaci sensu suo recedere.

Pertinaciter De- fensio

Liberi arbitrij ab- negatio.

Innuimus, Deum plus posse, quam hominem concipere = id ne Ethnici quidem negabunt. Nunc quari potest: si mens Philosophi assisteret Creatori, illō momentō, quo post producta elementa de creando homine Consilium fieret, & diceret Deus! Ex his elementis, ex igne et aqua volo creare massam hominis, in qua Tu mens residebis. Quid Tum mens Philosophi diceret? nullā Phisicā ratione concebere vellet ut ex tan- contrariis attributis massa fieret Rationalis! et tamen Dixit Deus et facta sunt omnia Ex nihilo; ait S. Petrus Chrysologus; fecit Cælum Terram solidavit caligido, montes statuit ad Skate- ram maria inter legitimos terminos, solā Præcepti Authorita- te conclusit.

Deum plus posse quam hominem concipere

argumentum

Eandem etiam num Dei Potentiam quis neget? quae uti massam hominis rationalis ex contrariis sibi accidentibus plasmare sinit, ac potuit, quidni sciat, et possit, Prædestinationem. Quis cum libero hominis arbitrio, suaq̄ Præscientia combina- re? Tibi reliquit Omnipotentiam suam adorare, et mirari, non scrutari, nec plus sapere, quam oportet tui causā sapere.

Post lapsum

Argumentum

Post lapsum primi Parentis Nostri Adam, quem libero arbitrio praeditum, nemo inficias ibit; id enim Mandatum Divinum de non tangenda arbore prohibita in Paradiso, clare demonstrat; justo Dei Judiciō genus humanum morti aeterna addictum fuit. Scivit hoc generis humani hostis, et eripi Deo spoliū gaudebat. Praedestinationis, utiq; hoc Decretum fuit quo diabolus lactabat. Nunc perquiri liceat, quō tum temporis argumento mens humana torqueretur, si ad genium saeculi nostri accederet? Hic Praedestinationis Decreti immutabilis, justitiāq; ratio impellebat, ne unquam homo ad Gratiam Dei redire se speret. Perditum sus vita aeterna felix, perditam libertatem hominis, tum conclamares, ne mente conciperes, quomodo libertatem arbitrii, quō Deum offendit homo, unquam restaurare? non dissonum hoc a questione modernorum de praedestinatione? Bonitas tamen Divina reservaverat inter Arcana Consilij sui, quomodo et hominem perditum salvare et ipsam dotibus, quibus eum ab initio ornaverāt, majori Gratiae suae et meritorum effectu cumulare posset, ut libero arbitrio suo, assistente Gratia Dei mereri queat. Deus igitur qui talia potuit, et fecit, num in reliquis impotens aut inscius arguetur? Absit. Misericordia Dei quae est Super omnia opera ejus, Praedestinatio nostra relinquenda est, eō quo tenet Ecclesia Catholica modo.

Quinimo Sapientia, ac Providentia Divina in eo ipso adoranda est, quod Praedestinationis eventum menti humana celaverit. Haec nimirum salutaris ignorantia praestat, ne electi intumescant, neve presumant et insolescant; haec facit, ne Re-probi licentiā aut desperatione acci, eo majoribus criminibus humanitatem fadent. Haec ignorantia Gentiles etiam ac Paganos intra Leges Naturae continet. Haec spei ac timoris praebet remedia; haec societatis humanae reveretur vincula; haec deniq; compagem Status Civitis sinit esse tranquillam

Consilia Dei supra Captum hominis

Majora hīs prodigia, majora mundi productione, ejusq; mirabili economia Deus operatus est in Terris. Promissum et expletum Adventum Dei messiae, ejusq; Nativitatem, quis enarrabit? Mortem, Resurrectionem, et ascensionem ejus in Caelum quis ad rationes humani intellectus reducere poterit? nisi fide ac Testimonio scripturarum convinceremur. Si haec ac tanta quibus mens humana succumbit, Deus, facere potuit num Consilio egebit? ut Praedestinationem cum libero hominis arbitrio suaq; Providentia ita combinare posset, ut utriusq; effectus in unum idemq; objectum, se frustra sollicito, coire valeat. Ego cum Ecclesia Universali Deum adoro, ac eo ipso Deum agnosco, quod plus omnino possit, quam ego concipere valeam.

Absurda liberi Arbitrii Abrenuntiatio

Mens itaq; humana cum mirā arbitrii sui licentiā Divina humanaq; permisceat, cum inventas tractu saeculorum traditiones rejiciat, cum receptas assensu gentium Notitias evertat, quid in Causa? quod se nobiliore parte sui libero scilicet arbitrio privari non doleat? quoties praemeditati a se pertinaciter objecti finem aliter assequi nequit?

Periculum hoc mentis, si usquam magis occurrit, certe de Praedestinatione novatorum gentō sumpta quod nec ipsi percipiunt, qui trutinant, nec ab alijs; praeterita fide, ac spe in Deum, expectare possunt.

Non offendit scopulum, aut saltim minus colliditur mens per vias vagabunda, nisi scopum transcendat, hoc est nisi Dei ipsius, arcana scrutari praesumat. haec enim justo Dei Judiciō

Leviora mentis pericula circa res creatas

Judicio abscondita a Sapientibus Mundi.

Sunt igitur et alia mentis humane tortura, leviores quidem, dum circa res creatas versantur, et quamvis potentia intellectus sui mens adeo elevetur, ut perfectam in productis praeumat scientiam, convini tamen debilitatis sua cogitur, quoties sistematata sua aliorum Theses evertunt; nimirum quod mens una erigit, altera subruit; Unde, si circa naturalia objecta errare mens convincatur, quantum periculi habeat, si super naturalia viribus suis meliori aggrediatur?

Applicari huc non incongrue possunt quaestiones illae quas Job refert Cap. 28. Responde, Sapientia ubi invenitur? et quis locus intelligentiae? Deus intelligit viam eius, qui fecit ventis pondus et aquas appendit in mensura Item Cap. 38. Responde mihi ubi eras? quando ponebam fundamenta Terra? Indica mihi, si habes intelligentiam, quis posuit mensuras eius? si nosti? vel quis tetendit super eam lineam? super quo bases eius solidatae sunt? aut quis dimisit lapidem angularem eius? et ultra Nunquid post ortum tuum praecipisti diluculo et ostendisti aurora locum suum? Vide num haec Physico ratiocinio mens humana comprehendere valeat?

Quaestio ad Romanem.

Percontari adhuc libet: cum communis ubiq; ac sibi similis sit hominum conditio, simile vita conversatio, nisq; sui studium, quid in causa? quod tam dissona sint mentis humane specimina, tam variae ubiq; repugnantes species? differentiam ejusmodi nemo in brutis observat nisi rabie tactis.

Ratione et intellectu prestare hominem, quis dubitet? sed haec eadem ratio cur tam dissimilis sit in homine, ut duae nunquam mente convenient, etiam cum eadem velint? mens nimirum utriusq; diversis ac sibi affectis ideis ad scopum collimabit, libero utiq; acta arbitrio.

Diversa mentis ideae.

Diunt Stoici virtutem latere occultam, qua per influentiam astrorum hominis indinationem agi oporteat. Sed quid sit et quo concursu vel potentia haec operetur influentia? vel unde vis tanta astris? nec ego capio, nec illi satis explicant. Sed si virtuti occulta tribuitur quod mens non capit, cur non potius Deo? cuius altitudo divitiarum Sapientiae ac scientiae, abysus in thesauris suis reponit.

Quid est virtus occulta.

Sanioris itaq; Philosophiae ac fidei prono lumine convincimur, inepte menti humane liberum illud arbitrium, quo se non semel mens eadem male privari putat; nam in eo ipso, quo liberum Arbitrium negat, libero utiq; arbitrio agit. Inter ignem et aquam, seu ut alibi inter vitam et mortem, positum hominem reliquit Deus liberum, ut quid velit, eligat. scilicet, posuit Deus hominem in manu Consilij sui.

Sana Philosophia.

Mens itaq; humana, liberoq; arbitrij usus, quanto libet risu circa res Naturales evolet, periculum vitare potest, et quantumvis Superioris mentis judicio vincatur, damnum non refert, aut si Supremi Numinis Potentias temere aggrediatur Babilonice confusionis vertiginem expectet, ni ad regulas fidei ideae suas componat. Experientia saeculorum id probat, non simplex speculatio.

Vertigo mentis.

Quam adhuc placet, mens cum nullum cogitationibus suis scopum praefixum habeat, cum illimitatis evolet ideis, cum nullo arceatur limine, adeoq; immortalitatis imago creatur;

Ut quid mens, quod sibi arreat, anima detrahit.

cur & quo.

cur et quomodo animam suam mortalem determinet! Anima portio dicitur mens hominis, hujus vagari licet per ipsas abyssus, anima ultra metam corpore clausam transire non licet? et quae corpus animat corporis sortem pati cogatur? si habitus est, quomodo ab hoc habitu tanta menti potentia, tam incomprehensibilis, tam illimitatus idearum pruritus? edisserant, qui immortalitatem animae, liberumque arbitrium tollunt.

Quid sit anima

Claro Tusci l. 24. dicit: anima sit animus, ignisve nescio, nec me pudet, ut istos fateri nescire, quod nesciam. Quae demum natura sit entis hujus, quod sensum, intelligentiam, voluntatem, vitaeque Principia habeat? cum nullam ab elementis originem ducat; uti scriptorum ac Philosophorum sana decisiones enudeant; spiritale omnino ac immortale censendum. Mens demum animae surculus, si excessu suo mortalem animam determinat, principio suo certe renuntiat.

Causa mentis

Tadium forte ipsa per abstractus indagatio, qua mens lassata, humanoque captu deficiens cadit in obscurum, causam praebet, ut quod non capit, esse neget. Si igitur ad Thesim Nostram revertimur, patet, mentem humanam impossibile ne cadat, quoties supernaturalia, quae solo Authore Deo, modo sibi reservata, fiunt suis viribus metiri praesumat.

Qualitas mentis

Si adhuc ad qualitates mentis respiciemus, inveniemus aliam esse rectam, veritatis indagatricem, a lumine fidei, et rationis non recedentem; aliam erroneam, pertinacem aliam, praesumptuosam, temerariam, vanam denique aut desperabundam.

Differentia

Mens igitur recta, semitas sibi quasdam proponit, ac seligit, nec facile aberrat. Erronea absque duce impetu caco ambitiosa praesumptione fertur, omnia ausu temerario aggreditur, demum vano labore obruta, eo pervenit desperabunda, ut ipsimet lumini rationis renunciare non dubitet. Quomodo tandem motivo id faciat? negare nequit, libero suo ad id ferri arbitrio; at, cum liberum arbitrium excludat, quam fronte Theses suas sustinere praesumat?

Liberi arbitrii usus

De libero hominis arbitrio annotavit Ecclesiasticus = Apposuit tibi Deus, aquam & ignem, ad quod volueris porrigere manum, & deinceps = Ante hominem vita et mors, bonum et malum, quod placuerit ei, dabitur illi = Sunt igitur qui libero arbitrio agunt ad salutem vitae, sunt, qui ad discrimen mortis.

Prototypum hominis

Quomodo demum arbitrii instinctu rapiatur mens humana, si ve naturalibus objectis immoretur, si ve extra sphaeram creaturae evolet? Creatoris cui Prototypum, ac immortalitatis imaginem non obscure praefert.

Characteres hominis

Hi demum Characteres 1° Hominem creatum esse ad Imaginem et similitudinem Dei. 2° mentem humanam esse immortalitatis Imaginem. 3° eandem libero dotatam esse arbitrio: Homini rationali praecipuum ac fixum objectum praebere deberent, ni calce retrudantur! Igitur, qua Imago Dei principium suum fateri atque nosse debet; qua immortalitatis speculum ad immortalitatis vitae scopum actus suos dirigere debet; qua libero praeditus arbitrio id quod salutem suam conuenit sectari debet. Aberrantes ab hoc scopo, cui navis absque remige, pelluntur fluctibus mentis, quo ventus praesumptionis impellit, et quid mirum, si a portu aberrant, scopulis allidantur, et discrimen subeant, periculisque rationis confusi errore, jam tunc libero salutis priventur arbitrio.

Principia naturae insita

Negare minime possumus, esse Principia quaedam quae Lex natura menti humana impressit; impressam esse universis gentibus, quae sub Caelo dantur, Divinitatis ideam; esse insitam

immortalis

immortalis vita, felicitas vel miseria, prout merita cuiusq; ferent, firmam fidem de. Haec omnia cum mens humana evertere praesumat, cum nulla saeculorum traditione convinci se putet, quid super-est, nisi ut a recepto Nationum Consensu recedens, nevas sibi ideas, fingat chymerasq; periculo suo sectetur.

Ergo, opportuna esse quaedam mentis humanae tentamina, posse dari problemmata, indaganda veritatis causa assumpta.

Mentis moderamen.

Et in his quidem si sana ratione convinci se mens pateretur, veritati lumen praeberet: Aut e contra evenit, quoties mens humana; fors ut ajunt genij afflatu praesumens; partem suam pertinaaci tuetur Zele, discipulosq; abducere post se gloriatur, eos videlicet quos similis mentis abscessus, amor proprius, novitatis fulgor, ambitus quoq; discerni se a recepto sensu vulgari, voluptate tenent.

Esprit fort

Haec taliaq; cum mens humana molitur cum permissum sibi extrema quoq; aggredi non diffidat, eo demum dilabitur pruritu suo, ut incerto mundi, authorisq; Opus sistemmate tum diversis opinionum abagibus, incertam viventium suiq; sortem reddat? ni rationem sanam judicemq; controversiarum admittat.

Terminus mentis perversae

Concludendum igitur venit Sapientissimi Salomonis judicio quo viam hominis mentis videlicet humanae abscessum, ignorare nos quoq; fatebimur.

Quid est Libertas?

Questio.

Ab Asiatico investigata
Curioso Leoni exhibita.

Introductio.

Relationes Missionum in Indijs Orientalibus ample in-
formant, quanto non minus Zele ac labore, quam pruden-
tia et ingenio, Operarij illi desudent, ut Missiones suas lucrifaci-
ant. Non est amice Lector ut Tibi panas, Carceres, martyria ve i-
psorum adducam; satis, ut innuam, ea omnibus admiratione es-
se, multis vero forti motivo, ut abjectis Natalibus erroribus, fidem,
propter quam isti mortem ac pericula hilariter oppetunt, sponte
amplectantur. Sed haec cum sint extra Operis mei scopum, praetero
Te tantum scire volo, Missionarios hosce, moribus distinctos,
industria solertes, scientijs praestantes, saepe non Satrapis modo
et Mandarinis, sed Imperatoribus ipsis, gratos acceptosq; extitisse.
Proverbium Chinense vult, omnes gentes praeter Chinas cautivis
solos Europaeos monoculos esse: partem scilicet luminis concedit
China Europa, sibi tamen reservat integrum. Sed hoc non ob-
stante, Advena Europaeus, gravissimis Japonum Chinarumq;
Mandarinis, Legum Doctoribus Scholarumq; Magistris, saepe an-
tecellit. Cum vero in Imperio Chinarum, non Natalium splen-
dor, qui cum morte Satrapum extinguitur, Natalosq; plebeia sorti
commiscet, non opum affluentia quas jure fisci Imperatores ha-
reditant, non deniq; meritorum familia respectus, sed propria cu-
jusvis capitalitas, prudentia, ac praecipue scientiarum notitia, te-
stimonio Academicarum, probata, ad Imperij illius ministeria, tum
majora minorave Provinciarum subsellia elevetur; mirum non
est si eam viam sequuntur omnes, qui crescere intendunt. Hinc
est, quod Provi Patres, quibus media educande Proles suppetunt, tem-

pestive

pestive ad eas Imperij rationes natos suos instruant. Inter hos Man-
darinum quendam favore et opibus potentem, cui charus erat filius,
cura tenebat, quatenus Artabanum hoc enim filio nomen omni sci-
entiarum peritiâ primis Aula honoribus prepararet. Sed cum lon-
gum iter nec satis probatum per Classium Chinesium gradus cer-
neret breviori compendio Filium instruendum satagebat. Aderant
tum versati ac Scientifici Missionarij, uig Mandarinum non ignotij;
horum operâ ad instructionem Artabani uti proposuit, ac eo sine
pacifice ad se accersitis, unum seligit Familiaremq; suum con-
stituit ac ut Ximenes vocetur iussit. Amplexus conditionem Xi-
menes Noster aulaq; mandarinum adjunctus, quoniam ministe-
rij sui obsequio uti vellet Patronus, expectabat. Tum Mandari-
nus aperit mentem, velleq; se, inquit, ut Artabanus scientia-
rum doctrinâ conditioni sua consentaneâ a Ximene imbue-
retur; eò tamen monitò, ne a fide nativa patrijsg; dijs animum
ejus avertere Praceptor studeat, id quod severo mandato commina-
tus est, tractu temporis filium in examen traherat, num quâ
ratione instinctu Ximenes in fide sua vacillaret. Instruebat caute
Artabanum Ximenes, ac non modo ea, quae ad Sinensium in-
stitutum opportuna credebat, sed et quae Regionum exterarum
notitiam complectabatur. Imperiorum scilicet rationes, Re-
gnantium ingenia, bellorum ansas, Lacusum, Nationum vicis-
situdines, statuum arcana, vicinorum studia, commerciorum e-
molumenta, Magnatum factiones, Satrapum emulationes,
Ministorum Consilia, ceterorum fortunam vel casus: verbo,
Historiarum nucleum, artiumq; modum, genio Artabani
satis alias perspicaci, ingerebat. Præterea habuit Mandarinus
eam Ximenes Methodum Scholasticis scientijs permis-
tam, filiumq; suum brevi ceteris longe doctrinâ præstantem
latus adamavit. At Artabano cum usu rationis major in-
dies crescebat curiositas, paritius indagandi, quid nam sit
quod Europam, quam minimam orbis partem didicerat,
magnitudine tamen rerum super cetera Asia et Africa Im-
peria elevet? quid gentis Europae industriam ac studia acuat?
tamq; fortem ac celebrem populum reddat? Ea mente occupatus
Artabanus, animo induit, et a Patre impetravit, ut Latinitati ope-
rorum daret, cujus ope majora statuum arcana decerneret. Non
defuit Ximenes obsequio sedulâq; curâ animum, et ingenium
Artabani formabat. Charum erat Patri videre Artabanum va-
rias Nationum mundi revolutiones explicantem, suisq; moribus
apti applicationem. Sed nanquam intellexerat Mandarinus nec
Filius prae se mentem aperire voluit, quo tendebat, usq; dum capti-
tâ diu Patris gratiâ obtineret, quatenus sibi liceret usu experiri,
qua Literis didicerat: aliâq; motiva adjunxit, quibus amantem
Patrem in vota sua pertraheret. Consenserat tandem Pater de-
siderio Filij, obstrictumq; fide, ac monitis peregrinari permi-
sit. Interim Instructio itineris, securitas viarum, recommen-
dationum Litera, tum a Patre tum a Ximene ad amicos, et soci-
os suos provisâ. Atq; his ita comparatis, non sine cordolis Man-
darini parentis laribus avellebat Artabanus, nactaq; mer-
cantium opportunitate, iter suum arripuit, data sponsione, ex
omni loco ubi commoditatem nanciscetur, Patrem et amicum
suum Ximenes aviscandi. Artabani itaq; hujus indo-
lem, mentem, observationes, aliâq; digna viro studia, quae ab
ipsomet Literis annotata a Ximene compilata ac Stylo re-
dacta tibi benevole Lector communicata esse volui. His tu
probe utere, ac bene vale.

Artabanus.

Artabanus Ximeri amico suo salutem Alexandria

Quod curies jam ad te Patremq meum scripsi in tractu itineris quo Terra Imperiorum ac Nationum ditiones emeliebar, nihilq ferme inveni, quod aut novitatem rei offeret, aut curiositatem excitaret, diversas enim rationes sive morum, sive gubernij non offendi; quippe conformitas quaedam Imperiorum Asia et si Majestatis splendore differat, regimine tamen, ac suprema in subditos potestate, ubiq conuenit. Hic demum ubi ad finem Asiae perueni, prope Emporibusq Mediterranei Maris intravi, varias species hominum, habitum mores et certam Populi Europae solertiam, obseruo, jamq afflatum Aquilonis perentio. Cum vero, uti nosti Europam Tuam inuisere cupiam, capto occasione Veneticae Navis, quae vela pandere ac in Patriam reverti vento propitio apparat. Interea recommendationes Tuas seruo, ac ubi Socios Tuos offendam amicitiam, et Consilio ipsorum utar, Nunc vale, Patremq meum ne sit sollicitus instanter obsecra.

Epistola 1ma.

Artabanus Ximeri Venetis.

Laus in portu Alexandrino, uti Tibi scripseram, cum Naucleo Veneto conditionibus, me meaq ipsi commisi, ac brevi ex post litore solui. Opera pretium non est, infidi elementi pericula, ventorum furias Nauclei spes metu perplexas, ceterosq Nautis haud ignotos casus, Tibi recensere, id scire, sufficiat, eam fuisse fortunam Nostram, ut evitatis Pyratarum insidijs, sanus Venetias pervenerim, ubi primum Europa fixi pedem. Taleor Ximene quod ubi non modo superbam, sed et particulari situ Adriatico Marini innatantem Urbem conspexi, novitate rei captus statim percontari non intermisi, quis erit tanta Urbis Author? et quonam regatur Sultano? Respondit ad haec graviter naucleus: Ca quae vides Artabane, et quae deinceps forte miraberis, DC? Nostrae Patriae et libertatis auspicio habemus. Convictum me esse reperui DCUM qui a Venetis colitur, singulari Urbi huic favere protectione: sed quid sit Libertas? suscitari illo obtutu opportunitas defuit. Tum demum leviori Gymba per plateas Urbis rector ad Collegium uti vocant Sociorum Tuorum duci volui, ubi monstratis a Te Literis, omni humanitate exceptus, in hucusq amicis Ipsorum consortio fruor. At quod Summo solatio michi est, Literas a Te huc directas recipi Summeq gaudere, Mandarinum Patrem meum ac Te illi indissolubilem utrosq bene valere. Memor igitur Obligationis qua me obstrictum tenes, ut Tibi Sincera Mente scribam, quaecumq observabo quae sentiam, uncta suo Ordine depromam Tuca dilecto Patri meo referas, laudumq Epus leva. Relaxato ab incommodis maris animo Urbem hanc Singularem, quae novas indies species offert, perscrutabar, Basilicas, Palatia, ceterosq moles ex aqua surgentes non sine stupore considerans, commerciorum deinceps opulentiam, Spectaculorum objecta, innumeri populi splendorem, ac pollicium, universorum vero tranquillitatem, quantumvis nulloteneantur custode, mirari satis haud potui. Sed ut Tibi particularem admirationem meam detegam, quae ex Socijs Tuis risum moverat, cito esse certas diei horas, quibusvis aliquem hominum videre liceat, quem frontis sua non puderet; omnis ferme populus, qui innu-

Epistola 2da

qui innumerus Curiam Marci & Lymbas implet, ignotis figuris
obcursitans, aliam de mane, aliam perendie, fauorem Civitatis re-
praesentat adeo ut aut hos vertiginem rapi, aut me fato secreto
in Regionem Magorum translatum putarem, usq; dum ipsemet
visioni larvaq; asvescens, ac duplicem vultum praefereus populari
libertati me commiscerem, liberumq; jam, quia larvatum me
craedebam. Si prima mente haec Tibi scribere debuissim, nescio qui-
bus terminis me explicassim, aut quibus populum extravagari
accusassim: hic tamen usus Populo Summe gratus et liberta-
tis Privilegio insignitus, nulliq; uti dicunt negotijs aptus. Haec
et alia idaea praeventus, singularem in Principe tanti Sta-
tus Majestatem videre anhelabam, desideriumq; meum sociis
Tuis aperui, cui brevi ex post satisfecere. Obvenerat dies festus,
quo Venetus Princeps visendus erat, nec defui occasione cum
amicis Tuis, magna inquietudine horum praestolabar, quae
praescripta Principi Populoq; certa fuit. Comparuit tandem
Princeps, modesta Majestate suis notus, sed mihi prorsus ignotus
fuisse, ni digito monstraretur. Admirandum me restasse
adverterunt Socij Tui stuporisq; causam suscitari propos-
uerunt. Nec mora, finitis in Ecclesia caerimonijs me immer-
sum silentio erigunt, ac quid placeat Festivitas interrogant?
satis bene, reposui, adverto diversos a nostris ritus, sed sua cuiq;
genti inest consuetudo. Tum amici: sed Principis nostri, cuius
visione flagrabas, quae sit in Te impressio scire vellemus?
sed haec ingenue fassus respondi: nisi vos amicos meos crede-
rem, putarem Mandarinum aliquem mihi demonstra-
tum, sed sub fide vestra credo esse Principem, annis grava-
tum Majestatisq; sua incursum Risere ad haec Socij Tui
erroremq; meum lware cupientes, ubi ad Collegium perveni-
mus, ita me allocuti sunt. Ne mireris Artabane dissimilem
Tibi videri Principem nostrum ab Asia Sultanis, Illi de-
facto diademate circumditi, Regalibusq; induti in publico pa-
rent Satrapum catervis cinguntur, satellitumq; densis co-
hortibus stipantur, Princeps noster solo fidelis Populi re-
spectu colitur Legumq; fiducia tutatur, illi subjectos saeviro
Imperio regunt, noster lves Patria, seu Filios libertate nu-
trit illi superba Solij Majestate terrent, hic facile accessu re-
creat: illi arbitrium vitae et necis in subditos pro voluntate
sua usurpant, noster Patrijs ipse Legibus obtemperare studet:
in Summa ibi Monarcha Tyranni, hic Principes Patres,
ibi Populus Manipia, hic lves liberi. Ingrata fateor haec au-
ribus meis erant, sed qui sincera facile pacem cum amicis
feui. Haec tamen occasione praetermittere nolui quin scisci-
tarer, Quid sit Libertas? quam adeo jactant. Respondit Soci-
orum unus, Spe eam Conditionem Status despotismo oppo-
sitam Libertatemq; vita Legibus adeo circumscriptam, ut nec
Principis Potestatem, nec Judicium Severitatem, nec Convi-
vium violentiam timenda habeamus, ni Leges ipsimet viol-
emus. His ego nec satis credens, nec prorsus diffidens agre per-
suaderi mihi videbar, posse dari eam mortalibus felicitatem:
Tantus Populus, volvebam mente, tam opulentus, in libertate
vivens, a Principe non dependens, quomodo a Solis legibus ead-
minatis gubernari se tanta tranquillitate patiatur? illud
mihi a Socijs Tuis putabam, animoq; ardebam aliunde veri-
tatem expiscari. Cvenit demum, ut cum quodam Extraneo, qui
liberiori avaricia exterius extero loqui non diffidebat, contraher-

rem amicitiam, huius questiones meas aperire non dubitavi. Ca-
 terus ut Curiositati meae responderet, ea me opinione imbu-
 it. scias inquit, Artabane Venetos a bis mille prope Annis Liberta-
 tis Nomen usurpare, ast minime libertate gaudere; habent e-
 nim Decem Majoris Subsellij Iudices, qui loco Tyrannorum
 instituti necem et Imperium absoluta potestate exercent, et
 non modo Civium, sed et Ipsius Principis ob solam saepe suspi-
 cionem sortes decidunt. Spectacula haec publica, quae te atten-
 tum tenent Artabane, scias consulto inventum esse remedium
 ne populus compedes suas advertat, utq; a Machinatione con-
 tra Statum distrahatur. Miraris forte Civitatem nullo custo-
 de teneri, sed scias, Milles esse Speculatores, qui cunctos ob-
 servant, deferunt, et ad necem improvisam trahunt; adeo
 ut si forte, nos hodie talia loqui dubitarent, securi in Crasti-
 num vita minime speremus. Afflixerat me, ut ingenue fa-
 tear discursus ejusmodi, cupiebam enim, eam Venetos frui
 felicitate, uti ex ore Sociorum Tuorum percepi, et in hac per-
 plexitate justam Libertati Veneta ideam dare nescivi. Acci-
 derat interim, ut Nobilis quidam Venetus ingenio et opibus
 distinctus, repentino fato obiret, ac ut credebatur, mari im-
 mersus periret. Praecautus jam fueram, decedentes tali fato
 non licuisse plangere, summa tamen cupiditate, ferebar,
 mortis causam cognoscere, sed aliam rescire haud potui, ni-
 si quod cum Ministro Exteri Principis amicitiam coluisset.
 Perstrinxit casus iste animum meum, timorosa miq; dein-
 ceps curiositatem reddidit: quod cum Socij Tui adverterent
 quid sit Causa, exquirebant ac reluctantem aliquomodo fa-
 teri coegerunt, timore mihi ne verbo aliquo minus confide-
 rato erumpam, quo vita mea fatum accelerem. Non nega-
 runt Socij Tui, id esse inter Arcana Status, ne quis bene
 aut male de Statu Veneto loqueretur: Cum vero nullum a
 me inest periculum, abscurarunt discursus meos, qui extra
 Cellam non egrediuntur, minime insequiorem sensum trahi
 posse, ac simul petierunt, ne ipsos pro exploratoribus censeam, fidei
 interposita, libere loqui permiserunt, quinimo ipsemet questionibus
 ansam praebeo, interrogarunt, qualiter nam placeret Libertatis
 Status? Optime placeret respondi, si in locum unius Principis,
 quem vanum esse vultis decem Tyrannos haberetis. Intellexerunt
 facile Socij Tui, quid intendam, ac incontinenti reposuerunt: Errore
 imbutus laboras Artabane, memineras Tibi a Nobis insinualum
 Libertatem hanc Legibus circumscriptam esse: Leges vero Reipu-
 blica nihil aliud esse scias, quam Pactum inter Patriam et
 Cives contractum libere. Huic Pacto omnes nos voluntarie sub-
 missimus, observantiam Quae Sacrosanctè spondimus, ni-
 hilq; inter Leges recepimus, quod non ad publicum bonum et
 conservationem Universi vergat. His Pactis ita provisus ac
 susceptis, credidne Artabane stare debere, an non? Si concedes,
 justeq; puniendos transgressores censebis, negare Iudices non poteris,
 et hi sunt decem, ejusdem Pacis stabiliti quos Tyrannos nomina-
 sti. Nemo enim est, qui libertate non gaudeat, nemo qui non inso-
 lescaat, nisi legum rigore contineatur. Sed ut et hoc nomen Tyranno-
 rum Tibi explicemus, hanc inter Iudices Nostros et Tyrannos, scito
 differentiam. Tyranni, uti nosti, nulla lege obstricti, à propria volun-
 tate potestatem sumunt et exercent; Iudices nostri ipsimet Legibus
 ligati, soli Justitia sibi praescripta incumbunt, adeo ut si quis Le-
 gibus Patriae obtemperat, nihil sibi a Iudice timendum habeat.

Et haec

Et haec est Libertas Reipublica istius, quam tibi jam ante inueneramus. Princeps noster a iusmodi mirabilis potestate e medio Civium Patria optione eligitur, non successione aut ambitu elevatur, scrutatio videlicet calculorumque sorte in Caput Reipublicae designatur, sed non ideo Legibus ipse solvitur, aut supra Leges constituitur, quinimo quo majori distinctione miramur Ducali redimitus colitur, eo arctius observatur. Proximis etiamnum suis eo vivente, Ministeria Status denegantur. Nomine itaque Principis, sed arbitrio Reipublicae Regalia exercentur, Pax aut bellum decernitur, praesentia commoda diriguntur, futura prospiciuntur. Verbo in hoc Capite suo visibili Reipublica veneratur, negotiaque cum Principibus externis tractat, et Conclūit, ceterum ipsa sibi Domina est. Materias Status prout belli aut pacis, Oratores designati pro et contra ventilant, rationibusque discutiunt, auscultante Nobilitate veneta, qua demum calculorum pluralitate decidit, ac mentem potiorum declarat. His ita enucleatis, quarebant a me, quid putarem praestantius esse? utrum Tyrannus absolutus, an Legibus subesse? Legum quidem, subjungebant illi, mentem Tabulis exaratum ignorare non poteris, ideoque vitam Tuam facile ad pacti huius praescriptum componere valebis. Ast Tyrannorum arbitria, uti semper ignota, et abstracta, ita nulli certa, nulli secrete imitanda, ipse Favor Fatalis saepe evenit. Meliorem itaque opinionem de Libertate sua imbuerem me iusserunt; Nam si absolutam Libertatem, inquit, ne Legum vinculis septam praetendes, Licentiam habebis, in qua tot monstra Tyrannorum offendes, quod Aves te fortiores videbis. Haec aliaque commentaria scitu digna annotavi, fateor Chare Ximenes, me Libertatis gustum haurire persuasusque mihi videor, hanc Libertatem, qua pluribus uti subaudiuntur Europa Nationibus communis est, plurimum contribuere non modo ad ingenij culturam, artiumque industriam, sed et ad fortia agenda, qua fama orbem implent. Epistolam tibi mittere proposueram, sed Diarium quoddam modo scripsi, desiderio utique Tuo ac monitis satis facturum. Tu quae putabis Patri meo referas. Nunc Romam voto contentus, animo flagrans videre urbem, quam Orbi olim late imperasse suo Socij interim tui humanissimi Instructiones mihi et libros subministrant, quorum directione opportunitas, Tibique observationes, ulteriores pandam. Nunc Te bene valere cupio.

Epistola
 36a.

Artabanus Ximenesi Romae

Scripsi tibi Venetis amice chare, nunc jam Roma paucos ante dies constitutus, rationem tibi dare ante omnia proposui eorum, quae in itinere observavi. Egredius Venetis Italiae peti solus, Romamque gressus direxi, non eo quidem cursu, quem directum tenent Venetarij, sed qui ad visendas, cognoscendasque Regionis raritates devius saepe ac retortus curiosos pertrahit. Pascebam animum longiori itineris mora, Urbium Venustatem, antiquitatis monumenta, Civium solertiam, Opificum industriam, Regionis amenitatem, aliaque observatione digna considerans. Itineris mei vicem, viarumque obvia scribere tibi, praetermitto, uti et tibi melius nota, et publicis libris amplius comprehensa: quippe necessaria peregrinantibus instructione munitus librum manibus verisabam, ex quo locorum ritum, Urbium descriptiones ac monumenta, Regionis ventus, legebam simul ac oculis lustrabam; ne fido Achate in via privari volui, qui et scripturam interpretaretur, et ea quae occurrant, digito monstraret. Sed alare Te non possum observationis meae quam in Tractu itineris feci, dum per Reipublicam San-Marina pertransi-

rem me:

rem metropolim; curiositate jam mihi affecta ductus, ubi Rempublicam hanc liberam esse cognovi subsistere aliquantum volui, statimque Ipsius perdiscere systemma. Non inveni in hac Urbe; quam satis tenuem et respectu aliarum paucis dotatam bonis vidi; cum obicem quem Venetij, in perquirendo statu capertus fueram, facile contracta cum Magistratu notitia arcana status ac gubernii Maximorum perspeai. Sed ut melius omnia exprimam, Verba Senatoris Marinensium Tibi referam, quibus quaestiones meas resoluit. Miraris forsitan Artabane, inquit ille, Rempublicam nostram quantumvis situ, et opibus exiguam, amplius tamen Libertatis frui donis, nec ab ullo despotarum teneri Imperio: Vides ex hoc monte, haud longe protensos circumquaque, Republica Terminos scias tamen Sortem Nostram summis haud comparandam Monarchijs. Opes quidem non alimus, sed nec peste earum consumimus, nec ambitione laboramus; invidia perinde Potentiorum, Avaritia, vicinorum, Hostium cuniculis, Avium emulationi nec ansam praeberimus, nec solatium. Armis quod plus est caremus, domi justitia foris innocentia tutati. Pauca leges, sed bene observata, praesidium nobis, et fortunam conciliant. Pivimq; belli subsecu Nostra, immunes a luau, et a rixis: Ambitus Praedominij non nos lacerat, aqua Magistratum eligit optio, ac sola distinguit merita. Legibus obnoxius arcetur curuli, injuriamq; unius, ulciscimur omnes, ac ne quid Te lateat Artabane, continuavit Senator, scire Te adhuc volo, Rempublicam Nostram bona fortunam unico tantum eog justo cingi vicino, quem et Protectionem suam agnoscit. Est ille Sedis Romanae Supremus Princeps, qui Divinis magis Praeceptis, quam humani Imperij potestate regem, injurias arcet, potius quam inferi. Ab hoc Principe intati, a Legibus tutati, a Magistratu securi, a Concivibus quieti pura ac innocenti libertate fruimur. Et hic instructioni tuae jam satis puto, subjungit Senator, quatenus inter Imperij sortem, et Libertatis fortunam distinguere queas, nec omnino miseros putes, quos potentes negabis. Tam patetico Senatoris discursui abstinere minime potui, quin applauderem sinceramq; puto relationem ejus Interim hae mente volvens voluptate capior perscrutandi, quoniam sit caterarum Nationum Rationes. Est nunc multis his objectis distendor, sed a Socio promoneor, patientiam habeam, usq; dum singula perlustrare vacabit. Itaq; fessis ab itinere viribus indulgens, Epistolam Tibi hanc scribere, et Te bene valere volo.

Artabanus Ximeni suo. Roma 2da. Epistola 4ta.

Secundam Tibi ex hoc loco scribo Literam Ximenes, vellemq; si possem cuncta distinde deferre; Magnitudo enim Urbis antiquis ac novis monumentis decora, et splendens, diversi populi congerie permixta, confusam et suspensam tenet mentem. Urbs quidem, prout nunc est, amplitudine sua Populiq; multitudine, Pelone, aut Nankunga vel Cantona, non est comparanda, sed monumentis, adiuq; ac praecipue multarum Pagodarum splendore, longe praestantior. Sed super vacaneum est, Te meq; descriptione Urbis fatigare, nostri enim hac melius Patriq; meo Ruppelbis, qua in relatione mea deerunt. Sufficiat Tibi innuere, me paucis quieti diebus datis, adscitog Antiquario, quem vulgus Ciceronem vocat, partitem magna Urbis speculari raritates. Vidi Supremi Principis, qui Papa voce communi nuncupatur, vastissima Palatia, tum ingens Petri Templum, cum suo grandi ameterio multitudine Columnarum obitio, quod exaequo inter miracula mundi censendum foret. Vide et alias Superbas Basilicas, magnificas aedium Structuras, Fontes numeros, ampla Collegia, Monasteriorum Nosocomiorumq; utri-

usq; seors G

usq[ue] Sexus innumeras pane, ditissimasq[ue] fundationes, magna vivi-
da Charitatis exempla: tum Principum Turpuratorum, quos recte Man-
darinos vocarem: pompas Legatorum apparentias, Ceterorum colli-
viam Populi populiem, in Summa bonum uliq[ue] absq[ue] confusione Or-
dinem curiose perscrutabar. Sed qua magis attentionem meam
terrent, sunt innumera antiquitatis monumenta, humi quidem
majori ex parte sepulta moles, sed prisca Romanorum magnitu-
dinis non obscura indicia. Hinc Colisai Circuli Theatra Therma,
arcus Triumphales, Capitolium, Adriana moles Obelisci, Julia,
Panthcon, Aqueductus, Pontes, statuarum atq[ue] Columnarum
infinita Congeries etc. verè Imperatricis Urbis speciem prae-se-
runt. Ast ut Ordinaria curiositati meae statis facerem percon-
tari non neglexi, quis tanta Urbi dederit exordium? Pastores
Libertini respondit antiquarius. Tum ego, a quo magnitudini
Ejus venit incrementum? a Libertate reposuit Aereo. Quis de-
mum casibus et fato occasionem praebebit? Libertas pariter
continuavit Aereo. Dolore tadium me vidisses Ximenes, tantas
Libertati cui jam corde favore ceperam, in sepe vicissitudine, ut quod
una manus aedificat, altera destruiere viceatur. Historia dein-
ceps Romana avidius incumbens, ea qua jam dicta sunt pal-
pabilius cognovi. Nimirum Libertatem Romanam studio Ro-
ni Publici innixam super Imperia mundi elatam, demum
ambitione Avium depressam, in ruderibus misere sepultam et
exanguem occubuisse: tacitusq[ue] ingemui summis tandem da-
ri casum Imperij. Inter hae presentis Hierarchiae obser-
vati systema, nec omnino absolutum Dominium, nec
plenam ferme libertatem adverte. Quippe Regnantem Prin-
cipem, nunc in solio coruscum et tremendum, nunc Vasal-
lorum Principium obsequio conspicuum, nunc militum ca-
tervis stipatum, nunc ab Imperatorum Regumq[ue] Legatis
adoratum: nunc iterum humili Sella portatum, nosocomia
visitantem, pauperi cuiq[ue] accessum praeberentem, nunc Supre-
mam in Terris potestatem, nunc Papam seu Patrem, nunc
servum Servorum diu, considero: capereq[ue] haud possum, ut
magnus Princeps, suprema Potestate praeditus, tam diver-
sas Conditionum sortes jungere non fastidiat. Non desunt
quidem, qui dubiis meis Satisfacere volunt, sed quia articulos
fidei involvunt, uti Venetij de statu, ita huc de fide velitum
mihi puto. Non displicet mihi Carmoniarum Vestrarum
pompa, devotionis Ordo, conformitas rituum, placent diver-
si Monachorum catus, quinimo varietas cuullorum dele-
ctat, sed obligationes quasdam supra vires humanas existimo, et
ni omnes similes Tibi fiant, capaces regula adimplende vix cre-
do, aut certe Eunuchos putabo. Nimis forte sincerus Tibi videbor
sed ita voluisti. Ceterum Regimen Principis saepe Diastenorum,
exacritudo, Magistratum ac Tribunalium vigilantia, Populi
continentia Magnis Imperij exemplar dale possunt. Et quod pe-
culiare Imperij hujus bonum est, Justitia huc non ex lytro sed ex
officio agit, suppletq[ue] negligentiam delatorum, nec horum defectu, re-
us absolvitur. Ast ubi publicam Charitatem considero, qua sparsis per
urbem Xenodochijs, egenos miseros, Peregrinos, invalidos, infirmosq[ue]
alut, et complectitur incredibilem sane putarem, ni oculis perspexissem.
Hospitale solum, quod S. Spiritus nuncupatur, ultra Septem
millia infantum ad praesens nutrit, educat, instruit, et dotat: duode-
cim Nutrices excubias agunt, qua allatos die nocturne infantes ex-
cipiunt. Vidi ipse Centenas Virginum Cohortes, vidi innumeros in-
fantum greges, quibus domus haec vitam, habitum, et dotem sub-
ministrat, adultosq[ue] disciplinis, et artibus imbuit. Sane stupori mi-

hi haec

hi hac et solatio sunt. Nec plura Tibi, qui Patriam Tuam melius nosse debes: hoc tantum Nomine mentem Tuam capere satis nequeo, quod desertam tam gratam Patriam tam amano climate relicto, viarum pericula, et alieni Cali incommoda, ac pane injurias sectari voluisti. Manere in hac Urbe diutius animus mihi est, aut certe denuo reverti, neque enim satis Curiositati mea feci, sed oblata occasio alio jam advocat. Advenit huc Emisarius Ottomanus in Galliam properans, Literis passus bene munitus, hic itineris sui Comitum me desiderat, postquam infirmas a lapsu equi vires resumet. Interim ultiores recommendationes, a Socijs Tuis ad illas Orbis partes, conquirere Teq; valde obsecro, ut eis gratias agas pro ea quam mihi ubiq; testantur Civilitate, ipse demum bene vale, ac ulteriora a me expecta.

Artabanus Ximeni Genuam

Epistola
5ta.

Italicus oris prope valedicturus, scribere Tibi ex hoc portu volui, in quo commoditatem Triremis, qua nos vehat in Galliam expectamus. Jam Roma qua vidi, quare observavi, literis meis Tibi libere annotavi, sed illud pratermisi, quod in ipso ferme abitu, Epistolam a Te mihi gratissimam, per quemdam Missionarium receperim, qua et Patris mei, et Tua valetudinis statum mihi detulisti, Summoq; solatio replisti. Me vicissim ut vividum, et bene contentum statim, scribere ubi Commoditas Paucorum Tuorum adest, ac synopsim quandam itineris mei referre non intermitto. Scias igitur, postquam cum Ottomanis Romam abseperim, velociori quocq; cursu, nos huc properasse, sed non tam infructuose, ut prorsus observationes meas negligerem; quippe usu libri, et adjuncti Socij instructione, pauca me omisisse credo, qua digna situ occurrebant. Vidi Siennam; ut minores transerant, amplam scilicet amaram, quam liberam olim, sed a Toscano Principe in potestatem redactam rescivi. Vidi et Florentiam praetacti Ducis Residentiam, dignam magno Principe, multisq; Basilicis, ac superbis aedibus plenam. Transivi per Lucam Civitatem pulchram et munitam, Libertatis nomine gaudentem. Fui et Pisis, quo Curiositatis gratia Ottomanum pertraxi, ut pendentem Turrim, adeoq; magnificas conspicerem possim. Invidimus et Livornium ubi portum maris Mediterranei insignem, et Hospitale pro Africanis, et Asiaticis eorum observavimus. Fateri debeo, multas, amplas ac pulchras, Civitates, Italiam Tuam plenam, dignam, qua mundi teneret Principatum. Pervenimus tandem Genuam amano declivissimam ac ad mare descendentem, commercijs opulentam caimicis structuris vastam. Nec desunt Spectacula publica, praeter illas larvatas rimas, qua Venetis certis diei horis, Formam hominum transmutant. Genuam cum liberam esse perspexerim, insita Curiositate Regimini Normam suscitabar. Confortem Venetis esse comperi, ea tantum differentiâ quod Venetis ad vitalitius Dux, hic Triennalis eligitur Gonfalonierus. Ceterum, Libertas Legibus circumscripta et obediens, felices et opulentos Cives reddit. Hoc nihilominus inconveniens, tam Genuam quam et Venetis observo, quod dum ipsa Civitates Libertate gaudent, Vasallos et Socios suos, ab ea exclusos absolutò Imperio tenent, id quod et Libertati Romanae, fatales olim revolutiones attulisse didici. Breviser igitur hinc absepsurus, ventisq; denuo vitam committere meditans, Patrem meum et Te bene valere cupio, nec obliviscar Te de ulteriori sorte mea sincere instruere.

Artabanus Ximeni Marsaliâ

Instructam in Portu Genuensi Triremem postquam cum Ot. Epistola 6ta Ottomanis ascendi, triduo prosperi venti cursu Marsiliam ap. puli

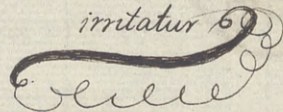
puli, ubi pedem Pallia fixi. Facies videntis Urbis Populig Civitatis et ad
 omnes novitates effusi, novas mihi illico species objecit uti qui eousq; nec
 in Asia nec in Italia tantam mortalium ac precipue sexus ad-
 verti familiaritatem. Occurrebant advenis Incole, qui hospitalita-
 tis amicitiaq; offerebant certamina hi obsequio illi consilio aderant
 omnesq; humanitatis demonstrabant Testimonia. Tacitus proinde
 cogitabam, singularem quandam genti huic inesse Libertatem qua
 ad tam amenam vita contribueret rationem, animoq; ardebam, ubi
 primum occasio daretur, Nationis persecutari sortem. Hinc pau-
 cas qua hoc loci egi moras curiositati meae impendi sed primava
 opinione decidi, Galliam enim ab absoluto Rege gubernari. Pote-
 statisq; Regia non nisi soli Deo rationem redditurum Principem
 didici. Fateor me haud satis capere posse, tam amplo quantum
 hic est, Libertatis usu posse frui Populum sub absoluto natum.
 Tu ipse nosti Ximenes, quomodo timida, quamq; solitaria red-
 dat populorum ingentia respectus ille, quo a despotis Imperio-
 rum in Asia tenentur. hic totum aliter, quinimo Veterorum
 libertatem tripudia Massiliensium superant. Tum quem nam
 Deum coleret Rex cum populo percontari libuit? percepitq; eun-
 dem Religionis qui Romae esse statum, hoc discrimine quod ad-
 dicti Aris, binos agnoscant Dominos, unum Gallia Regem in tem-
 poralibus, alium Romanum Principem in spiritualibus, idq;
 sine invidia Regis: id quod nondum combinare valeo, ut Princeps
 absolutus Authoritatem suam dividi, absq; invidia pateretur.
 Caterum Urbs haec Populorum commercio, quam situ amari-
 or, portu amplo et seuro gaudet, qui etiam Navalem Regis
 Classem continet, Populoq; Africano patet. Nec desunt deora-
 mbes, solertiq; opificum non ad usum modo, sed et ad luxum
 commoda suppeditat. Gras hinc migrare intendimus, proinde
 pauca haec scribens, Te bene valere desidero.

Artabanus Ximenesi Parisijs

Epistola
Ima

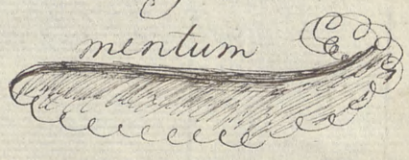
Masilia usq; huc, latum, commodumq; iter habuimus re-
 rum omnium sufficientia ac obvia ubivis civitate gentis gaudeba-
 mus, nullibiq; maestos esse licuit pro genio nationis, quem nulla
 absoluti Domini coarctat ratio. In via opulenta ac amane occur-
 rebant Civitates, eaq; hilari ac solerti populo, et rerum affluentia
 plene; Nec desunt antiquitatis monumenta et superba moles, tum
 hinc inde Regis vel Magnatum Castella. At Urbem hanc postquam
 intravi, Populoq; innumero Plateas implente, et continuo quoddam
 motu, et sagacitate agitato, obviam factus, diversum prorsus ab aliis
 Nationibus, genium gentis adverti. Lapsis demum viribus, per pau-
 cos dies indiversione quietem dedi. Tunc fultus Tuis Tuorumq; so-
 ciorum recommendationibus, omni humanitate et Officij ami-
 corum cumulo, Dein fido duce stipatus, protensa Urbis hujus isto
 tempore perlustrabam, quacunq; scitu non minus, quam curiositate
 digna erant. Urbem Magni Imperatore dignam, monumen-
 tis Regum deorum, tum Basilicis, ac aliis structuris publicis, politie
 affluentia, ac luxu etiam ceteris prestantem video. Nec defui specta-
 culis, diversis Congressibus, in quibus multa, quo curiositas impel-
 lebat, perdidici. Sed tantum mirabar tacitus, quod Natio haec quam
 ab absoluto eiq; Potente Rege gubernari palam est, effusa saepe ni-
 mirum Libertate oris passum Principis sui actiones Consilia et Re-
 gimen, impune proscinderet? Nec quietem animo dedi donec quid
 sit rei, a socijs Tuis percontarer. Risere ad haec amici utq; dubium
 meum eamarent, scire me voluerunt: eos omnes quos pruritu lingua
 in Sacrum Regis sui Caput animatos credebam, hodie dum pro
 gloria Regis vitam dare mortemq; hilariter oppetere paratos. Neq;
 Rex: aiebant illi: haec ignorat, sed contemnit, saepeq; relativ non

irritatur

irritatur modo, sed irridet. Imminerebat interim Magni Hispaniarum Legati ingressus solemnis quem ut distinctius spectare possem auxilium ab amicis petii, nec difficulter obtinui. Pompa haec pro dignitate Monarcha fuit magnifica ac rutilans, sed et Urbis splendor Aulæ Regia magnitudo patuit, mihi vero summum ingessit desiderium Regis Ipsius visione frui. Nec spe frustratus, officio uti prius amicorum aditus, vi Varsaliam die, qui Legato Hispano pro publica ejus audientia praefixus erat. Vidi igitur Magnam Regis Majestatem aulæ splendorem, tum Ducum ac Principum Magnificentiam satellitum catervas, militum lectissimas cohortes, pulchro ordine dispositas, et ad vocem unius promptas observavi. Magnum sane Imperatorem, summisq; Asiae Sultanis comparandum, jam primo obtutu mihi persvaxeram. Astubi propius accedens facilem accessum, Principisq; affabilitatem, non Throni superbiam, non subditorum timorem considerassem derogatum quodam modo Mstæ putabam. Tum novum mihi videre erat, post peractam brevi hora intervallo audientiam Legati, Regem Ipsum paulo post Satrapis suis commixtum, paucos respectu distingui. Ac ubi Imperatores nostros, uti nosti nemo impune aspicere, nedum accedere potest, hic omnes peculiari Regem, tangere manusq; Cunuchorum, satellitumq; custodia cingit, hic foris satellites, omnes ferme advenas si locus caperet, Regem adire permitteret. Nostri prono ad Terram vultu adorantur altiturniq; talem inter Mstæ jura reponunt, hæc quantum observavi ne ab uno quidem subditorum suorum Rex salutatus fuit: nostri minima de Mstæ sua remissione contemptui haberentur, profundoq; silentio coli gestiunt, hæc Regem clamorosus Populi applausus, et confusum Plebis vivat exhilarat. Sane hac aliq; qua Mstæ demissionem, et subditorum audaciam involvabant, combinare haud potui, quamquam grata adverti. Sed et Sultana Regnantis Serenitas, totiusq; Terrarum venustas, ac nobilis quadam Libertas sexus quam nulla coarctat clausura, gratam non minus quam Majestosam reddidit Pompam. Non describo tibi luxum, qui mihi tum inutilis, et excessivus, tum arctans, et incommodus videtur. Viros copiosum exteri erinis tegit vellus, capellumq; inutilem gestant, vestem curtam textilis auri, argentive copia gravat, pedes serico obliniti doctis incidunt passibus. Sed feminarum longè majus studium. Caput crispis pilis tenue, prodigialitas lapidum illustrat, corpus quod strictissime lumbis tenus arctatur vestis integre non operit humerosq; ac manus nudæ cadunt. lumbos vero certa inflati utri timbælia ample dilatant, eorū larga holoserica cum protensa cauda ambiunt. Sed similia & in Italia observavi, nec ingrata oculis hæc species paret, quantumvis luxu non usui serviat. Cum vim Imperij Gallici, uti superius innui, suaviter hauriens, latus revertabar ad amicos nec continere potui, quin observationes meas yddem patefacerem, quibus illi subridendo, multis persuadere conabantur, plus periculi Sultani Asiaticis quantumvis numeroso satellite stipatis incipere, quam Principibus Europæis, qui non in milite, sed in amore subditorum fiduciam reponunt. Nondum satis curiositati mea habui, inhæserant enim menti reflexiones, quomodo absolutus Galliarum Rex, qui omnia quæ vellet posset, quic nulli nisi Deo rationem reddere dicitur, abstinere se ab ea potestate valeat, quæ magnos ac tremendos in Asia Imperatores efficit? Ipsa quoq; Imperij voluptas imperfecta videtur, si mutila est. Hæc ubi amicis aperui, tali me responso allocuti sunt, quod etsi mihi gratum mihi fuit, & Decorum meorum cum astris connedionem habentium potentiam convellat, quia tamen ad argu-

mentum

meritum amicis servijt, annotare Tibi illud non dubito. Scimus, inquit illi Imperatores Tuos Artabane, peculiare habere Deos quos in Pagodis locatos, colere quoddam modo creduntur, sed dum non ignorent Deos hosce, manu hominum fabricatos, oculos quidem habere sed nihil videre, aures gestare, sed nihil audire, mirum non est, si diis Eiusmodi rationem potestatis sua reddere se minime obligatos vident: hinc obligatione tali sublatâ quinimo Ipsimet Imperatores decorum loco se se credentes, facile in omnem licentiam, quo passio vel furor ducit effunduntur, atq; talem potestatem, faciendi quidquid libet, inter Suprema Majestatis sua, jura reservant. Est longe diversa, inquit Regum Nostrorum est ratio, gaudent quidem suprema Jungi potestate, sed supra leges humanas elevatos sciant, sed Dei Præceptis se sponte submittunt; Illius quippe Dei qui rerum omnium Author Omnipotens simul ac omniscius, tam Regis quam et Populi, merita recompensat, vitia punit. Hac cum Regi Nostro subditisq; suis indubitata sint, vides Artabane, quantam pietatem menti Regum insinuent, quantisq; cancellis eos contineant. Deum hunc Quisq; Præcepta, quia Imperatores sui ignorant, non habent, cui et rationem Potestatis suæ reddere, et obedientiam conscientia præstare se credant ac perinde in sola voluntate sua, fas et nefas omne constituunt. Illicusq; illi, mihi vero opponenti Deos meos esse pariter immortales, omni suos ac omnipotentes, permittere hæud volebant, sed et mihi litigare in terra aliena fas non putabam. Nihilominus eo nomine gustos eos Principes non dubito, qui uti credunt, ita se exhibent eaq; ratione nec Deum suum, nec populum deipiunt. Continuabam deinceps amanae urbis, frui Delicijs crescentes, inris gustu parum abfuit, quin humanitatis illecebris, ac vitæ voluptate caperes, ni excessiva, et prope importuna Nationis Societas certiq; casus et dispendia, genio meo, quem nosti genti mee naturaliter solitarium in esse, indies magis ac magis repugnarent, nauseamq; prope adferrent. Capto itaq; commoditatem cujusdam mercatoris Angli, qui Asiaticarum Regionum linguarumq; non ignarus, eo nomine charior mihi venit. Cum hoc Angliam brevi petere intendo, ac quid quid ulterius observavero, Tibi pandam Nunc vero Te bene valere cupio.

Artabanus Ximeni Londino.

Epla ova

In Comitatu mercatoris Angli, uti Tibi anteriori Epistola innui Parisijs abscpsi breviq; intervallo Galliam, reliqui Regionem alias a marißimam donis Nature et rerum omnium affluentia in abundanti præditam. Interim nationis Britannicae quo tendebam mores, gubernij formam Regni rationes in via perscrutabar, Angliamq; iterum in Libertate gubernari didici. Brestia in proximo Galliae portu, promptam Navem invenimus, cui nos committendo expeditum paucis diebus trajetum, perfecimus, Angliamq; salutavimus. Non displicet et hæc Civitas Communis Populi modeßiorem tamen, ac in multitudine citurnam, differentemq; a Galliae Civibus, genium observo. Londinum, ubi mercatoris cura ammodi nunc subsisto, Metropolis Regni est eaq; Parisijs magnitudine ac opibus, Populiq; affluu, minime cedit. Par-lamentum Angliae agitari eo tempore offendi, ac ubi rescivi illud esse magnum Concilium ad quod ex Jure Libertatis, Status Regni conveniunt, eo majori attentione formam et Arcana Quis perdiscere satagebam. Tum quasita viri maturi amicitia, quid sit Libertas Anglica? exquirebam. Docuit igitur vir Literatus, Britannia magna Regnumq; eo enim vocabulo tria Regna Angliae coalescunt, quantumvis Successione Regalis Familiae non careat Libertatem tamen cum Imperio combinare sumpsit, adeo ut relictis certis Regi suo Prærogativis, quas satis ample pro Majestate exercet, Status nobilitatis majori, et minori Camera distinctus, principales decidit materias, easq; pluralitate votorum determinat. Et hoc est inquit, quod vocamus Parliamentum. In hoc Pavis ac belli tractantur negotia, in hoc militi Stipendia, erarij publici emolumenta, commerciorum rationes, Classis maritimae destinationes, et similia Regni Consilia

discutiunt

discutiuntur. Non displicuit et hoc Libertatis sistemma auremque praebe-
 bam, quoniam, aut quo tenore negotia tractarentur. Nec difficile arca-
 num illud fuit, convenientibus enim ad publica diversoria, Angliis
 facile rem et modum auxilio interpretis perscrutari potui, ac saepe
 ipse disceptationes Parlamenti in diversorijs continuari vidi. Ad-
 veri inter hac binas regnare actiones, quae acerba proorsus dispen-
 sione se se dilaniantes, fatalem aliquem casum minari videntur.
 Tum quid sit rei ab amico quarebam. Factiones illas dixit, esse in
 Regno antiquas, et saepe in maiorem Libertatis auctoritatem ver-
 gentes: una, factio Vich alia Torris nuncupatur. Prudentia Regis
 est, unius vel alterius prapotentiam moderare, ne in Licentiam ex-
 crescat: Nam si contraria aula praevaleret, Ipsi Regi, auleque Mi-
 nistris fatalis evenit; id quod exemplo recenti confirmavit, dum
 Ipsi Regis infami nec libertatem hanc contaminatam aspeve-
 ravit. Mirari libuit Libertatis ejusmodi excessum, causamque susci-
 tari volui, cur absolutus Gallia Rex securior sit in Throno suo
 quam Anglus, qui non absoluta Potestate, sed ex arbitrio Civium
 regit? Suspiciam respondit vir amicus, Libertatis amorem nu-
 trit hic Populus, promptusque ad extrema, licere sibi putat etiam
 ea quae alibi horrorem movent. Protrahebatur diutius Parlamen-
 tum, in quo dum in ministros Regis jacerentur convitia, dissolve-
 re illud visum est Regi, ut novo semel Parlamento, affectu me-
 luis aula subjecta, prepararet. Ego interim, perspectis quae visu
 digna erant, observataque modestiori Regis hujus quam Gallia
 Majestate, ulterius progredi, mercatoremque meum in Hollandi-
am quo tendit comitari intendo. Socios Tuos hic non offendi,
 quantumvis Parisijs praemonitus essem, latere aliquos in co-
 gnito, cum palam agere non possint ob rejectam ante saeculum
 Principi Romano; qui male hic audit, obedientiam, quam
 tamen absolutus Gallia Rex retinet. Cura igitur mercatoris mei
 hanc Literam committo, quam securam via ad Te perventuram
 spononit, Te interim chare Ximenes bene valere cupio.

Artabanus Ximeni Bruxellis

Desiderio summo tenebar notificandi Tibi ea, quae mihi, post
 abitum ex anglia intervenire, id quod citius defectu commodi-
 tatis, quam ex hoc loco exequi non licuit. Postquam Londino cum Mer-
 catore Anglo abscesserim, uterque facto aliquali gyro per terram, na-
 ve in Hollandiam vecti sumus: in eaq via a mercatore eductus no-
 vam Hollandis Republica Formam inesse didici, Nimirum: eam
 esse Hollandia Libertatem, ut ne Principis quidem vel Regentis Um-
 bram patiatur. Acaphalam prope dixisset, si Praesides Provin-
 arum, per turnum succedentes, per os Pensionarij sui mentem
 Republicae saepe abstractam exponerent. Ea tamen Regimini
 Normae bino prope saeculo regitur, ac magnis Europa Potentijs saepe
 caput opponit affluentia opum, commerciorumque sagacitate, quae
 Chinis nostris non ignota est innixa. Et defacto objectum commer-
 ciorum, quod omni titulo ac Nobilitate praefertur unicuique ferme est
 Republicae hujus studium. Ceterum ampla Libertate Consuetudine
 gaudet adeo, ut si forte deos meos in Hollandiam invehere velim, mo-
 do Republica sibi utilis, gratus acceptarer. Nova haec species Liber-
 tatis, quam nullibi adhuc talern offendi, curiositatem meam exauit,
 eamque experiri volui. Amstelodami quod amplissima mercatura Em-
 porium est, fiximus domicilium in diversorio mercator et ego commu-
 niq mensa et commercio utentes, nihil adhuc sinistri perspexeram.
 At cum mercator peractis negotijs in Angliam transfretaret, tum
 jam relictus mihi Libertatis Hollandica insultus sentire capi. Equo
 adhuc animo tuleram continua quovis, ferme passu dispensaria, sed ubi
 faules, injurias a plebe pati depositumque meum violari ab hospite con-
 tigit

agit ad Iudicium recurrere neceſſum habui nec ſatis mirari potui, omne
 non modo obſequium, ſed et Conſilium largiter emendum iri. Juſtitia ta-
 men Jidens ſententiam preſtolabar. Quid putas Ximene, qualis fuit
 injurias quas pertuli ipſe ego compenſare, depositog meo renunciare de-
 bui, inſuper pena in me multatq; exarceri licentia, Decreto Judicis lata,
 et niri datam mihi a Patre lapidum pretioſorum manum penes me cu-
 ſtodirem, forte et his privatum me dolorem. Tum demum Libertatem Con-
 ſcientia perſpecte cognovi. Extricatus triſti negotio Hollandia quam pri-
 mum licuit evolavi, nec ſatis, quo tendebam, ravi. Ad Belgium ſub Vice-
 Regia Potestate Caſaris perveni timensq; mihi adhuc a Libertate Conſci-
 entia, ſedulo qua ſit gubernij Norma, quis Conſcientia ſtatus perqui-
 rebam. At ubi Belgium huc, ravi Caſaris Imperio Libertatibus li-
 vium mixto gubernari, Conſcientiaq; ſtatum eundem, quem Roma
 eſſe cognoviſſem respirare cepi. Perſpecta demum ſinceritate ſentis,
 non ea quidem, qua prima fronte blanditur, ſed qua humanitatis ac
 diſcretionis effectu advenam obfirmat, animum reſumebant ne grava-
 tim amicitiam incolarum experiri, ac ubiq; Civitate modesta ſed re-
 ali unarog hospitalitatis Commercio abſq; diſpendio, proſequi me gau-
 deo. Antequam huc pervenirem, aliqualem Regionis hujus ſeu Gyrum
 ubi multitudinera veruſtarum Urbium, ac fortaliorum opificum
 congeriem artium omnium ſtudia, ceteraſq; induſtri Populi cu-
 ras obſervans, nihil ultra voluptati ac felicitati mortalium deſce ar-
 bitror. Non absolutum Dominium coarctat Lives, non Libertas de-
 pravat cuncta moderato Regimine teneri adveſto. Urbis hae quae
 juſto Titulo Metropolis inter ceteras cenſetur, magnitudine ac plen-
 dore paucis vix cedit, ſed ſcientiarum atq; artium induſtria fer-
 me antecedit. Nullog Natura vel opum eget aliunde ſubſidio. Hic
 iterum Conſortio Sociorum tuorum lator, conſilioq; utor, ipſiq; pra-
 ſentes Literas commendo, Nam brevi ulteriores Germania pla-
 gas inſistere, animo induci. Tu interim bene vale, et adjunctas
 uti ſoles, mandarino meo recede.

Artabanus Ximeni Gedano.

Longiori temporis intervallo ſcribere Tibi praetermiſi, ob defe-
 ctum commoditatis, quam in Portu hoc nancisco, ſeri-
 emq; tranſacta peregrinationis meae per Oras Germania inter mil-
 tert Tibi nolo. Bruxellis poſtquam abceſſi, ab Urbe ad Urbem a Reli-
 gione ad Religionem greſſus movez, ditiones Imperij Germanici
 in longum peragravi, moresq; via diſimiles a Belgico genio compe-
 ni. Ubi autem profundius in Germanias penetravi, gelidiori re-
 na, minusq; grato obtutu ingenia offendebam, fraudis tamen ex-
 pertem Populum expertus ſum, et ubiq; ſolertiam, induſtriam ac
 politiam obſervavi. Civitates plurimas pulchras, populoſas, et opu-
 lentas opum et artificum Congerie plenas pertranſivi. Inter
 hae Guberniorum rationes obſervans, nunc directa Principum
 ſuorum poteſtati ſeu dominio ſubjectos, nunc liberas Civitates
 ſub Magiſtratibus, omnes tamen quae ſorte gaudentes perſpexi,
 nec jam diſcrimen facere poſſum, inter Imperium mite temperatamq;
 libertatem. Id adhuc annotatione dignum obſervavi quod per omnes
 quas huc-uſq; luſtravi Nationes, nullibi vidi homines ad arma co-
 gi, ſed publico delectu, propositog ſtipendio liberè advolantes no-
 menq; ſuum militiae adſcribere volentes, ſub ſigna recipi. Sane
 convincor militem epiſmodi non coactum, ſed ſponte arma ſu-
 mentem determinato animo pugnaturum. Asiaticis Noſtris uti ho-
 ſti alia eſt ratio ubi nolentes volentes juſſa Principum ſuorum cae-
 qui, Caſtraq; vel adacti ſequi tenentur omnes. Perveni demum mer-
 catorum ductu ad optia Baltici Maris ubi Anſaticam Civitatem Lu-
 becam eamq; liberam, ſed vicini Principis vexatione afflictam invi-
 ſi Inde nacta eorum mercatorum occasione in Sueciam vela ed-
 panvi, temeritate magis ut fatear, quam voluptate ductus, ultimas

Septemtrioni

Septentrionis oras invisere gestiebam Sic nave conscensa appuli
 Stockholmiam quam Regni Suecia Metropolim cognovi. Urbs est ma-
 ritima, Regisq; Residentia, commerciis et industria dedita, Portus Baltico
 sat amplo gaudens. Me cum nulla Negotii teneret cura, perscrutando
 Regimini inubui, didiciq; gentem hanc ferme ante Chinarum Nostra-
 rum Imperium, originem suam deducere Revocata postliminis Liber-
 tate sua gaudentem Suecia Populum deprehendi, eamq; uti sub absolutis
 Regibus fortius desideratam, ita nunc modesto usu gratam omnibus
 / prater Regem; perpepsi quippe obrogatam in multis Majestatis
 juri Authoritatem, Consilium Republice ad se pertraxit, ac eo ut Rega-
 lia etiam aggratiani mutarentur Ipsiq; Regi Regiminis Præcæsi
 Potestatis ac mensæ norma præscriberetur. Itaq; Suecia e Regio, Nobi-
 litari Civiq; et Rusticano statibus composita. Rempublicam nunc
 constituit multisq; e primevæ forma Libertatis instauratis, reliqua no-
 va Regiminis Constitutioni superaddidit. Pavis Belli, Commerciõrum
 stipendiorum delectus militis, cateraq; Regni Negotia quinimo et of-
 ficialium creationes ad Comitata tracta. Sic Republica Authoritas,
 Regis dissimulatio, Nobilitatis emulatio, Civia studia Rusticorum
 Potentia, in confuso permixta, latere potius, quam certis legibus teneri
 videntur. Grata hæc vicinis etiam Populis accidit revolutio, uti qui belli-
 cosos olim Suecia Reges et gentem experti agere potentiam ipsorum su-
 stinebant, nunc Comitatum tantum study allenti, sæultori conatu
 pericula sua prævident, et præveniunt. Hæc aliq; gentis ingenia, u-
 sum, politiam, commercia, et defectus, cum perspexissem, reditum
 trans Balticum apparabam, nec longa mercatorum mora me deti-
 nuit. Conscendi itaq; mercatoriam navem, sed brevi relicto portu violen-
 tia tempestate factatus, naufragium prope subire credebam, cum ce-
 ce ad Borussia Regis littus egressus, novam salutavi Regionem. For-
 tuna igitur qua accidit, quodq; salvum a naufragio reliquit, contentus
 Populi Borussiae humanitatem perquisivi. Cognoveram quidem
 germanicam Theutonibus indolem, sed eam minimo Principis sui
 rigore depravatam, peneq; ad inhonesta proclivem adverti: quippe ex-
 cogitate et in immensum protracta dationes, industriam, fere populi
 superant. Hic primum in Europam despoticum Imperium, hæc
 dissimile ab his, qua Sultanis in Asia communia sunt, perspexi
 Baserat recens, jactura meliorem quærere auram, itaq; ductu merca-
 torum, quos Socios periculi habui Sedanum direximus, paucisq;
 Septimanis pervenimus. Aliam rerum favem Populiq; mentem
 inveni Sedani. Urbs hæc Magna, venusta, et munita, Emporium
 est celebre Baltici maris: hinc navium omnis generis affluxum,
 Commerciõrum Congeriem, Civium industriam, artium studia, Ple-
 bis Continentiam, Magistratûs vigilantiam, aliq; libere ac bene
 ordinata Civitatis emolumenta considero. Sed quod magis atten-
 tionem meam attraxit, adverti plurimos commeantes, habitu et for-
 ma Asiaticis prope simili, meq; jam Asia limitibus appoxi-
 mase lætabar Polonos demum esse didici a Sarmatis Asiaticis
 descendentes ipsosq; ampla Libertate gaudentes: quinimo Urbs hæc libe-
 ra sub Clientela Regis et Republicæ Polonorum Privilegiis suis
 gaudet. Fateor Xenenes me voluptate jam quadam trahi erga Na-
 tionem hanc Sarmaticam, postquam enim amicitiam Ipsorum
 sectari capi, non modo ingenium mite, humanitatisq; plenum,
 sed et genium sinceritatis Compatibilem perspicio. Proposueram
 quidem eadem quâ veni viâ per Germanicam ostia Mediterranei
 maris, petere, sed nunc desiderio captus, Poloniam peragrarè in-
 tendo, ac provincie initio cum amicis Consilio Poloni ajusdam no-
 bilis distincti amicitiam capto, cum quo Varsaviam Regni se-
 dem properare cupio. Socj Tui quos huc inveni auxilio mihi et so-
 latio sunt, illis hanc Epistolam confido, Teq; bene valere desioe.

Arabanus Ximeni Varsavia

Ximeni officio qui commercij causam in Persiam, et usq; Chi-
nas, perlingere intendit, hac vice utor, ut Te & Mandarinu
meum de statu et itineribus meis informem. Sedano amplam tibi scri-
psi Literam, nunc qua exposit observavi, non ingratus accipies. Inito
pactō cum quodam nobili Polono de quo tibi innueram, Sedano me
expediri et per Prussiam quam Regalem vocant, Polonia Subjectam
iter Thorunium direximus, in eoj et amonitate Provincia et Fertilitate
gleba, et omni in via commoditate fruebamus. Ubi vero Thorunium ad-
venimus, civitatem flumini magno Vistula adjacentem, ydemq; Pri-
vilegijs, uti Sedanum gaudentem, minus quidem populosam, et minus
opulentam inveni, attamen Civili Populo plenam et decoram. Demum
ulteriori via cum Nobili meo accinctus, non ea quidem diversariorum
ut in huc usq; fruebamus opportunitate sed in recompensam nobi-
lis ille, usu gentis suae ad Nobilitates Residentias audacter diver-
tebat, in quibus a Patronis locorum omni hospitalitate excipieba-
tur Participabam ubiq; de hac Civitate mirabarq; nullo lytri sala-
rio, tanquam in propria domo, nos laute tractari, ac sponte dimitti
Non potui continere, quin Nobilem percontarer, quid rei? quod
populi gratis humaniterq; tractemur, imo et cogamur? Ne mi-
ris respondit Polonus, cum esse nobis morem, ut sicut ego nunc
humanitatem hujus experior ita si forte venerit ad me pari et si
quid supra Civitate a me recipiendus foret prestamus nobis mutua
Hospitalitatis officia, eumq; qui tali Civitate caret publico odio
prosequimur. hoc studio Civitatis amorem nobis et popularitatem
conuliamus, quive plus ea eminet, plus inter Conives honoratur.
Ulteriosem interim itineris tractum, eo quo capimus, modo continu-
avimus. Causasq; Nobilium nec omnino rusticas neq; commodita-
tibus destitutas et quamvis minus politas, satis tamen amplas et
honestas, Dominosq; locorum suprema quasi auctoritate subje-
ctis imperantes considerabam. Oppidorum nihilominus patula
egestas, tum Lagorum hinc inde luguricola agrestia, tacitam quan-
dam miseriam celare videntur. Secreto attamen impulsu sortis
Polonorum inhaerem Marina illius Reiplice sistemna, ubi incolae
absq; ambitu et invidia contenti vivunt Polonis inesse putabam.
Hinc in via otiosus esse nolui, sed a Comite itineris diligenter sta-
tum Reipublicae Poloniae perdisceram. Tum Nobilis multa et
magnifica de Libertate Poloniae disserens sequentibus essentialiter
Lunctis me instruit. Reipublicam videlicet hanc tribus con-
stare Ordinibus. Quorum Primus est Rex Ipse, electione gentis
non Successione ad Thronum elevatus et Rex apum nuncupatur,
eo quod omni prorsus aculeo careat. Secundum Ordinem compo-
ni ex Senatu tam Ecclesiastico quam Saculari, qui a Rege
creantur Tertium Ordinem Nobilitatem Regni qua numerosa
est comprehendere. Rex certis Laicis Conventis qua jure juran-
do affirmat Reipcae juramentum praestant. Nobilitas ab u-
triusq; influentiam capit. Potestas Regis absoluta Ferme est, ut
beneficiat minime autem ut noceat; Nimirum, omnes Parogative
Gentis Senatoria Curules, Ministrorum munia, Clava Ducum,
Nobilium dignitates Regalia Pona, militum officia Spiritualium
Praeeminentia, Urbium et Incolarum Privilegia, afflictorum Pro-
tectiones, omnia demum qua Gratiam Principis respiciunt a Chu-
prema Regum Auctoritate procedunt. Tum edicta Publica Co-
mitionum indictiones Legatorum receptiones, Passallorum Investi-
tura Junis Majestatici sunt. At ubi puniendus est Nobilis
ne feloniam quidem aut laesa Majestatis reus, nullā Rex perse

potestate

44

potestate sed Tribunalium & Jurisdictionum lege publica institu-
tarum ac nomine Regis agentium iudicio uti debet. Rex denique nul-
lam Nobili dationem imponere valet nisi Nobilis ipse in Comitibus con-
sentiat. Verbo nullum nocendi, omne beneficiandi seu aggratiandi
Imperium Regi datur, adeo ut gratiam quam hodie Nobili conferret
cras ne ab ingrato sponte tollere possit et hanc vim et Basim esse Liber-
tatis Polonia dixit. Senatum cum Primale institutum esse tanquam
intermedium Ordinem ut atteneat ne vel Principis auctoritas vel popu-
li libertas prevaleat: et ubi Rex predominari vellet, Primati Jus datum
Regem admonendi. Ordinem Nobilitatem praeipuum Republicae Jul-
crum conseri, eo quod et arma teneat, et Zelo Legum, ac munitioni nun-
tiorum suorum in Comitibus concursu emineat, ac ferme prevaleat. Hi
demum Tres Ordines simul juncti omnes materias status discutunt,
et sanant. Boni Publici rationes examinant. Belli, et Pacis negotia
determinant. Stipendia militi provident, Legationes audiunt et ea-
pediunt cuncta denique absoluta Potestate, Regis nomine tum statu-
untur Extra hanc Trium Ordinum Unionem, et assensum nihil im-
legis, et Statuti obliquet. Fateor Ximenes Harmoniam hanc Repu-
blica et quodammodo Majestaticam Libertatem magnas mihi inje-
cisse species, ubi tam prudenti aequilibrio Imperium et Libertatem
moderari consivero, ubi multum vinculum Legum et gratiarum
omnes ligat. Cum hic moram agere intendam, plura forsitan occur-
rent, qua observatione, relationeque digna erunt. Hunc Jure Fevolo me
ad hanc Regiam non ita pridem advenisse, nec diu solitarium latu-
isse Praecorum enim, et Armenorum qui incolatum hic suscipere,
tum et Turcarum advenientium commercium, ac vel maxime Sociorum
Turcorum consortio utens obscuram minime ago vitam. Varsavia a-
mano ac favorabili loco sita Flumini Vistulae imminet, omnesque fe-
re Europae linguas et nationes, sed et ex Asia multas complectitur.
Palatiorum, Aedificiorum, tum Templorum, et Conventuum moles non
contemnendas continet, non ea tamen politica pollet, qua Regiam
decorat Metropolim. Regis adpraesens abest Aula, sed brevi speratur,
eo quod Magna Regni Comitibus imminuant, ac proinde Majestatem
Regis, quem Magnum ac justum Principem esse dicunt tum Ma-
gnatum pompas videre anhelat. Interim Epistolam hanc Tibi scribere
volui, Teque bene valere.

Artabanus Ximenes Varsavia Vdo Epistola 12.

En adventu huc meo scripsi Tibi Literam captata occasione
mercatoris Armeni, praesentem obis suis commens, ac ea qua
successive observavi adjungo. Innueram Tibi imminere Comitibus Re-
gni Generalia qua uti informor nihil aliud sunt quam magnum
Trium Statuum Republicae Concilium, talique modo absolvi solitum
Rex ante omnia perquirat a Senatoribus, super quibus materijs
tractanda crederent Comitibus Consilia tum his cognitjs, suaj ad-
dem motiva eadem Palatinatum Comitibus communicari jubet,
ac diem Comitibus et locum praefigit sic instructi tam Senatoribus
quam Nuntius Palatinatum, convolant pro Terminis, et loco a Rege pra-
fixo, deliberationes suas expedituri. Tam praesens Republicae Ordinalis, et
ventum me tenebat prosperi Comitibus exitus Regis interim adventa-
bat Curia-magnatumque splendida ac numerosa Satellitia, ameniorem
vibi moram deditur fatiem, tum adventus ipsius Regis concursusque Popu-
li, haud disparem magnis Imperijs exhibuisse pompam. Nautica jam
magnum eventus expectatio augebat curiositatem meam. Cumque dies Co-
mitibus adventus, splendorem quidem sed confusam Majestatem
Republicae observavi. Post postquam in pleno Senatu Regem Thro-
no suo insidentem demirari licuit, fateor grandem, qualem nullibi
adhuc in Europa perspezi Majestatem vidi. Separati ex post Ordines
Nobilitatis ad Stubam Nuntiorum se contulit, ibique diutius in eligendo
Directore quem Marschallum vocant, disceptavit. Attentus ego omni-
bus, amicos questionibus meis fatigare non desij, ac ubi unius contra-
dictione crisi Comitibus cursum subaudiui, solliciti quid sit rei?

percom

percontabar. Tum amicorum unus, eam esse vim Libertatis dixit ut
unus Nunciorum omnium auctoritatem sistere possit Libertate vetandi
quam a prisca olim Romanis tractam Respublica haec usurpat. Singu-
lari pane Libertatis hujusmodi mihi paruit species, ut quid sibi
velit? instrui desiderabam. Tum amicus, Libertatem vetandi inquit,
minime quidem a Mente Fundatorum Respublica hujus procedere sed
successu temporum accessisse, et eo vel maxime fine invaluisse ut
si Rex alii Regi adherentes statutas pro Republica Leges infringere
pergerent, eo casu Libertas vetandi, sive unius circa Legem oppositio locum
haberet. Nunc quia tam grandis Prærogativa ad omnem libitum
Nunciorum detorquetur, magni saepe dispendii casum præbet. Inte-
rim ne desperem amicus præmonuit ferre ut Contra-dicens ra-
tionibus victus auctoritatem ceteris restituat. Et defacto supersedit, pri-
mus, sed in tractu Comitiorum succedit alter obstinationis genij,
qui diuturna vetandi pertinentiâ non modo tempus extrahit sed et Co-
mitia in discrimen adducit, sic rupta Comitia, magna ab initio pom-
pâ, nudam et fatalem detexere scenam. Involui Corde infausta sorti-
ni minus agitata mente ab amico perquirebam, quid sit hoc Liberta-
tis Imperium? quod unus impune, ceteris obistere potuit Nuntiis?
num Solus ille plus sapuit, quam ceteri omnes? Num omnes Rem-
publicam aut Leges suas evertere studebant, ut ab uno sustinerentur
et Libertas Respublice communis omnibus est, cur uno vetante, ce-
teri Libertate privantur? Sed nocivum quidpiam Respublica severat unus, cur
non rejecto nocibili cetera Respublica negotia peragi permiserit? verbo, cur
unus pertinax cunctorum sortem miseram reddidit? Ad hæc nihil
aliud respondere voluit amicus nisi, cum jam profunde irradicatum
Polonis morem, ut minus æstiment facturam Comitiorum quantum-
vis summis urgerentur periculis, quam minimam lesionem Libera-
voci quam Lupillam Libertatis nominant. Fatalis hæc Pupilla sorti bea-
ta Polonorum mihi videtur, dum quod Rex non usurpat quod Senatus
non præsumit, quod etiam Nobilitas Ipsa dedignatur, unus particularis
despotice audeat et perficit. Ruptis eo modo ut innui Comitij subaudi-
vi deinceps multos casu percitos, Confederationem conclamare quasi
non aliter rebus lapsis succurrere possent nisi novam hanc Respubli-
ca formam arriperent. Tum quid sit Confederatio? rescitari non
neglexi. Speciem Dictature Romana esse, respondit amicus eaq; inde
operatis casibus introductam ea tamen differentia, quod Roma Dictator
per semestre absoluta Potestate imperabat, hic sub Marschallo No-
bilitari usq; ad exvinculationem pluralitate votorum instaurari debe-
ret, quidquid ex orbita Legum excideret. Ast quanta saepe mala? Sub-
jungit amicus, hæc ipsa adferat Confederatio convolantibus Subsidi-
gna Nobilibus, ignorare inquit, te vellem nisi exusta villa ruinata op-
pida, diruta Urbes, quibus sola flevit Libertas restat Calamitatis pu-
blica documento essent. Confederationes hæc Bellis Civilibus præ-
ludia extitisse, ingemuit amicus, fassusq; solo libertatis vocabulo ludi-
Polonos, ceterum ea pati, quæ absoluta nec Legibus coerceri exercet Li-
centia. Sane mirari hæud satis ipsemet possum quod Respublica hæc vi-
ris magnis consilijsq; præstantis, videat meliora, probetq; ceteriora se-
quatur. Dum tam Sanctis instructi Legibus, tam Ordinata Libertate
præditi de professo quasi nitantur in vetitum Libertatemq; suam
mutilam credant, nisi legibus ipsis prævaleat. Quanta felicitate Natio
hæc frui posset, si prima Majorum suorum instituta pura
mente ac Lelo sequi vellet. Adamaveram primo obtutu ut ingenue
fatear, Libertatem Poloniam præceteris cum primis fundationis
ejus instituta perpenderem, ubi Regis Majestatem sola Clemen-
tiâ niti, ubi Senatum æquilibrium tenere, ubi Nobilitatem Liberta-
tem Legibus regi credebam. At quantum abest a prima sui origine
Ipsi ingemiscunt Poloni, nec mideri valent. Fateri ego si menses
nihil esse sub sole tam firmum quod non infringat licentia, ni-
hil tam Sanctum quod non violet. Ambitiõ, vel quæstus Cu-
piditas. Quam differentem a priori quam Tibi anterioribus
detuli, ideam hæc invenies, sed et mentem meam summè perple-

plexam tenet, ut quid sentiam de hac Libertate prorsus ignorem, ta-
met si satis temporis hic exegerim quo cuncta rimari poteris.
sem. Nunc Vindobam iter dirigere meditor, brevique hinc expediri volo tum
quidquid deinceps occurret. Sincere tibi pandam. Interim benevale.

Artabanus Ximeri Viennā

Epistola
13ta

Expeditus Varsavia, certisq; Mercatoribus junctus iter direxi ad
hanc Caesaris Magni Residentiam, cursuq; recto intra octiduum
ad Ditiones Imperatoris perveni, ubi multas Civitates venustas &
populosas pertransi, ac praecipue Vratislaviam commercij Polono-
rum ditem. Sed antequam Publica tibi scribam, particularia quadam
pratermittere nolo. Dum iter adhuc in Polonia facerem, occurrit at sorte
in via vir quidam, etate jam grandaevis, cui nivea pectus tegit barba ha-
bitu simplex sed posturā venerabilis, iter pedes faciem, diversoriumq;
Nostrum accedens, Hunc ego curiositate ductus sciscitari non intermisi
latinitatis mea auxilio utens, quis nam sit, et quo teneret? Eremitam
se esse fassus, nomenq; Raimundi portare, atq; Romam voti causa
tenere. Tum ego, Eremitica vita seriem, mortificationis annos, ali-
asq; circumstantias perquirens, modestiam demum Eremita et hi-
sarem contentumq; animum Considerans, rogavi, ut Comes itineris mei
quo tendit ipse Romam esse velit. Acceptavit non gravatim propositi-
onem meam Raimundus, mihiq; jam ex nunc pro Comite junctus
tadia itineris lavat, et in multis fateri debeo sincero obsequio consilioq;
adest. Hunc itaq; bona fortuna Echatem nactus, am et peritum et
sincerum cognovissem, multa ab eo perdidici qua forte ignorassem. Hinc
certos tibi discursus quos secum habui deferre, serieg ipsa uti concerta-
vimus, exponere volo. Quasivi ego, quasit conditionis Raimundi ratio?
cur tam tristem, et extorem amplecteretur vitam? Tum Raimundus,
ut sincere inquit, questioni tuae respondeam, scias Artabane, me hanc
vivendi sortem degisse, amore libertatis. Desine, praecipitanter interrui-
pi, libertatis factare sortem, studui ego curiosius varium Libertatis
statum, sed nullibi adhuc tam perfectum vidi quem non ambitio, a-
ut malitia mortalium temeraret. Te in solitudine liberum hoc non
nisi nomine putabo, quod nemo sit qui Libertatem tuam convellat
ac proinde nec alia mente credo te elegisse hanc Libertatem amoris.
Quod ubi dictionis lapsu prolatum amē audivit Raimundus, illico
blande corripuit: non te falleat, inquit ille, Lusus vocis, amor Liber-
tatis non Libertas amoris solitudinem beatam amplecti me fecit,
neq; enim Libertas est in malitia sed licentia. Sane igitur debes
Artabane, me liberum natum, diu satis Libertatem mundanam
sectatum fuisse, nec quid sit Aula, quave ejus illacebra, ignorasse;
Et cum nullibi magis, quam in statu Libertatis ambitioni hu-
mana campus pateat, permixtum mihi credebam, cuncta voto
metiri, ambitu vorare, ac ubi industria non profeci, univulsi ten-
tavi, ac vili magnatum obsequio me manipavi: tum saepe virtutis
periculum feci, indignaq; adulatione, et obsequio innotatus, diu non
intellexi, me manipium voluntatis alienae fieri. Sic spe lactatus
longā, demum frustratus, viris honestis odio, vicioris respectu, mihiq;
ipsi oneri fui, usq; dum vincula qua portabam, sensibilibus cognovi.
Pero quicquid sed serio compedibus solutus, libertatig; mea restitutus,
vitam quam miraris letus amplector, ac bona mente contentus
soli Deo, cui Libertatem conscientia debeo, manipatus vivere et
mori constitui. Non eo inficias, subsumpsi ego, menti tuae Raimun-
de sed nondum te liberum, imo nec satis probum aestimo, quousq;
Libertati conscientia manipaberis. Vidi enim, et meminisse in
Hollandia, qua et quanta flagitia producat conscientia Libertas,
Teq; ni huic renuncies, Felicem haud putabo. Intellecti objectionem
Raimundus, erroremq; meum modestē corrigens: Non ea est, inquit Con-
scientia mea Libertas, qua in Populo Hollandia scandalo tibi fuit.
ibi credere qua velis, vel non credere, Summisq; Deum oppetere offensis;

non recti

non recti amore duci non probitatis vinculo teneri, sibi omnia licere, nisi
quae Legibus Magistratum vetantur, Libertas Conscientia praesumitur
cum verius sit Licentia vitiorum. Ast Libertas Conscientia mea
mihic semilium est, vitiorum prorsus, servitute extirpanti, sulcum con-
pedes dirumpere quod honestum ac rectum est sectari, vitare probrum,
verbo Libera Conscientia latari. Hanc Libertatem in Aula olim perdi-
deram nunc in solitudine inveni, et a longe tacitus penso, falso liberta-
tem appellari, qua omnia licere sibi vendicat, qua libent. Liberum pu-
ta Artabane, qui nec patitur vim, nec infert vitamq. suam ad recti et
honesti Leges componit, ac tum vere Libertate Conscientia gaudet, cum
libere pro ratione mentis non contra rationem agit. Sed ut melius com-
prehendas, continuavit ille, non dubito Artabane Te Deos Tuos colere, eosq.
credis suppono praecipere, ut quod tibi non vis alteri ne feceris. Hinc si
praecipit hoc rationi insitum, adimplet, Libertatem Conscientia mea
sequeris, si seas licitum tibi credes, Libertatem indues, quam nunc de-
struaris. et hanc differentiam Libertatum Conscientia quas equi vel
iniqui discernit intentio. Similitudine quidem vocum consonam,
sed effectu dissonam Notabene. His alijsq. discursibus Raimundi,
qui secretum quoddam menti mea praebent solatium, convictus
video, neminem mortalium vera Libertate frui, quem Conscientia
licentia tenet. Sed satis jam de Libertate dictum esto, ubi ad ma-
gni Imperij pervenimus Sedem. Esticbam ego summo in via
desiderio videre Monarcham, quem Potenti Turcarum Sultano for-
midabilem scivi, Majestatemq. eius supra ceteros eminentiorem
menteolvebam. Ast ubi faulsi conatu tum in Ecclesijs, tum in Aula
satis superq. spectare Casarem licuit, qui nimo nec aditus audientiam
petenti Denegatus est, continere admirationem non potui, quin eam
Fido Eremita meo communicarem sciscitans quidnam rei sit? quod
omnes fere Europa Principes, quantumvis absolutos, ac praecipue
hunc Casarem supra Reges elatum, sine fastu aditus, saulem repe-
riam? Religionis Nostra respondit Eremita, quam Princeps Europae
profitentur, hunc esse effectum, ut se abominabiles crederent, ni hu-
mani essent memoresq. mortalium sortis, homines se esse minime
obliviscuntur, et ut ut subditis imperant Deo tamen vivo se reddi-
tuos rationem sciunt. Convenit hoc cum illo responso, quod Parisijs
annotavi: voluig scire causam cur saltim Majestatis Casarce
Aula Majore ceteris Regibus non splendet apparatus? cum e con-
verso modestiorem longe, alijs perspiciam? Amor Populi reposuit
Raimundus tum justis Principis suave Dominium, hanc quodam
modo Majestati praescripsit normam, ut prater Aula Magnates
Imperijq. sui Ministros, nimis Satellitum ceteris laud indigeat.
Sed si Motus inquit, hujus vites mirari voles Castra Imperatoris adi:
Hic Caesar Clementia justitia ve subditos regit ibi Tutelam Popu-
li sui gerit, justosq. inter Potentiam ac amorem discrimine a-
mari a suis timeri ab hostibus gestat. Fateri cogor Nimeses, fe-
licem sub tantis Principibus hanc mundi partem, ubi tirani-
nide pulsata aut mite Imperium aut Legibus Ordinata Liber-
tas beata Nationum sorti obvenit, populusaq. miser esse nequit,
nisi quem tedeat aequitatis. Hic omnes Conerum Librorum quan-
tatione habeant, hareses sunt, nullog metu fisci sua posteris
securi transmittunt: panam subit nemo, nisi Crimine convicto
Ipri Prasius. Legibus arctantur. Sed quid plura tibi, qua tu melius
nosti. Jam Augusta Urbis hujus cum suburbis amplis vidi rari-
tates, visitavi Praedicas perspexi Palatia, Magni Danubij Conside-
rari Commoditates Fortalitij Turcis olim funesti situm observavi
Principum ac Ministrorum Magnificentias, Populi solertiam, Ar-
tificum industriam, Urbis politiam, aliq. digna demiratus sum,
Incolarum deniq. hospitalitatem germana Sinceritate notam ed-
pertus: nunc ulteriores gressus Romam praparo, una cum Rai-
mundo

munio meo, quem jam more tædet. Interim Socj. Tuis hanc literam
trado, Tuamq; Romæ invenire anhelat, ac Te bene valere exopto.

76

Artabanus Ximeni Verona

Epistola
IIII

Quis indispositio, qua me hic loci detinuit, tempus scribendi tibi
præbuit, ac ea quæ subsequenter annotavi, deferendi. Post abscessum me-
um Viennæ, fido Raimundo comitatus, tractum per præcipuas Regi-
ones direxi, ubi venustas Urbes, Populo solerti, ingenioq; militi, plenas ob-
servavi, ubiq; humanitate incolarum cumulatus. Ultimatum per monta-
na Tyrolis pertransiens, Chinorum meorum silum animo solvebam.
Demum ad planiciam Veneticæ ditionis descendens Veronam portu-
gi, ubi febribus languorem mecum traxi, sed ab eo liberum me jam sci-
as. Regiones quæ a Vienna usq; huc pertransiunt, mihi cog. Germanis
Communi Imperio, sive Casaris, sive aliorum Principum subesse,
ne quidquam particulare in Regimine offendi, quod jam tibi non scri-
berem; nisi quod certi sint Principatus, qui Principes suos, calibes, &
Sacris debitos esse volunt, qd; partim Imperij Germanici Vasalli sunt,
partim Romano Principi obstricti. Sed et Ipsum Casarem, Reges,
Principesq; Europe præcipuos, Supremam dicti Principis Romani
Potestatem recognoscere didici. Sic quid sit hæc, ac tanta Potestas Papa
eo enim vocabulo communiter appellatur Romanus Princeps, ab
Cremita meo inter tædia itineris discutabar. Ille morem questionum
meis gerens ita me instruit. Principis Romani Imperium
esse particulare, illudq; non per Europam modo, sed per Asiam,
Africamq; et usq; in Americam extendi, nullo Monarcharum or-
bis damnò vel incommodò; non in corpora; inquit ille; sed in animas
mortalium imperat Papa, Divinisq; non humanis legibus fideliter
regit. Imperium hoc quia Casari Regibusq; ipsis salutare est, bo-
nig; Regimini in Populo normam præbet, aliud non modo charum
habent, sed distinctâ obedientiâ recognoscunt. Enigma forsân; sub-
junctit Cremita; proponi a me tibi credes Artabane, sed si Fideli
Nostra Scripturas perdiscere voles, facile vim Potestatis hujus
percipies. Non vacabat tum animus plura indagandi, Raimun-
dog; pactum inveni, ne quid proponeret, quod humanum Captum ca-
cederet; cum et hoc in Animas Imperium Deo potius quam Ro-
mano Principi competat, nam si immortalis est anima, uti &
nobis Chinensibus de fide est, qua ratione mortali Principi sub-
jaceret? Non negavit Raimundus argumentum meum, immor-
talem animam, Deiq; existentiam, cui anima esse suam debent,
asseveravit omnino. Sed subjunctit, nùm prætenderem ut Deus
voluntatem suam generi humano declaraturus, de Cælo in Ter-
ram descendat? si id prætendes; inquit ille; facile tibi et in hoc ipso
satisfaciam, si non prætendes, Vicarium, seu Interpretem volun-
tatis Divinæ conudere debebis. Et igitur iste Vicarius, quem et Pa-
pam veneramus et Judicem Controversiarum in dogmatibus ha-
bemus, cæco enim obtutu salutem Nostram non sectamur. Ast
si hæc tibi; continuavit Cremita; mysteria videntur Captui Tuo
repugnantia, Te in libertate Arbitrij relinquo. Tum ego, quid sit
hæc nova Libertas Arbitrij scire volui. Ad hæc Raimundus,
Lumen inquit, rationis humani a Deo inditum, ejus ductu
inter Bonum et malum, distinguere valet, ut ab hoc declinet,
illud sequatur. Hæc Libertate Felicitatem nobis vel interitum cli-
gimus, et si mala optione pejorem sortem, amplectemur, culpa
nostra erit. Quævis forsân; Artabane, continuavit Raimundus,
quomodo solo ductu Arbitrij Nostræ, ejus incerta est optio, bonam,
malamve sortem discernere poterimus? illo vel maxime casu,
quo voluptatis impellit illecebra? Ita sane est; inquit ultra;
nullo ductore citius errare possumus, quam Nostra propria, si-

ve ratione

se ratione sive voluntate, ni prae scriptam à Deo regulam vita sequamur.
Hujus Regula cum Summis Interioribus, isq; a Deo constitutus sit Papa Con:
cilio Ecclesiastica Hierarchia fullus, mirum tibi non sit, si pro Supre:
mo Conscientiarum ductore sive Directore adoretur. Inter haec alia
cum Raimundo certamina, invidimus in Libertatem Filiorum Dei
malitiosè quidem ego retorquere volui, nimm de his loqueretur quos Po:
eta Literis tradidit? Sed bonus Eremita ingenie protestabatur,
nihil a se proferri, quod aut Fabulas Poetarum sapiat aut sine:
ritatem laedat. Plectos sive Praedestinos intelligebat ille, qui bonam
virtuti partem et libertate recta rationis ducti, libera ab omni crimine
consuetudine gaudent, et in quos malignis Spiritus, qui animarum Ty:
rannus est nullam potestatem exercere valet. Vides Chare Ximenes
Peregrinationis mee metas, sed quo me ducent? ignoro. Perlustratis
spatiosa Urbis hujus monumentis, admiratusq; Coliseum quem in
parte integrum conservant Aves omnibusq; raritatibus loci perpe:
ctis ulteriores Romam gressus dispono, ac simul desidero Urbes
illas, quas priori tractu obvias non habui, perlustrare eo magis,
quod libris itinerantium incumbens multa antiquitatis Roma:
na monumenta speculari gestio. Divertam et Laterum, quo pra:
cipue Raimundus me evocat ibiq; domum quandam ea Palesti:
na integrè translata videre cupio. Tibi deinceps reliqua scribam,
ac de ulteriori intentione intermabo. Nunc bene vale.

Epi-
Notas.

Araban. Ximeni Romã

Eccae me iterum Roma, cui fortius quam credere potes, inherere
me sentio. Ximenes Chare permeando Europam compellavi Tibi
multas ac diversas Libertatum species sed ultima cor occupat, quam
a fide Raimundo perdidisti. Dùm ego intelligere hac renuebam, sed
menti ac oculis obtrusa ultro animum pane divincent. Tremo con:
siderans quem usum Epistola hujus facies, vellemq; ut eã acceptã
domo Mandarinis abscedas, non ideo ut te suspicer mortem fuger:
e, quam usq; Chinam venisti quare, sed ne Later meus necis tua
reus evadat Interim suppone Mandarinis de me qua veles, Lite:
ramq; huc adjunctam, quã longiorem moram in Europa capeto trãde,
sed resolutionem meam cetera, aut si forte molliorem illum Fide tua
effecisti, precor notifica solatioq; filium reple. Nec plura Tibi hac vice,
ipse animo perplexus, ac conturbatus vale.

P.S.

Cum jam Literam meam expedire pararem, recepi bono omine
ex Collegio Missionariorum Tuam, qua eo majori mihi est sola:
tio quod in ea gratas percipiam Notiones quibus mihi innuit
permisum Tibi esse a Mandarinis meo, ut majori quam ante
libertate exercitium Religionis perageres. Oh! quanto fuerit
gaudio, si Mandarinis ipse Dogma tuum amplecteretur? Vo:
larem Domum gestiens meo Tibi Socium libenter prastarem.
Scribe. Notifica. & Vale.

PILNA

W dniu swego wesela postury wspaniale postępują-
cego do Oblubienicy swojej Baranka
I.O. Xięcia Andrzeja Stanisława Koszki Hrabie
na Zaluskach ZALUSKIEGO Biskupa Krakow-
skiego Xiążęcia Siewierskiego ~
Przy solennym ingresie Jego.

OBSERWACYA

Zobopolne Oblubienców przybranych na ten akt
afektu oświadczenie ku sobie.

OBRAZ

Niesmiertelny honor y chwala, zabitego Ba-
ranka Wacława S. przy Uroczystey pod ten
czas do Gospodarskiej swojej Bazyliki Reli-
kwij znamienitey przez I.W. Wacława SIERA-
KOWSKIEGO Biskupa Przemyslskiego In-
trodukcyi

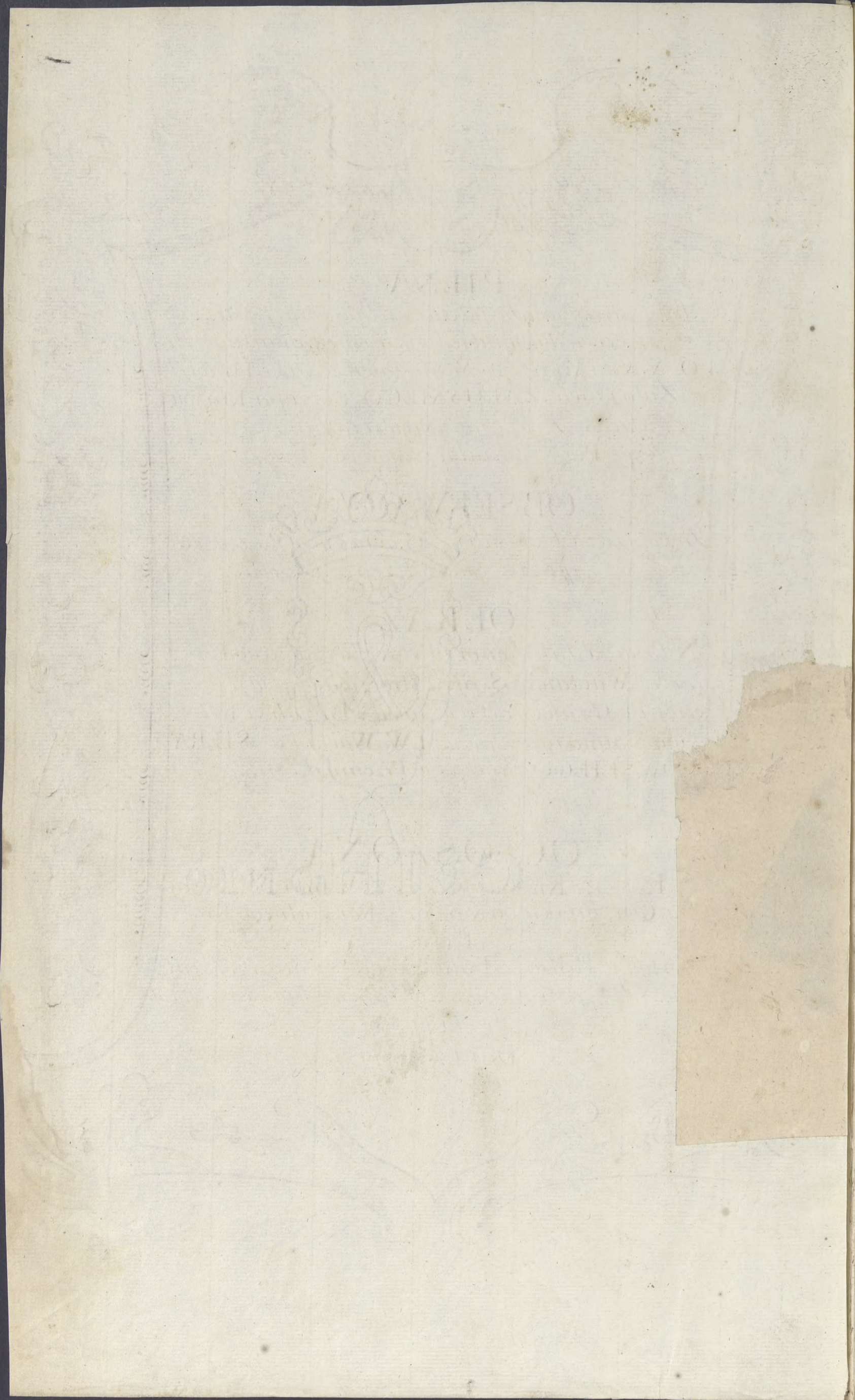
OGŁOSZONA

W Katedrze Krakowskiej przez W. Imci Xiędza Io-
zefa Gorzynskiego Kanonika Katedralnego Krak-
Roku

Ktorego w Posturze Baranka na Swiat przyszedł
Zbawiciel y zabity w niesmiertelney zostaje czi y chwale
1777.

Dnia 7. Maja

mus pro

signo ari
re. Here.

signo ari
Lionis A. Sen
hocalar.

KALAMUS

Gaudeamus & exultemus & demus gloriam Ei, quia venerunt nuptia Agni, & Uxor Ejus preparavit se Ap: 19. v. 19.

Cieszmy się y weselmy y dajmy Mu chwale, przyszło albowiem wesela Baranka y przygotowała się Oblubienica Jego.

Dionus est Agnus qui occisus est accipere virtutem & honorem. Ap. 5. v. 2.
 Godzien Baranek który uśr zabity oebrać część y moc.

mus pro Scemmate

signo arietis incipit

rzy wspaniałey weselącego się Baranka * pompe, dzien dobry, dzien wesoty, dzien wspaniaty, dzien blogostawiony, opowiadam. D. J. Dzien u dobry bo Tobie wielki Wawellu * sponsa agni, gdy przy pierwszym do Ciebie ingressie Tobie zastubionego Baranka sprawiedliwosci Słonce swoje in Ariete zakładając rezydencyą, dni wielkie w dalszym swym nieomylnie ominuieć panowaniu, gdy zaraz dzis przy wschodzie Tobie totum conspicuo dimanat lumen ab Agno. Bądź dobrej myśli Dycezya Krakowska na wesotei się albowiem w długie czasy y mile zabiera lato * ver erit perpetuum, gdy się Roczniarządów twoich dzis szczęśliwie od Baranka LALUSKICH zaczyna rewolucya, hinc spargere tibi innotat, Athereos Arietis fulgentior ignes; Dzieni to wesoty, bo do publicznych applauzów przy weselu Baranka wszystkim otwartym animi felicia lati argumenta sonant. Nie dobrze się tedy przy takiej czasy wesela y onia apparencyi zasepione wydać twarzy, z wypogodzonym tu się trzeba stawic czotem, bo te okropne ponurych min obłoty, sama czasy y onia rozchodzi chwila, do wesolosci zachęca Bismo. Gaudeamus & exultemus quia venerunt nuptia Agni. Potrzeba się na te Gody przystroic, nie tylko w weselną szatę, dobrą mine, ale z otwartą na applauzy gębą, ut demus gloriam Ei bo w nieprzyzstoyney przybranych Sukni na Gody non habentes vestem nuptialem, y tych którzy przy publicznych okrzykach niechcąc applaudować obmutescunt, iako takich witają Gosci, kto ciekawy niech czyta Rozdział Lukaszow 11. v. Nie pytam się tedy was ciekawie qui sunt hi sermones quos confertis ad invicem. Nie pytam co za racya powszechnych wesolosci, publicznych akklamacyi, bo wiem dobrze ze conjugalia Festa qui canat est clamor. Dzieni to dzisiejszy, dzien wspaniaty, nie tylko z solenney nowego Baranka introdukcji, ale y ztąd ze dzien Pański. Dies Dominicus hac est illa dies in quam distulimus, weselnego tego Aktu po pierwszych zrekowinach veteris re-

signo arietis ver incipit
signus Astronomicus inde
notatur.

meare

meare triumphos. Ten to jest dzień który Bóg do samych tylko stworzył
radości, tu poposolitym postanowił uciechom, hac est dies quam fecit
Dominus exultemus & laetemur in ea. Dzień dzisiejszy siódmego dnia
Maja, jest nam jeszcze dzień błogostawiony, bo od dnia w którym
venit summa dies & ineluctabile fatum wdzięcznego niegdyś Oblubienca
Joannis gratiosi dzisiejszy Oblubienicy, gruba ta Oblubienica dni swo-
ie dotąd pokrywała zatobą, y iak Druga Judyth in secreto orabat cubi-
culo. A widząc Bóg quanta sub nocte jaceret nostra dies, dzis nowego Jez ob-
myśla Oblubienca, która deponens vestimenta viduitatis suae na-
nowe temu Barankowi przystraja sie szluby Uxor Cuius prepa-
ravit se, a Bóg zaraz przytym Uroczystym Akcie iak od stworze-
nia Swiata, tak do dnia dzisiejszego szczególnie dniu sió-
dmemu błogostawi, benedixit diei septimo. * Nie idę tedy po zwy-
czajne przy dniach weselnych do starożytności wroźki, gdy
widzę z tylu okoliczności przy dniu wesolym w którym się dzie-
ie hac conjunctio felix, że Bóg Go sobie nie tylko pobłogostawit, ale
na wieczną wszyszkim poświęcił pamiętkę, benedixit & sanctifica-
vit illum Gen. 2do.

Ala za coż proszę przy weselnych idnego Baranka applau-
zach do których nas animujesz Janie S. Gaudeamus & exultemus
quia venerunt nuptia Agni; smutną zabitego Baranka obchodzić ka-
żesz Parentelią Dignus est agnus qui occisus est &c. za co weselną appa-
rencyą na którą się dzis Oblubienica Baranka zdobywa, Uxor Cuius
preparavit se grubym pokrywać jirem, wesole okrzyki na których
gminne kompanie zgodne formuią concenty centenis resonant nunc
vobis ora smutnemu głuszyć lamentami, zdami się ze wesoty. Ne-
osponsorum Panegyrik z pogrzebowym niezgodzi się ka-
niem. Za co Oblubienice Idy do których dzis ad cenam Agni zapra-
szają, zatobnym kwasie chlebem, który to inter bellaria mortis aridus
eccoquit dolor wybotie Canticorum alty spuszczoneym na requiem nie wy-
dadzą się basem? a za coż ad nuptiale Thalammum, gdzie venerunt nuptia
Agni dla zabitego Baranka smutne wystawiać Catastrophe. Same-
mu to tylko Maniliusza Porgwata Synowi damnosa fuere, gaudia
bo dzień który tryumfalne iako Zwycięzcy podnosił Arkady, oraz
mu smiertelny wystawit Katafalk, all nam dzień dzisiejszy
portendit ferale nihil, nil triste minatur, y owszem iako Macedoniskiemu Mo-
narsze Filipowi była ta szczególnie Sacra dies, w którym z odebra-
nych razem wiadomości dwa liczył tryumfy z podobiego mocnie u-
fortyskowanego Miasa Polidea nazwanego y z otrzymanego zna-
mienicie zwycięstwa przez Parmeniona nad Illiryjskimi Stowa-
kami. Dak przy garnących się do Naszey Katedry szczęśliwościach
z okoliczności dwóch dzisiejszych tryumfów, to solennej zabitego
Baranka Wactawa S. Relikwii introdukcji, to wspaniałego in-
grpsu ad sponsam suam dawniej zaslubionego Baranka, potrzeba
ć przyznać Wawellu, illa tibi merito est illa notanda dies, bo nie tylko
tak wiele zgromadzonych okoliczności sam dzień ten ad nobilitatem wy-
noszą ritum, ale nawet Origenes solennizujących Go, wyzey coraz a wy-
zey kanonizuje, gdy Hom. super Cantica Canticorum tak mowi. Beatus est
qui Sabbathis sabbatisat, sed beator qui sabbatisat Sabbatorum Sabbathis. I tć
by mi Uroczystość zgodnym dzis przynależało procedencyi nowe-
go Baranka uczcić Panegyrykiem, wysokim y talenta Jego wypnieć
stylem, ut fiat tanta alacritas animi, quanta rerum consideratio, ale żeby sie feri-

Judith ca. v. 5.

Judith |. XV. 2.

* 7. Maii Wraz był.

Apoc.

Livius de Lib. 1.

Plutarchus.

alis stylus z tak wielkim nie zgodził światem fecundiori ia to zostawie, ingenio, sam zaś z godnym Auditorem zdaleka przypatrywać się, będę. /: gdy chwalić nie umiem. /: posturze postępującego dziś ad sponsam suam Baranka z obopolnemu ich ku sobie affectowi, gdy venerunt nuptiae Agni, z drugiej strony chwale, nieśmiertelną zabitego Baranka Wadawa S. dignus est Agnus qui occisus est accipere honorem & virtutem Barankowi Apokaliptycznemu ztąd tedy niech będzie tam przyznana Divinitas, Agno occiso Waclawowi S. Honor nubenti & sedenti in Throno potestas. Ad M. D. G.

Apoc. 5.

ybaczysz I. O. Ma. Liże ze się nie puszcze, w nie-
 zgruntowane pochwał Twojej Przeswiętnej Prosapij
 morze, gdy y brzegu nie wiem, bo quis venerabilior sanguis
 qua major origo. Nie wnijde, in calculum wielkich Bogã sa-
 gogę w Oryczyznie wyliczając Antenatow, bo tu tylko
 per fasces numerantur avi, liczyć nie będę, in sacro Orbe magna
 caelestia semina mentis, bo onych liczne Ksiąg wydanych daie, swoje swia-
 dectwo potomności volumina, a w Was żyjących żywe konterfektua
 Oryginaty, gdy w Was te same renata nobilitate virent. Nie poyde
 w komput partykularnych twoich zasług & premia virtutum, bo
 dać mi namienic, że przed terazniejszą już był ter gemina redi-
 mitus * sacra corona. Nie trzeba mi dla szerzący się bardziej
 po świecie waszej chwaty z kaznodziejskiej Ambony multum
 tuba canere, z powinności rozwodząc się pochwałami, bo o tym już
 nie prywatnie, ale w publicznych elogiach * Stawne światła
 mowity y pisaty Akademie, quo nominis usq̃ fama vesperi venit nie exa-
 gieriue in commune bonum pomienionych prac y kosztow, bo iak
 wiele ex pretioso zbiorow swoich dla publiczney wygody udzielaliscie
 velle, światu już iawno, ze vos non vobis vellera fertis oves dość mnie glia-
 dem in nucleo zamknąć y to powiędzieć o tym Baranku, ze co tam w
 extatycznym Jana S. widzeniu Apokaliptyczney Ksiązki ku
 pospolitemu całego świata Dobru solvere signacula, nikomu nie zda-
 rzyło się, czyli nikogo godniejszego otwarcia Tej, tylko jednego tam
 przytomnego sądzono Baranka. Po bez tajemnicy w świecie Pol-
 skim, przy otwarciu Ksiązki, to jest Biblioteki Warszawskiej
 dla publiczney wygody. Plus hic Agnus dignus erat accipere gloriam.
 Nie idę tedy in laudum praecoria przy tak obficie podających się matery-
 ach, bo wiem ze ma tę swoją zdawna godności Prerogatywe, ma tę cno-
 ta u Boga y u ludzi dyszynkcyę, ma równającą się uczynkami
 Imieniowi stawa ten Przywilej, ze się obydzie bez Panegyrysty,
 nie potrzebuie za sobą Oratora, bo sama za sobą krasomowcą, sa-
 ma siebie kaznodzieją. A jeżeli ktedy aspernatrix laudum virtus iakiego dla
 naśladowcow pozwoli Panegyryku, to chyba rzadka Trajanowa
 cnota, stawnego sobie za Panegyrystę dobierać bzdzie Pliniusza
 partykularne przymioty Achillea zawołanego zwabię na pochwa-
 ty swoje Homera. Podobnym y ia to saeculorum opus zostawiuwszy ca-
 wizyi Apokaliptyczney Jana S. którą Apoc. 14. v. 2. tak mi repre-
 zentuie, przystępuie, Vidi & ecce Agnus stabat supra montem & cum eo
 144000, & audivi vocem & cantabant quasi canticum novum. Hieronim S. Lib: ad
 Jovium gore tę na ktorej Jan S. tego widział Baranka, powia-
 da

Claudian.

Claud.

* Był Biskupem Ploc.
 kim, Lucim, Chelminskim
 oraz Krakowskim.

* In R. 1746, przy otwar-
 ciu Biblioteki Warszaw-
 skiej Doktorowie z roz-
 znych Krajow pisali pro
 pramijs Elogia in laudem
 Domus & Bibliotheca

Cap. 5. v. 11. & 12.

da, że to była ta góra z samych cnot złożona Culmen virtutum, kiedy
 ja dziś przypatruję się naszej Oblubienicy Barankowi, prawdzi-
 wie go widzę in culmine virtutum wysokości mądrości gorącego ta-
 lentami, extatyczną wyniesionego ku Bogu kontemplacją w wy-
 sokiej Cnot rojącego doskonałości. Vidi & ecce Agnus stabat supra
 montem tak ci to ten Baranek zwykły innych ale cnotą przenosić,
 tym sposobem do tej wszystkich ubiega mety, bo gozie inni dać
 nie mogą, on tam stawa, vidi & ecce Agnus stabat supra montem, y napa-
 trzyć się nie da w innej pozycji, tylko in culmine virtutum, nie kon-
 tentując się równą z nimi cnotą, iść per vias plenas, ale iako z honor-
 ru y swojej wysoko lotowanej godności, tak się zaraz do sa-
 mego doskonałości bierze wierzchołku ad culmen virtutum y tam
 uszczę iako widzę nie sfatygowany stawa vidi & ecce Agnus stabat
 supra montem. Nam żywioł Jego gozie obficie rośnie krasna.
 Dla Boga cnota, mons pinguis, mons coagulatus in quo beneplacitum est Deo.
 Jan zaś S. w tymże swoim widzeniu, iaką gorę czyni Oblubie-
 nicą Baranka. Veni & ostendam tibi Sponsam agni & sustulit me spiri-
 tu in montem magnum & altum. Już też teraz iako widzę bez tajemnic-
 ce góra ta na której nasz Oblubieniec dać się widzieć, iako jest
 góra Wawellu, tak y Sponsa Agni, veniet ostendam tibi Sponsam
 Agni & sustulit me Spiritu in montem magnum & altum. O gozyby-
 sci mnie Janie S. wyniosł Duchem mądrości na tę gorę, zlebom
 się doskonale przypatrzył y tego godnie Młodytorowi licznemu
 pochwalit y okryślił Baranka, który to na tę parn dziś zawi-
 tat gorę, vidi & ecce Agnus stabat supra montem, ale że to nie mojej,
 głowy wrocę się do wysokości tej góry in montem magnum & altum,
 wysoka to y wielka góra, którą Stanisław S. wielkimi swe-
 mi ad hoc culmen iako się widzi wyniosł zasługami in montem al-
 tum, przykładnemi wystat cnotami in montem magnum, kwieciad do-
 brych uczynków zagęścił paszą, gozie teraz dilectus ejus pascitur
 inter lilia, cudotworną podwyższył władzą dla buyniejszej pa-
 szy. Mieczenską krwią skropit. Na tej tedy gorze ze dzisiejsze-
 mu Barankowi, ta cnotami zakwitła, miata do gustu przy-
 paść pasza, dziś tu się prawdzi, co dawno Izaiasz przepowie-
 dział. Pascetur in possessione tua in illa die Agnus spatiosè. Jer. 23. iakoż
 dziś szczęśliwie na tej nam stawa gorze, pisze Macro Lib. 5. Cap.
 3. Saturnaliaum że kiedy w Medyolanie zawitał na świat Anto-
 ni Jeta, potym Monarcha Rzymski, w tej także godzinie y
 w tymże Mieście widziany był rodzący się Baranek purpu-
 rowym przyodziany runem, to y Cebiel od Boga Miasto Krako-
 wie dziś potyka szczęście, kiedy przy pierwszym Lasterza
 tutejszego na tę gorę wstępie mittitur & oraz w nim Agnus
 Dominator Terra, na którym Senatorskiej godności, Bisku-
 pi dostojności udzielnego Siewierskiego Xięstwa Prerogatywa,
 zaszczyt Krolewskiej krwi z Domu Sobiejowskich rubel de
 Regio sanguine murex, tam itąd Państwu Rzymskiemu cmylny
 w zdanu swoim y faszowy wrzek szczęśliwość pod pan-
 waniem Monarchy onego obiecywał; Pobie cała Dycezya
 Tam

Psalm. 67. v. 7.

Sam Prorok Pański Izaiasz nieomylnie swe wydaie asekuracye
 zci Dwoy Baranek długo, wiecznie y szczęśliwie pańować będzie,
 na tey górze w posesyji Swoiej, w długie lata tu paść innych, y
 Sam popasac będzie, *pascetur in possessione tua in illa die Agnus spatiois.*
 Ale wrocę ja się do namiienionej przezemnie już rewelacyi. Ja-
 na S. który powiada ze z tamtym Barankiem którego nam
 pokazał, było bardzo wiele y innych ludzi, ktorych słyszał głosy
 wyspiewających Barankowi niestychanym ieszcze dotąd gu-
 stem *et cum eo M^oo^o et audiui vocem et cantabant quasi canticum novum.* Nie
 razi y owszem glaszcie uszy nowy a miły ludziom obciążący się
 koncent, rzezwi serca, rozrywa melankoliczne myśli, dana przez
 nowe pienie wesolosci okazya *canentibus canticum novum* ale rad-
 bym wiedział do czego się przecie ta nowa y tak zgodna ma się
 regulować melodyą alisci prawie w takt Cornelius a Lapide do mo-
 ley materyi na te słowa *kommentuiąc* opowiada *Canticum novum*
speciat, canitq in novationem et glorificationem tam Sponsi quam Sponsae, puta
Eclesiae, do tey prosze y ia dnia dzisiejszego licznego mego Studentora
Kompanij, azeby mi tey miłej na chwale Oblubiencow dopo-
mogł piosnki, canentibus canticum novum, wszakże nam wszyszka
potemu wiodzi się do tey wesolosci, gotowość, liczne iako wiedzimy
zapalone pochodnie, publiczne kongratulacye, powszechne wes-
solosci. Dzień nawet potemu, bo po ranniej szej burzy Sol nam lu-
at, fermosior, wdział niegdys Theodozjusza Cesarza w dniu swe-
go wesela, w podobney tylko apparencyi przychodzącego Poeta
*y powiada, ze patrząc na to pra*jubilo cordis* same mu się z ust*
wydzieraty rytmy, Hymen millenis dum nitet ignibus, dum Juno spor-
git pronuba luminum, lingua calet radiante Phabo. Przyda y tu konceptu
 z serca *każdemu* pochodząca wesolość, otworzy myśli y przyda
 weny przy spiewających harmonia, rozwiąze usta y zagrzeie ię-
 zyk, gorący affekt, bo takie niepospolitych horow y głosow kon-
 centy, właśnie *dzis* *speciant innovationem et glorificationem tam Sponsi quam*
Sponsae. Baraziej ieszcze moi popiera myśli Opata Gilberta zdanie,
 który sermone t. na te słowa tak mowi *ver novum cuius nescit antiquitatem*
materia fastidium gratia quae semper est amore recens, usu recentior, nowy to Oblu-
bieniec, nowa też pieniow wynoszących go materia, nescit antiquitatem
materia. Nie sprzykrzy się wam nigdy y was słuchającym Oblubieni-
 com zgodna serca y affektu waszego wstawiczna ku niemu harmo-
 nia, bo prawdziwy affekt, iako się nigdy nie starzeie, tak nowe a coraz
 wdzięczniysze czyni w swych pieniach odmiany nescit *fastidium*
gratia quae semper est amore recens, usu recentior Przypatrzyc się prosze
 ieszcze Baranka tego odzierzy, iak pięknie przybrany w cnoty,
 przyodziany przykładną modestyą, własnie ta barwa do twarzy
 Barankowi *Remu induti sunt arietes ovium, okryty rozliczną dobrych*
uczynków wełną y dla tego liczne przykładem swoim za sobą
prowadzi gminy M^oo^o. sequuntur Agnum quocumq ierit. Ale niechay
 nikt nie lęka się, ani dziwi, ze ia te *dzis* pokaze rogi u Baranka
 tego, które przewidział Daniel Prorok *Cap: 4. mowiąc* *Et ecce aries unus, sta-*
bat ante paludem: a iak Hebrayczyk czyta: ante portam, qui habebat duo cornua ca-

celsa, unum excelsius altero. Ten ci to Baranek tedyny Ece aries unus. Jeden poprie
dzaiący innych, godnością swoją, przykładnością swoją do Boga, do cnoty,
aries unus przodkujący y torujący drogę innym swym Owieczkom ad Ovile
Christi Baranek Dux gregis Agnus erat. Dzis wspaniałością niestycha-
ną. Procederow swoich, dawno od Salomona przewidziany postępu-
ie. Tria sunt quae bene gradiuntur Leo fortissimus ad nullius occursum pavebit, gallus succin-
ctus lumbos Arius, nec est Rex qui resistat &c. Proszę się przypatrzeć Świętym Je-
go progressom mądrym postępom, a przyzna każdy ece aries unus bene
graditur z honorem na honor, z cnoty w cnotę, mocny in Zelo, Słoty w umyśle
niezbity w radzie, na którego zdaniach y sam Krol polegat, aries nec est
Rex qui resistat &c. Kazat Symbolista namalować Baranka ze złotym
runem pilnującego Krolewskiego serca y to nad nim napisat Lemma
Augusta custodia Cordis v. 19. & 20. co nigdyś Fron Salomona z Regum Cap. 10.
ambiant y pilnowaty mocne Lwy y nieustraszone, to u Polskiego Mo-
narchy Augusta jeden tuż przy sercu Państwie na strazy Baranek
y za prawdę tam była Augusta melior custodia Cordis, gdzie magni excubitor pe-
ctoris Agnus erat. Ten to aries unus Państwiego Majeżtatu, oraz Praw Cy-
zystych na kancerskiej godności excubitor, unus agnus erat y tak obo-
ga upilnowat, ze będąc inter Majeżtatem & Libertatem na kancle-
rwie stozem osadzony, y na krok od żadnego nie odszypit, bene gra-
dubatur aries. Ten tedy aries e millibus unus, Stawa Dzis u Ciebie Sponsa Agni
Wawellu y w tryumfalney wiaźdu potażuie się bramie. Stabat penes
portam qui habebat duo cornua excelsa unum excelsius altero. Wyrzrzyj na głowę a przys-
znasz, ze to duo excelsa cornua Biskupiey godności Infuta y władza duchowna
od Boga powierzona in cura animarum, czyli dwie rzadkie innym Bi-
skupom Prerogatywy, to iest Jurisdikcyja Duchowna w podaiących
mu się w Dycezyji potornym sercem do rządzenia Owieczkach y
wtaczy absolutney świeckiej w poddanym sobie Xięstwie Sie-
wierkim duo cornua excelsa, unum excelsius altero. Czyli dwa rogi na gło-
wie Biskupiey a wspaniałe, to iest dwa Boskie od Koscioła Boże-
go tam złożone Testamenta Starego y nowego Prawa unum excelsi-
us altero które mądrością swoją nienuższone utrzymuie, w sensie
prawdziwym iak powinny być brane explicuie przy święceniu mo-
cy do tłumaczenia y na opowiadanie go, swoją karnością udra-
wia benedykcyja, od atakujących y bugących na nie, a katolickich
Kozłow broni, zastania y zastawia, onychże mocą ukrytą tych ro-
gow, konwinuie wojuie y zbua, y sam z czutosci Pasterskiej
na samey Granicy Dycezyji Krakowskiej niewzruszony się
zastawia Stabat penes portam &c. Zdaleka tedy przestrzegam z tym
umysłem nacierające tu złe Kozły, bo cornu ferit ille caveto, a tak iest
mocny in zelo, niezbity w tych rogach nowego y starego Prawa, ze
sam okrutny Lew szący się na niewinne Owieczki, przed nim
się nie ostoi, nec est Rex qui resistat &c. Nie lekac się proszę z drugiey stro-
ny, dobrej Owczarni Owieczkom, choc' kto widzi ze tak corriget a-
gnus nostris super eminent aries, bo choc' kto w rżku Jega fulminantis po-
teratis, na niepostuszne Owieczki iak Abakuk niby ostrasza-
jące widzi rogi, cornua in manibus ejus ibi abscondita fortitudo ejus, przeciw
Wam tak ten Baranek z natury swojej mity y łagodny Dzis
przychodzi Agnus mansuetus, a iak ten text Abakulea 10. czyta y
tłumaczy

tlumaczy cornua in manibus Ejus posuit dilectionem robustam fortitudinis
sua, dla tamtych srogie dla bicia y bronienia nosi rogi, duo cornua excelsa,
dla was są tak cale ukryte, ze mu ich y Malarska rka iako widziecie
y przez umbrę nie pokaze, ibi est abscondita fortitudo ejus, a bardziej iak
tamci to czytaig tłumacze, posuit dilectionem robustam fortitudinis sua bo naj-
wiekszej mocy, ktorey przeciwko wam zazywac postanowil, doznawac
bzdziecie in dilectione robusta. Po tak ustrojony w cnoty ten Baranek,
uzbrojony na zastawienie się za Oblubienice swoje stawa nam dnia
dzisiejszego na tej gorze, vide ecce Agnus stabat supra montem. Ale y spon-
sa Ejus nie bez slubnych wita go sukien, ktorych odzyczat Jan S. Apoc.
19. datum est illi ut cooperiat se byssyno splendenti & candido. Wychodzi na prze-
ciwko Tobie in byssyno splendenti & candido, to jest z otwartym y szczerym
na powitanie tu sercem, a według expozycji na to miejsce uczonego
Korneliusza à Lapide odzyczta swiętna y paradna reprezentuia purissima
& innocentissimam conversationem Sororum, w tej to Sukni, dzis przy Twoiej
y swojej paradnie a uroczystosci in purissima & innocentissima conversatione
Sor, przy tylu tu Swiętych ktoremi się zaszczyca Ciatach y Relikwi-
ach ustawicznej wędnie y w nocy niustajacey z Bogiem przez odda-
wanie mu Chwały konwersacji, datum est illi ut cooperiat se byssyno splen-
denti & candido, y ten ci to jest Necessarium przy dniu weselnym w
ktorym się dzis przystroili y witaig się apparatus, Gen. 29. Tak wozie-
czna Rachel swego sobie za serce uchwycila Jakoba, ze według Gi-
sma siedmioletnie wystugi u Labana, videbantur dies pauci pro amoris ma-
gnitudine, długie lata, gorący pędko trawit affekt niezliczone czasow
przeciaggi skracata w Jakobie affektu passya, prac samych ocho-
tna dopomagata miłość, iako mowi na to miejsce Fugo Kardynat
laborem lviabat amor, tak dalece ze choć po tak długiej wystudze za ulu-
bioną Rachelę, oddana mu Lia z kondycya imple Septimana dierum & hanc
quoq dabo tibi pro opere, y drugie siedm lat chętnie Jakob wierney swojej
ofiaruie wystugi. w Jakobie tym y Racheli prawdziwą ia widze w
Oblubienicach dzisiejszych figurę, wszakze Hieronim S. w inter-
pretacyach swoich super Genesim Rachel wytłumacza Ovis a zatym y
Jakob, ktory był figurą nowozakonnego Baranka, był Barankiem.
Wybaczysz mi J.C. M.C. Xiqze, ze y iadawny Dwoy tu tej Oblubie-
nicy dzis wyiawie affekt, bo co przed tym abscondere Sacramentum
Regis bonum erat, to dzis przy ziszczonych wotach dziwną Boską wi-
dząc spetnione Prowidencyą opera autem Dei revelare honorificum erit.
Przed czternastą w punkcie lat, iuz ci byta ta mita oczom Twoim
ulubioney Racheli nadzieja uczyniona * wszakże y samotym
dzisiejszey zwierzyles się Oblubienicy, quis enim bene calat amorem,
goys hanc ovem relictam & mastam smiercią Sponsi sui gratiosi viduatam,
swoią przez JEHO Krolewską M.C. solabaris nominacyą, do swojej
cum jubilo uzywajac ię postulacyi, gozies ię to na pocieche wyrazil,
* ześ się po te juz przedtym po dwa razy iak po swoie dawniey za-
puszczat Oblubienice po siedmioletniey juz na Kandlerkiej Go-
dnosci wystudze in Arrham danac byta Sponsa Culmen * potrzeba
bylo z cudownym Boskiej Prowidencyi rządzeniem uszytkie tak
dysponuiczej rzeczy ieszcze implere septimanam dierum ut detur hac quoq ti-
bi pro opere, a ześ się tandem in pramium meritorum Twoiej dzis dostuzyl Racheli.
Jakobowych Oblubienic liczy Gismo S. cztery, Zelpha, Balę, Lia y
Rachel

Tob. 12. v. 7.

* In. 1752. do Nayaonicy
szego Krola Augusta II. gdy wa-
koyalo Br. Skupstwo Kradk.
odbrat deklaracya lub Kan-
derywa Kor. 1752. 20. lat. Bi-
skupem Kradkowskim.

* Licz. 10. Xiqza. Imi do Kapituly
z nominacya J.C. M.C. pro postulacine.

* 1749. Zonal Biskupem Cheb-
minim po smierci Prymasa
Jerozolimskiego Prymasa w. 1749.
skupmu Kradk. 1749. 20. lat. Bi-
skupem Kradkowskim dana. 1750.
Biskupstwo Kradkowskie w. 1750.

Cap. 29. v. 30.

Rachel y to dodaie, że gdy Jakob porządane go doszedł z Rachela Marya-
zu, do udney się tylko sercem y affektem przywiązał Racheli, tandem
potius optatis nuptijs amorem sequentis priori proutulit. Wielki Jakobie dzisiey-
szy Solennizanci, bo w czterech Katedrach multiplicans tak officie Bo-
gu na Chwale sup stellas Cali Prolem, w Plockiej, Luckiej, Chelminskiej
y Krakowskiej Dycezyach, udnatze potius optatis nuptijs tey ulubioney
zdawna Dycezyi amorem sequentis priori proutulisti, takze sluszenie
się prior sponsa Lia ustarza na dzisieyszą y wymawia parum ne tibi videtur
quod mihi praripuerit Maritum? Rachel miawszy Syna Jozefa nie kontentowa-
ła się tym, ale mowita do Boga addat mihi Dominus alterum, a iak Hiero-
nim S. in Cap. Gen: 30. powiada Filius Ejus Josephi ab eo quod sibi optaverit alium vo-
catur augmentum, tak y dzisieysza Twoja Oblubienica Baranka Rachel
Ovis, maia już ukocharnego dla siebie Jozefa Referendarza Kor. Augmen-
tum honorum petivit uszere Filium alterum, którego z Ciebie otrzymuie Sekre-
tarza Kor. Filium sextera * a ia tu sluszenie zawolac moge, faciat Nescida nu-
ptiam Non duplici facundam consule matrem felicem, utherum, bo dzisieysza Oblu-
bienica dwiema się zaszczyca, ale tak stawnemi Imienia Twego a swie-
mi Potomkami, ze y w Cyczynie Consules, w godności swojej Referen-
darz y Sekretarz, y w Katedrze godna Szloda. Lisze Iridorus, ze z
takim Baranki zwykły się rodzic runem, iakiego koloru widzi się
pod izykiem Baranka płodzącego zylka, prosze tu weyzzrec *
per signam prolem nuper enixam Oblubienicy dzisieyszej Sekretarza Kor.
a Kantora Katedry tuteyszej, y na tego co na Fronie siedzi Baran-
ka, a przyzna każdy, ze w nim amula suis natalibus ora. Powiada
uszere Pismo S. ze kiedy Rachel przychodzita z Orwiczkami
Oyca swego ktore pasta, ze ia Jakob przy pieruszym powitaniu
mile ucatował. Już się uszere w was Oblubienicach Jakubowa
spetnita Figura, gdy zaś dnia dzisieyszego Oblubienica Twoja Ra-
chel na wiazd Twoy wychodzi naprzeciwto Tobie cum ovibus Patri-
sui, nam Jngem po smierci przesznego Pastera Ipsa pasubat, y tego od
Ciebie Sierdecznego dzis dopomina się pocatowania osculetur me ab
osculis ovium sui, to uerz iakiego, iakie przywodzi Origenes in Cantico Canticorum
Oblubienicy Kosciola Bozego do Chrystusa temi stowy quousq mihi Spon-
sus meus mittit oscula per Moysem, mittit oscula per Prophetas, jam ipsius cupio ora contingere ipse ve-
niat, ipse ascendet, to y do Ciebie mowit dzisieysza Oblubienica, ze z utestrnieniem
miata oscula tyle Listownych Twoich benedykcyi na Kapitulach, miata
przez tylu innych o wdziecznych tu sobie affekuracyach, teraz gdyś
się do niy zbizyt, ipsa cupit ora tuas contingere dum ipse venis, ipse ascendis, to zob-
pulny tu sobie dzisieyszych Oblubienicow affekt; a ze przy dniach wes-
selnych Epithalamii carminis omen zwykła byla wyspiewywac Starozytnosc,
ia przy tym dzisieyszym weselącego się Baranka ztaczaniu, to nuc-
cately Dycezyi, co niegdys Claudyan przy ztaczaniu Honory uszana-
pisat z Maryą niecb odmieniwszy. It optati mortalibus anni ducite virtutes
hominum, florescite rursum ingenijs dum probus decoram ducit Latuscius. Ale obaczmy
teraz krotko zabitego Baranka Chwale powiada Jan S. Apoc. 5. v. 12. ze
tam widziat iakiegoś na Fronie stojącego Baranka, iakby zabitego. Vi-
di ecce in medio Froni Agnum stantem tanquam occisum, Temu Barankowi iak
wielki tam byty swiadczone honory, gtebokie adoracye, tytuty wielkopo-
mney przyznawanie stawy, każdy się tam doczytać moze, mnie tu tyl-
ko cutawosc bierze. Dla czego to tak wielkie Dystynkcye temu tam
czyniono

Gen. Cap. 30. v. 15.

Ibidem v. 24.

Jozef Latuski Referen-
darz Kor. Kanonik Krak.
Brat Bistupa.

* Latuski Sekretarz Kor.
Kantor Krakowski od Se-
goz Xiecia Krowany.

* Latuski Sekretarz Kor.
ni dawno Kantorem ucy-
niony Katedry Krakowskiej
od kazni y szego Xiecia
Wnuta swougo.

Gen. 29.

Cantic.

21. 9. 66. u. 127.

czyniono Barankowi, y dowiaduię się w tymże Rozdziale, że to było wszystko. To dla tego quoniam occisus & qui occisus, ze zabity y który zabity a co więtsza, że powlada tam Jan S. ze lubo przed zabitym Barankiem upadali Narygo-dnięsi Koronaci, leonakże żyjącego adorowali & viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas & adoraverunt viventem v. 14. Żebym śś. trójnego nie bawit Auditora, weyzzrec prosze na tuleyszego Gospodarza, a w swojej dziś solenni-zuięcego Relikwij Wactawa S. a każdy go obaczy z urodzenia y cnot. rych łokowanego in medio Troni, na Tronie Czeskim; kto się zapatrywać da-li bōdzie, obaczy tamże zabitego, ale choć zabity, a przeciw. Noj nie-smiertelnie łokowany w pōsrzōdku samego Chwaty Boskiej Maje-statu, in medio Troni Agnum stantem, spojrzec na Świat, az go y tam narygo-dnięysze nie tylko tu, ale y gdzie indziej żyjącego adorują Troniję & procedent in facies suas adoraverunt viventem, a tak ięszcze chwalebnie, że go sam Bóg y tu nie-smiertelnie na tym Tronie Zięmskiej Chwaty sadza, bo iako świadczy legenda Życia Jego * ze zaraz po śmierci Jego Świętego Sam Bóg obławia męczeństwo Jego Krolowi Dunskiemu, y wspaniaty za-raz dla Niego kaze budowac Kosciot, a zatym ktoz nie przyzna, że ten Baranek in medio Troni z obszernemi Chwaty swojej tytulami, stat tanqua occisus, adoratur ut vivens, y tać ięszcze przyczyna, chwalebney przy solenney Jego Relikwij introdukcji dnia dzisieyszego podwyższenia tej Chwaty, az byśmy powinną czcią tego zabitego adorowali Baranka, dignus est enim Agnus, qui occisus est accipere honorem & virtutem.

In Lectionibus vita eius pro Agno Blenik.

Lev. 16. Wielkie tam Bóg swoim na ofiarę idącym Barantom kaze czynic honory kiedy krew Ich przy zabiciu łoząca się w okolo samey a nie gdzie indziej kaze rozlewac całopalnego Oltarza ofiary, si agnum obtulerit coram Do-mino, funderit filij Aaron sanguinem per circum altaris, wszystkie y najmnieysze cząstki ciata y kości, zeby z nich nie zginęło, ale Bogu szto na ofia-ry dopomina się mocno, adipem, caudam totam cum renibus & pinguedinem, universa vita lia & articulam. &c. y tam daley. Exo. zaś 26. & 36. same odziane y krwią z farbowa-ne skorki, do tatey wynosi godności, ze aby były szczegulną Przybytko-wi Jego, to ięszcze Arki Łanskiej, ozdoba rozkazuje facies operimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis, ale coz prosze Panie bydz może, za ozdoba z ię-dney barani skorki, tak bogatemu Arki Łanskiej Dworcy Przybytkowi, gdzie Altare Thymiamitis vestitum auro purissimō, candlabrum ductile ex auro puris-simo, Tabula argentea, cum baribus argenteis, Anvula hyacinthina, & velum wszystko od złota srebra y drogich kamieni, co za parać przy złotogłowach, szkartach, purpurach, vela hyacinthina purpura ac bysio retorta, przy biesiorach, proszy uczyni czerwony kozuszek. Wielką powazna dłu: czyni to u Boga figu-rę, bo Bóg nie dla siebie, ale dla zabitych za siebie czyni tę dystrynkcyję, Barankow, bo choć to Bogu dodaje tylko akcydentalney Chwaty, nie-winnych Barankow chętna ofiara, cedetur Agnus immaculatus in holocaustum Domini ale Bóg tak to im szczegulną czcią y uszanowaniem oddaje, ze dla nie-smiertelney ich Chwaty y stawy za nayszacownieyszą exu-ias occisorum nayprzyjemnieyszą y naydrozsza sobie przekłada oppone-ktora to same Chwate Bożą przyodziewac y okrywac miata facies op-erimentum aliud tecto de pellibus arietum rubricatis, ale ktoz przed koto tej na Chwate Boską pracowal oppomy y odpowiada mi Moysesz. Exo 36. ze to nie po spoli-tych do tego Bóg ale ukwalifikowanych dobieral ludzi, vocavit ex nomine Be-seel Dominus Filium Uri, deditq; in corde eius Oeliab, ambos studuit sapientia ut faciant

Exo. 37. u. 25. & 26. Exo. 26. u. 26. & 26. Exo. 36. u. 11. & 35.

Exo. 36. u. 35.

J.W. Wactaw Secretarius opera. * Jako in pellibus rubricatis ze krwi niewinnych Barankow wylan okolo całopalnego Oltarza według Korneliusza a Lapide in Cap. Exo. 26 byli figurowani

figurowani

Świętego do katedry, y
dał Reliquią teraźniejszą
złoty, srebry, brązy
do Cerkwi ułkrytych
Klucze, y od Arceybiskupa
na Praskiego łanem u
otrzymał

In Breviario Leonis
bus vita pro Regno 266
na.

figurowani nowego Testamentu Męczennicy, których sobie tak drogo krew
dla niego wylana miał Bóg szacować, tak to w szeregulności pokazał na
Męczenniku swoim Wacławie S. którego krew przy Jego zabiciu wyla-
ną na pawimencie kościelnym y na filarach tak dla wiecznej pamiątki
żywą y czerstwą konserwował, że Jej zabójczka złość, iako świadczy
Regença życia Jego usiłująca zetrzyć y wystrobać nie mogła, bo się co raz
hujus Agni occisi tam krew vivens żywsza pokazywała, tak exuvias Jego
cudownie a chwalebnie dotąd konserwuje, któremi swoje Ottaże iako
drogim zdoła przykryciem, co y w dzisiejszej widziemy Relikwii.

Proszę obaczyć iakich też tu Bóg ad exuvias hujus anctis rubricati; do tej mi-
tey na Chwałę swoje oppony dobięra Operarijuszow. Oto dwóch utwali-
fikowanych Ludzi do tego stawnego deputował dzieła, iako mnie na
dzisiejszą solennizacyą wydany informuie Process, vocavit Dominus
Alium Uri, deditq in corde Eius Oclia, ambos eruditavit Sapientia, ut faciant opera, y za-
tymci y ia S. O. Pasterzu, iako Plus obediencia w lokacyi Was tu poyde
Pierwszy a godny prioritate intentionis Inventionis, a mowiąc słowami
Processu, cujus impulsu to się zaczęło na ten tu Przybytek Pański dziś
dokonane w Chwałę Bożey experimentum. Cx exuvia anctis rubricati; to iest
proturuowanie Wacława S. Relikwii, iest to ten, którego Bóg iako do-
tylu innych Świętych, tak y do tej powołał pracy. S. W. Wacław Sie-
rakowski Biskup Przemyslski, vocavit Dominus Alium Uri, Ktores-
go to S. Hieronim w interpretacyach swoich sup Exod: tłumaczy Ignis
Lumen, luminosus, bo iako ogun z natury swojej dąży zawsze w górę,
tak weyrzec y na tego, wszystkie prace prawdziwie obaczy, uoymy
w nich cel tendere sursum do Boga un Ignis. Przypatrzyc się zelo w pra-
cach okoto Przybytków Pańskich, gorącości Ducha Jego, to drugi o-
gnisty Quasi un ignis; iezeli kto rzuci okiem na iasniciąca Jego
przykładność, świętą cnotę, przyzna że nie darmo in candelabro Eccle-
sia osadzony, pięknie niezgasła gorliwością Bogu y Kościołowi Je-
go przyswieca y swoje oswieca Dyeczyą. Do un Lumen. Do tak
Świętey dziś Bóg na Chwałę swoje dobięra pracy, in corde Oclia ser-
cem mu przywiązanego, a Meza wedle serca Bożego utwali fikowa-
nego na Chwałę Bożą pracownika dzisiejszego Solennizanta Pa-
sterza Naszego, wszakże On mocnego swego in executione operis y sku-
tecznego przytożył starania. Oclia. Hieronim S. tak te słowo tłumac-
czy Proteccio mea, on tu godne iako widziemy na Przybytek Pański
Bogu na Chwałę dokonał przykrycie, a mowiąc Processu słowa-
mi cujus studio ta Wacława S. proturuowana exuviarum Jego Relikwia,
iako ma y tenza honor Boski zastawienia się gorliwości, za Owczar-
ni swojej Owieczki obrony gotowosc y nieustraszone przy Bogu
sera, jużescie Go po wyżej uzbrojonego na to widzieli, a zatym kie-
dy na ten tu Boskiej Chwały Przybytek, to Bogu drogę dokon-
czył nadrycie, słusznie się tłumaczy proteccio mea. Postuchać proszę
iak też Bóg Ich do tej przybrawszy pracy obudwoch utalentował
ambos eruditavit Sapientia ut faciant opera; doskonałe Ich wszystkie prace, wszystko bez
przygany, ale też przyznać potrzeba, że nie ludzka, ale samego Boga
w nich instytucya, ambos eruditavit Sapientia ut faciant opera.

Do Ciebie tedy na Tronie zabity Baranku Wacławie S. rekurs nasz
cujus exuvias Bogu na Chwałę y Tobie tak piękne opus immortalitatis
gloria

gloria sporządzili asystujący dnia dzisiejszego y ototo honoru twego pra-
 cujący Ci Dwa Operaryuszowie, upros tym godnym do Boga wyznaczo-
 nym Gracownikom, azeby iako Jeh Bog wybrał sobie na szczególną
 y miłą prace, y erudwit omni sapientia, tak niechay konserwuię iako naj-
 etuzey sua omnipotentiâ, zeby na Chwale Bogu y część Swiętym Je-
 go godne otugowieczne faciant opera. Amen.

